

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

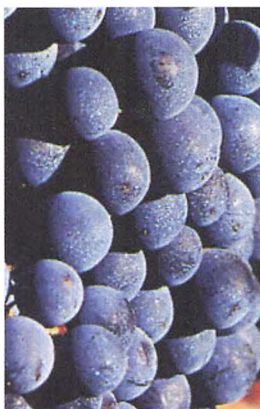
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Just & Karberg

Just & Karberg

*I medgang og modgang
En familiekronike*

Kjeld Simon Villadsen

Udgivet af Flemming Karberg
2003

Kjeld Simon Villadsen:

Just & Karberg

I medgang og modgang. En familiekronike

1. udgave, 1. oplag Marts 2003

Oplag: 1.000 nummererede eksemplarer

Udgivet af: Flemming Karberg

Redaktion: Flemming Karberg, Ivan Landler, Kjeld Simon Villadsen

Billedredaktion & idé: Flemming Karberg, Ivan Landler

Billedtekster: Flemming Karberg, Ivan Landler,

Kjeld Simon Villadsen

Design: Ivan Landler

Layout: Louise Klit Thomsen

Bogen er sat med Baskerville

Papir: MultiArt Silk

Tryk: Kandrup's Bogtrykkeri 2003

Bogbinderarbejde: Forlagsbogbinderiet Pedersen og Søn

© Flemming Karberg 2003

ISBN: 87-98 92 75-0-7

Billedmaterialet i denne bog stammer fortrinsvis fra Flemming Karbergs historiske arkiv. Det har ikke været muligt at finde samtlige rettighedshavere til copyright for de øvrige illustrationer. Hvis ophavsretten er krænkede, er det utilsigtet. Retmæssige dokumenterede krav vil blive honoreret efter samme retningslinier, som hvis der på forhånd var indhentet tilladelse.

Dette er nr:

183

Tilegnet mine børnebørn

*Frederik, Gustav, Camille,
William, Holger, Albert og Alice*

Farfar

Indholdsfortegnelse

Forord	7
Introduktion	8
Slægten Just	11
Hans Just vinagentur	33
Karbergdynastiet	63
Arnhold, Karberg & Co.	105
Hans Just i krig og fred	127
Den islandske købmand	147
Det polske eventyr	173
Karberg & Just	179
Det Kgl. Københavnske Skydeselskab	185
Maglegaard sangene	193
Baskerville	206
Forfatter	207
Personregister	208
Litteraturhenvisninger	213

Forord

I niårsalderen gjorde det et stort indtryk på mig, da min far, Peter Karberg, tog mig med ind i sit påklædningsværelse for at vise mig billederne af mine tipoldeforældre. Begge havde som forældreløse fået deres opdragelse og uddannelse på Vajsenhuset, og det satte sig varige spor. Min oldefars valgsprog var “Gør din pligt og lidt til”, og jeg behøver næppe tilføje, at han efterlevede dette til punkt og prikke.

Gennem mere end 40 år i familiefirmaet Hans Just har det haft stor betydning for mig at kunne hente inspiration og glæde i bevidstheden om mine rødder i slægterne Just, Karberg, Berlème og Høepfner, som kan spores helt tilbage til 1500-tallet. Man fornemmer disse familiers utrolige evne til at tilpasse sig nye og svære forhold i en verden, vi har svært ved at forestille os i dag!

Resultatet af en niårig drengs begejstring og fascination af sine tipoldeforældre – sine rødder – er årsagen til, at denne krønike er gjort tilgængelig – både for den nuværende, men også for kommende generationer.

Flemming Karberg, marts 2003

Introduktion

Vinagenturet Hans Just blev fra oprettelsesåret 1867 til 1912 ledet af stifteren Hans Just, derefter af hans to sønner, Poul og Jens Carl. Efter Poul Justs død i 1958 blev Peter Karberg, ægtemand til hans datter Kirsten Just, leder af firmaet, en post han i 1979 overlod til sønnen Flemming Karberg, firmaets nuværende leder.

Denne bog giver et rids af familierne Just og Karbergs historie, med særlig fokus på de familiegrene, der direkte eller indirekte har haft betydning for vinagenturet. Navnet Just kommer fra Flemming Karbergs forfædre på mødrene side. Anerne spores tilbage til 1500-tallets Spanien, hvor en adelig forfader fra klostret San Yuste i Estremadura flyede inkquisitionen og indledte en flugt, der via Frankrig bragte familien til Danmark, hvor firmaets stifter fødtes i 1840.

Karbergerne, familien på Flemming Karbergs fædrene side, kan spores tilbage til 1500-tallets Sønderborg, hvor de etablerede sig som købmænd i stor stil, siden som skibsredere med destinationer over det meste af verden. En af disse redere var Flemming Karbergs oldefar, Peter Karberg. I 1866, i en tid med tilbagegang for rederiet, udvidede denne forretningskonceptet i kompagniskab med den tyske forretningsmand Jacob

Arnhold. Firmaet Arnhold, Karberg & Co. byggede blandt andet jernbaner for den kinesiske regering og blev Hongkongs største import-eksport firma. Til de internationalt orienterede grene af Flemming Karbergs forfædre kommer et kraftfuldt familieislæt med rødder i den sjællandske muld. Det var familien Høepfner, arvefæstere på en bondegård i Munke Bjergby sogn i Sorø amt. Gården gled familien af hænde i 1833 ved familiefaderens tidlige død, og sønnen Carl Julius kom på Vajsenhuset, men opnåede her ved flid, dygtighed og støtte fra skolen og nær familie at komme i vej som islandsk købmand. I denne egenskab skabte han en betydelig formue, der gled ind i den karbergske økonomi i 1907, da hans barnebarn, Anna Margrethe Høepfner Berlème-Nix, ægtede Hongkong-matadorens søn Axel Karberg.

Det er den spændende krønike, som berettes i denne bog. Den fortæller bredt om Just-Karberg dynastiernes historie med særlig vægt på anden halvdel af 1800-tallet, hvor Flemming Karbergs oldefader på mødrene side, Hans Just, skabte vinagenturet samtidig med, at oldefaderen på fædrene side, Peter Karberg, skrev dansk foretagerhistorie på internationalt plan i Kina.

Slægten Just

Spansk adel, teologer og vinagenter

De spanske Juster

*Christian II (1481-1559)
ægtede i 1515 den senere kejser
Karl V's unge søster Elisabeth
(1501-26).*

Det genealogiske kildemateriale dokumenterer en Just på Holbergs tid, men Anton Just, død som forpagter på det lollandske gods Fuglsang i 1774, er imidlertid ikke den første Just i Danmark. En lakune i kirkebogen gør det vanskeligt at finde hans umiddelbare forfædre.

Hvad man ved er, at Justerne stammede fra Spanien. Just er en fordanskning af Yuste, navnet på et kloster i den vestspanske provins Estremadura. San Yuste klostret er i dag et seværdigt turistmål i et landskab med monumenter fra et par tusind års historie. Det skyldes især den omstændighed, at en af historiens mægtige herskere valgte det som refugium i sine sidste leveår. Carlos I af Spanien, mere kendt som Karl V, herskede over det vidtstrakte spanske kolonirige, men var desuden kejser i det vestromerske kejserrige. At kejser Karl V's søster Elisabeth var hustru til den danske konge Christian II, bør ikke forglemmes. Mange danskere vil vide, at kongen søgte hjælp hos kejseren, da han mistede grebet om Danmark.

På flugt fra inkquisitionen

Kejseren herskede med nidkærhed. Han bestræbte sig på at være retfærdig, men måtte som andre før ham sande, hvor vanskeligt det er at dele sol og vind lige mellem undersåtter af vidt forskellig etnisk, kulturel og religiøs baggrund. Især skabte det røre, da folk inden for kirken kritiserede den autoriserede katolske kirke sønder og sammen. Luther og andre reformatorer anfægtede afladshandel og gejstlig vandel, men snart kom det til at dreje sig om selve moderkirkens autoritet. Paven, arvtager efter St. Peter selv, kunne ikke acceptere, at en frafalden munk som Martin Luther satte spørgsmålstegn ved den hellige katolske kirkes ufejlbarlighed. I løbet af få år udviklede der sig en religionskamp, der nåede ud i de yderste kroge af kejserriget.

Kejseren engagerede sig med ildhu og idealisme i sagen mod de frafaldne, men blev med alderen så træt, at han abdicerede. I 1557 trak han sig tilbage til klostret San Yuste i Caceres i det nordlige Estremadura. Her reflekterede han over livet og døden i selskab med en from munk, mens religionskrigen fortsatte med uformindsket kraft. Afvigerne måtte finde sig i forfølgelser eller flygte fra inkquisitionen, et katolsk tribunal, der med alle midler prøvede at frelse deres sjæle fra evig fortabelse. Paradoksalt nok skal de danske Justers stamfader, en spansk adelsmand, netop have søgt refugium som munk i San Yuste. Han emigrerede ifølge familietraditionen på reformationens tid.

Omstændighederne er ukendte, men var det for at undgå bål og brand, har det nok været i de år, kejser Karl førte sværdet mod protestanterne.

Justerne flygtede til Frankrig, men måtte under indtryk af huegenotkrigene her fortsætte til de lande, der var gået over til den lutheranske sekt, som de frafaldne kaldtes i moderkirkens sprog. Det kan være sket i flere etaper. I 1598 opnåede de religionsfrihed i Frankrig, men i 1685 ophævedes den religiøse tolerance, og de måtte i stort tal forlade landet. 200.000 skal være draget til nabolandene og Amerika. De bragte så betydelige kapitaler til Amsterdam, at renten faldt til det halve, og i England skal de have været toneangivende ved opbygningen af Londons finanssystem.

Det var i denne historiske proces, Justerne nåede Danmark.

Justerne i Danmark

Den først kendte danske Just var Anton Just, forpagter på godset Fuglsang 8 km. nordøst for Nysted på Lolland. Han var gift med Dorothea Kathrine Dam og døde i 1774.

De næste to generationer blev præster. Sønnen Johan Daniel Antonsen Just, præst i Aagerup, og sønnesønnen

Kejser Karl V (1500-1558) tilbragte sine sidste to år i San Yuste i Estremadura, den provins familien Just stammer fra.

Peter Terkeldsen Just. Denne, født i 1774 som frugt af faderens andet ægteskab, fik kald i Høve og Flakkeberg.

Der vides intet om de første Justers personlighed. Befolkningen fra Estremadura skal være et blandingsfolk af arabere og vestgoter, og ifølge et stort dansk leksikon alvorlig og gravitetisk af væsen. Føjer man dertil, at kun mennesker med seriøs forankring i deres religion kunne finde på at vove pelsen for et tros­spørgsmål, forstår man at Justerne har alvoren som del af deres karakter. Vi ved, at præsten Peter Terkelsen Just var et blidt gemyt. At han var gift med et sandt uvejr af en kone, fordunklede aldrig dette smukke træk i hans karakter. Måske stammer Justernes hidsige anlæg fra fruens skotske temperament.

Præsten fra Flakkeberg døde i 1834. Han er den første Just, som karakteriseres gennem slægtens overleverede anekdoter, men han fik også et officielt stempel som et godmodigt og gemytligt menneske i præstestandens officielle oversigt over præster.

Konen, Elisabeth Dorothea Borthig, efterkommer af en skotte fra Sinclairs norske ekspeditionskorps under Kalmarkrigen i 1612, roste sig af sin fine herkomst, “Jeg har danset med prinser”, sagde hun og gjorde en dyd af at understrege distancen til andre dødelige, tjenestefolkene ins besonders. Man udtrykte sig på tysk og fransk i præstehjemmet. Det franske havde højest prioritet, når tyendet var tilstede. “Prenez garde! la servante est ici”, lød det advarende efter et forbillede, der anvendes af Blichers herskab i “En Landsbydegns Dagbog”.

Det skotske blod

Fru Borthig følte sig oversmurt med tjære, når hun havde været i stue med tjenestefolkene. Hendes idiosynkrasi gik så vidt, at pigerne måtte finde sig i at blive

iklædt et hvidt "skaberak" for at hindre nærkontakt med herskabets sengetøj, når de redte senge. Mistilliden til de tjenende ånder gjaldt hele deres færden. Fruen lod dørene i præsteboligen forsyne med huller for at kunne inspicere dem uden selv at blive set. Den skikkelige præst døjede med hustruens koleriske temperament. Ofte søgte han ly for stormvejret hos blidere personer, især datteren Thomasine og sin kommende svigerdatter, Dorthea Thygesen.

Da han blev blind, hjalp Thomasine ham med at skrive prædikenerne, som han lærte udenad, og når han skulle forrette gudstjenesten i annekssognet, besteg han Gamle Malene, en hest der var næsten lige så affældig som han selv. Men denne danske udgave af Don Quixotes Rosinante besad synets gave og bragte egenhændig sin blinde herre til målet i et passende adstadigt tempo.

Husfruen kunne lægge ansigtet i venlige folder, når hun stod over for sine overmænd, især når præstefolkene blev inviteret til Holsteinsborg ved Korsør. Nådigherren der, lensgreve Friedrich Adolph, udmærkede sig både som godsejer, politiker og menneske. Han havde studeret ved universiteterne i Kiel og Göttingen, fra 1807 afrundet med studier i København, hvor han tog latinsk juridisk eksamen. Hans curriculum er imponerende. Foruden at være foregangsmand på det landbrugstekniske bekymrede han sig om sine bønders ve og vel. Hans sociale ansvar bundede i et kristent livssyn, men den progressive godsejer forenede det religiøse med en social indsats med få sidestykker i tiden. Han byggede skoler til bønderbørnene, men introducerede dem også for livets muntre sider ved årlige børnefester i godsets store have. Holsteins dyder deltes af komtessen, Vilhelmine Juliane af familien Reventlow. Den nådige frue omtaltes på egnen i vendinger, der ledte tanken hen på godsejerfruen i Sibberns "Gabrielis breve". Sibberns frue var som bekendt gudfrygtig, god og

udstyret med ikke mindre end ni sanser. Elisabeth Borthig nærede underdanig respekt for komtesse, men hjemme krævede hun ubetinget lydighed. Sønnen og førstearvingen Carl blev holdt i kort snor. Levede han ikke op til hendes krav om flid og ulastelig vandel, lød hendes kommentar “Det er ikke Lise Borthigs søn”.

Muntert tidsforliv

Præstekaldet i Høve og Flakkeberg kastede lige nok af sig til at sikre en pæn livsstil. Døtrene lærte almindelig dannelse, men måtte renoncere på reel uddannelse til fordel for den mandlige arving. Familien satsede på sønnen Carl, der skulle forsvare familiens position, allerhelst klatre lidt højere op ad samfundspyramiden. Carl Just tog efter planen studentereksamen fra Vordingborg Latinskole, bestod filosofikum i København, og så gik han i gang med teologistudiet. Familien spændte livremmen ind, så han kunne bo standsmæssigt i gode hjem og deltage i hovedstadens sociale liv. Det kostede så meget, at den skikkelige far måtte abstinere fra sin eneste last. Pastor Terkelsen kvittede tobakken.

Der var megen åndelig inspiration at finde på Københavns Universitet i disse år. F.C. Sibbern, professor i filosofi med mere, var den store inspirator inden for humaniora, brødrene Ørsted forskere af internationalt format. På det teologiske fakultet fik Carl Just i 1830 en ung medstudent af exceptionelt format, selveste Søren Kierkegaard.

Men studierne fængede ikke. Den unge Carl Justs hu stod mere til det festlige studenterliv med munter sang og bægerklang om punchebowlen. Årene gik, og langt fra hovedstadens fordærv ventede hans forlovede på prinsens hjemkomst med de akademiske laurbær om tindingen.

Jul i præstegården

Hverken breve eller andre personlige udsagn fra de to fortæller om deres følelser under den lange forlovelses-tid, men et ved vi. Julen 1831 tilbragte de sammen i familiens skød, måske i Hasle ved Århus hos hendes forældre, måske i Høve hos Peter Therkelsen og fru Borthig. I den hellige højtid talte man naturligvis om Herrens komme, men sikkert også om avisernes beretninger om koleraepidemien i Hamborg eller på hjemlig grund om Agger Kirke, der truedes af nedstyrtning i Vesterhavet. Det var så galt, at man dårligt turde holde gudstjeneste i den. Nylige skred havde taget fem-ti meter af kirkegården med i havet og blottet kister og ben i skrænten.

Medens man glædede sig til juleaften ved ilden, så de unge længselsfuldt på hverandre, men de måtte holde anstand. I de lange vinternætter sov de naturligvis i hvert sit rum. Det sidste tællelys slukkedes, og natten indhyllede den gamle præstegård i mørket.

Af og til knirkede et gulvbræt, men det var nok kun nisserne eller præsten, der gik en sidste natterunde.

Annus horribilis

Datteren Hedevig skriver i familiekrøniken, at fader Carl ikke følte "kald eller lyst til at blive præst". Videre, at han efter sin faders død måtte give op, da familien ikke kunne forsørge ham mere. Det var den version, Hedevig havde fået fortalt.

Virkeligheden var meget mere dramatisk. Klokkeren var nemlig faldet i slag i julen 1831. Medens salmesangen tonede over det ganske land, havde kærligheden overvældet Carl og Dorothea. Det spanske blod kogte over hos den 25-årige teologistudent, men den smukke Dorothea med de violblå øjne og det blide sind modtog ham med års opsparet længsel.

Efter Hans Just's død i 1912 tog hans søster Hedevig initiativet til at skrive en bog om broderne Just.

Dorothea Just (f. Thygesen)
Moder til broderne Just

Carl Just
Fader til broderne Just

Lidenskaben brød ud i vild lue, mens julefreden sænkede sig over det ganske land.

Efter julehøjtiden drog Carl tilbage til sine hebræiske, græske og latinske tekster, men han fik ikke lov at kede sig længe. Jomfru Dorothea Thygesen opdagede, at hun var med barn. Hvornår hun indviede sin kæreste i sin tilstand, vides ikke, men der gik en rum tid, før de unge betroede sig til forældrene. I pietismens tidsalder var undfangelse uden for ægteskab en alvorlig ting, og så i en præstefamilie. Da omstændighederne ikke mere kunne skjules selv under tidens omfangsrige gevandter, måtte de gå til bekendelse.

Det vakte stor sorg og opstandelse. Der arrangeredes hastebryllup, ikke i brudens hjemsgn, men i Høve kirke. Man aner den handlekraftige fru Borthig bag arrangementet. Hendes blinde mand har næppe været til megen nytte. Stud. theol. Carl Just, 26 år og jomfru Severine Dorothea Thygesen, 26 år, blev den 28. juni 1832 "copuleret" i Høve Kirke. I al diskretion. Kirkesangerne Bech og Lange påtog sig rollen som forlovere. Heldigvis var der mere glæde over dåben. Tredje juledag 1832 kunne Dorothea selv holde sin førstefødte over dåben, et privilegium, hun kunne have mistet, al den stund hun havde været i ottende måned ved brylluppet og hendes barn dermed var uægte efter kirkens strengeste kriterier.

Denne gang var kirken i Høve fuld af slægt og venner. Drengbarnet, født 24. september, nøjagtig ni måneder efter julenatten i præstegården, døbtet Peder Theodor Just. Theodor betyder Guds gave, og han blev trods personlig modgang en lykkebringer for familien.

Ved verdens ende

Stud. theolen var blevet familieforsørger, og Alma Mater måtte se med strenge øjne på ham som fremtidig sjælehyrde og sædeligt forbillede for sine sognebørn.

Vi kan kun gisne om familierådets overvejelser, men det besluttede, at Carl måtte kvitte Universitetets himmelske lys til fordel for Thys høje himle. Langt mod nord og vest for Limfjorden havde Frederik VI ladet oprette et seminarium for “indtil 15 subjekter fra bondestanden”. Seminariet i Snedsted, senere Ranum Seminarium, skulle efter forskrifterne drage omsorg for, “at seminaristen med hensyn til levemåde og klædedragt vænnes til tarvelighed, så han fra seminariet medbringer usvækket sans for denne dyd, og ikke har sådanne fornødenheder, der måtte overstige hans tilkommende kår”. “Usædelig og reglementsstridig opførsel” ville medføre bortvisning og tilbagebetaling af de penge, 30 rigsdaler for hvert halve år, som eleven havde modtaget undervisning for. Det var en kold tyrker for den stolte Carl, men familien håbede, at det strikse reglement og den kristne ånd i rationalistisk skikkelse var den rette medicin for den fortabte søn. Seminariets beliggenhed i det fjerne isolerede Thy havde den fordel, at synderen var anbragt langt fra alle bylivets fristelser. Og han kunne her genvinde sit sociale fodfæste i omgivelser, der ikke kendte til hans syndefald. I en bog om Snedsted nævnes han uden de sædvanlige referencer til faderens stilling.

Terperi og kolde afvaskninger

Undervisningen foregik i en tyve meter lang bygning med murstensgulv undtagen i det rum, hvor øverste klasse undervistes. Eleverne sad på træbænke ved lange borde og sov på et fællesrum. Seminariets to lærere havde hver sit værelse på loftet.

En brønd forsynede seminariet med vand til madlavning og kolde afvaskninger.

Forstander, cand. theol. Gerhard Peter Brammer var en stærk personlighed, blot fire år ældre end Carl. Brammer krævede disciplin og var selv meget

pligttopfyldende og handlekraftig, når situationen krævede det. Da han konstaterede, at seminariets svømmebassin, et gravet hul i forstanderens have, var lidt primitivt - hver gang en seminarist hoppede i vandet, sprang en frø op - lod han undervisningen omlægge til en tømmerflåde i Vildsund.

Præstesøn blandt bondeknøse

Brammer havde haft ambitioner om at skaffe akademiske undervisere, men fandt i 1826 to tidligere seminarister egnede til jobbet. De gav mindre prestige til institutionen, men kostede i øvrigt kun det, én akademiker krævede.

Sådan lå situationen, da den 28-årige Carl satte sig på skolebænken. Han skulle gennemgå pensa, der lå ikke så lidt under det, han havde lært på gymnasiet i Vordingborg og ved Københavns Universitet, og modtog undervisning af personer, der ikke havde samme akademiske baggrund som han selv. En af dem var sågar yngre end han selv.

Det var ikke let. De øvrige elever kom fra små kår og var omtrent ti år yngre end den dannede student. Han og to andre bedagede ynglinge, der havde fået dispensation fra 23-års aldersgrænsen, stak af blandt de rødmossede bondedrenge.

Om han tog modgangen i kristen ydmyghed, vides ikke, eller om han kom hjem med lutret sind. Mon ikke snarere han samlede en god del aggression under den påtvungne pønitense, der ledsagedes af flere daglige bønner til Altings skaber.

I sommeren 1835 var lidelserne forbi. Carl Just sprang ud som seminarist og kunne drage hjem til sin Dorothea og deres to børn. Før han drog til det påtvungne cølibat i Snedsted i 1833, havde han besvangret hende for anden gang. De stod nu som forældre til toårige Theodor og spæde Hedevig. Der var vendt op

og ned på de to præstebørns forventninger til fremtiden. Dorotheas fader, pastor Christian Thygesen, var død i 1833 i ulykkelig forvisning om datterens ulykke, og i 1834 fulgte Carls gamle fader, den blinde pastor Therkelsen, hans eksempel med håb om en lykkelig opstandelse.

Rytterskolen i Udesundby

De havde sørget for Carl, før de gled ind i den evige søvn, eller også havde fru Borthig hånd om tøjlerne. Da Carl blev færdig i 1835 stod der et attraktivt lærerembede rede til ham, skønt han kun var kommet ud med et pænt "meget duelig". Næsten alle kammeraterne inklusive klassens duks måtte vente i årevis på embeder.

Tidens lærerboliger lod meget tilbage at ønske. Nogle havde huller i taget, andre træplader indsat i stedet for ituslåede vinduer, men på Carl ventede en rummelig bindingsværksidyl i Ude Sundby ved Frederikssund. Til huset hørte en del jord til dyrkning samt en stor have med ikke mindre end 60 frugttræer, alt i pæn stand og del af de herligheder, der hørte til embedet. Man erindre sig, at skolelærere dengang modtog en stor del af deres løn i naturalier og til den ende havde haft landbrug på seminariets skoleskema.

En senere opgivelse angiver Carl Justs løn til 10 tøn-der rug, 10 tøn-der byg, 106 lispund hør, 371 lispund halm og 12 læs tørv plus 17 rigsdaler og 4 mark i kon-tanter.

Carl Just måtte smøge ærmerne op. Han var givetvis ikke tilfreds med et fremtidsperspektiv, der betød tri-viel undervisning på terpeniveau. Måske er han til tider blevet grebet af desperation. Eruptioner af raseri, både i hans hjemlige og embedsmæssige pædagogik, tyder på det. Han var ikke altid sød ved den blide og kunst-nerisk begavede Dorothea Thygesen, og børnene fik

deres sag for. Når uvejret brød løs, fik både hans eget afkom og de forknytte bønderbørn i skolen enden på komedie.

Præster og borgere

Dorothea Thygesen havde haft større forventninger. Hun var af lige så fin familie som sin havarerede teolog-mand. Faderen var en velrenommeret præst i Marie Magdalene sogn på Djursland, bedstefaderen på mødrene side kammerråd Jacob Brøgger i Randers. Hos kammerråden holdt man dannelsens fane højt hævet. Han havde i sin tid ansat en fransk lærer til børnene. Louis de la Haut Pied var flygtet fra revolutionen og ernærede sig som andre franske flygtninge ved at undervise i sit modersmål.

Mellem lektionerne med kammerrådens døtre græd han salte tårer af længsel efter sit tabte hjemland. Han hørte til de franske immigranter, den fortabte generation, som Karen Blixen beskriver i Babettes gæstebud.

Dorotheas bedstefader gik med paryk, knæbenklæder og kalvekrøs. Han nød en smuk position i storbyen Randers. Når familien fra Marie Magdalene rullede over bakken med udsigt til fjordbyen, rejste kusken sig i sædet, slog hænderne sammen og råbte i vilden sky: ”Du milde gud, du fredsens gud, sikken et parti huse”.

Dorotheas forældre i ”Mari Malene” præstekald styrede hjemmet med mildhed. Der serveredes ”sød hvilling”, vælling kogt i mælk, erindrede en af tjenestefolkene, da han kom under et andet herskab, hvor retten tilberedtes på vand. Folkene i ”Mari Malene” sad og spandt med husmoderen i borgstuen; Dorothea diverte sig med folkeviser og lyttede til de andres eventyr. Efter konfirmationen kom hun i huset hos sin moster, der var gift med byfoged Kinck i Vordingborg. Her mødte hun Carl Just, der som discipel i latinskolen

logerede hos byfogeden. De blev forlovede, men Dorothea var blevet sendt til Carls hjem i Høve for ikke at distrahere den unge herre fra studierne. Hun var ikke begejstret over sin kommende svigermors behandling af tjenestefolkene, men terningerne var kastet.

Terperi og musik

Skolen i Udesundby lå højt med udsyn over Strandgade helt ned til vandet. Når efterårsstormene piskede Roskilde fjord til skum, trængte vandet ind i de små huse ved stranden, men Dorothea og den voksende børneflok hyttede sig trygt i huset på bakken. Den lange stue var fælles opholdsrum og stedet, hvor drengene læste lektier, mens moderen og pigerne stoppede, lappede og strikkede familiens klæder. Det hele skete i skæret fra et par tællelys, olielampens tid var endnu ikke kommet, og elektriciteten lå halvtreds år ude i fremtiden.

Hedevig, forfatteren til familiekrøniken, måtte sysle med håndarbejde, medens brødrene læste, men lært at læse fik hun alligevel, og så øste hun måske endnu mere af moderens åndelige ballast end drengene. I moderens hjem på præstegården i Jylland havde pigerne været lige så højt værdsat som drengene. Pastor Thygesen vurderede stundom døtrenes evner højere end sine sønners, men måtte prioritere de fremtidige familiefædres uddannelse. I skoledisciplinerne var alle dog lige, og da Dorothea afslørede musikalsk begavelse, fik hun lov at spille guitar. Hun modtog undervisning og udviklede en udtryksfuld stemme, der oven i købet høstede anerkendelse ved flere koncerter.

I ægteskabet måtte hun nøjes med at udfolde sine musiske evner til benefice for børnene og den øvrige husstand. Mens Carl Just eksercerede ved

lektielæsningen og afstraffede sine sønners mindste forseelser med spanskrøret, blev hendes blide stemme balsam for sjælene og fik dagens syndere til at glemme ømheden i ballerne. Hun berettede også fra sin barndom, med familiære og kulturhistoriske indslag tilbage til Napoleons dage. De nye Juster lyttede til folkloristiske fortællinger om særprægede personligheder, høje som lave, tidens overtro, men først og sidst om bedste- og oldeforældrenes liv og død.

Enevoldsherskeren på skolebakken

Skolemesteren opdrog sine børn med samme streng-
hed, som hans moder havde praktiseret på ham selv. Theodor, Hedevig, Herman, Frederik, Hans, Karl og Otto blev tugtet efter tidens pædagogiske forskrifter. Når skolemesteren var hjemme, herskede der samme tyste stemning som i et strengt katolsk kloster, San Yuste i Estremadura in mente. Men når han var ude på vulkaner, lettede skyerne under den mødrene sols varme. “Går far ikke ud i aften”, spurgte børnene håbefuldt. Dorothea måtte udføre en svær balancegang mellem loyaliteten over for Carl Just og hengivenheden for sine syv poder.

De seks sønner har næppe elsket ham, men de var på den anden side ikke bange for ham. Karl, der var opkaldt efter faderen, udtrykte oprørske følelser. Når Carl Just havde slidt spanskrøret på hans ende, kunne den desperate yngling finde på at sige: “Åh, jeg kunne skyde ham”. Den yngste bror, Otto, slap mere behændigt fra bataljerne med faderen. Når pædagogen fattede om krabasken, mildnede Otto hans ubændige vrede med de rørende ord: “Far, du må ikke slå for hårdt, jeg er så ømskindet”. Så måtte skolemesteren le.

Kongen og grevinden

Carl Just blev en skattet selskabsmand i Frederikssund. Omgangskredsen var fornem for en lærer, en afsmitning af hans familiære relationer til adel, borgere og gejstlige. Han udfoldede sig i l'hombre hos byfogeden og andre honoratiores, og han charmerede Frederik VII, da denne forlagde den kongelige residens til Jægerspris slot for at være i fred med sin kære grevinde Danner.

Kongens uortodokse livsstil voldte regering og hof mange bekymringer, og hans bramfrie udfoldelser med personer uden for de højere rangklasser harmede adel, hof og regering. Frederik VII er blevet stemplet som psykopat i eftertiden, men mon ikke det er at skyde over målet. Man havde fjernet ham fra moderen, da han var meget lille; det kan forklare mange af hans eskapader. Underholdende var han under alle omstændigheder. Da hans opdragere for at dæmpe hans drikkeri foreskrev, at etiketten krævede en tale, før man skålede, fandt han prompte på ret så bizarre emner til skåltaler.

Kongen og Carl Just fandt sammen i et hjerteligt samvær animeret af vinens opløftende kraft. Han skænkede endog sin selskabsbroder en pokal, symbol på deres slægtskab i dansen om Bacchus.

Carl Just tog som hovedpersonen i Ibsens "Vildanden" altid menukortet fra de fornemme fester med hjem til familien, så de kunne drømme om de lækre retter. Men hjemme tog han hurtigt alvorsminen på. Når han overskred hjemmets tærskel, vidste børnene, at det mindste fejltrin kunne udløse vulkansk vrede. Der herskede permanent spænding, når fader Carl var i syne og lige så stor befrielse, når han atter drog ud på sine aftenture.

Bortset fra den ældste søn synes børnene dog ikke at være særligt kuede, og selv kunne han til tider udtrykke anerkendelse over sit afkom, især når der kom fremmede.

Frederik VII (1808-1863) ser forelsket på Grevinde Danner (1815-1874). Kongen var glad for Carl Justs selskab.

Så præsenterede han de kønne sønner med en bemærkning om, at de kunne blive tapre soldater. Formentlig skyldtes hans uligevægtighed, at han trods det pæne embede havde svært ved at komme over sin sociale degradering. Og skolemesterlønnen rakte ikke til noget, der lignede forholdene i omgangskredsen, især ikke da børneflokkene voksede. Carl og Dorothea havde Theodor og Hedevig med ved ankomsten til Udesundby og nåede i 1840 op på fem børn af i alt syv.

Theodors lykke

Theodor havde tidligt mærket, at nerverne stod på højkant i hjemmet. Måske har Carl Just gjort den ældste søn til syndeboek for sit eget faux pas. Ikke desto mindre måtte drengen have en levevej. Der var ikke midler til studier. I nødens stund ilede Dorotheas onkel og tante i Hillerød til undsætning. De optog ham i deres hjem og satte ham i realskole. En af deres venner, etatsråd Holmer, ansatte ham efter skolen på sit kontor, hvor han efter planen skulle have mulighed for at læse til dansk juridisk eksamen.

Før han kom så vidt, brød koleraepidemien i København ud i 1853. Alarmeret af de mange dødsfald i staden bad moderen en grosserer Hvalsøe, ungdomsven af den koleriske husbond, om at lade Theodor bo på sit landsted uden for byen, til soten havde raset ud. Det fik han lov til, måske fordi Carl Just havde været så "betænksom" at navngive en yngre søn efter grossererens.

De næste sønner kom i lære i andre provinsbyer, en som farver, to i handels- og købmandslære. Nummer fem sendtes på søen, blev sømand og forliste med sit skib i Skagerrak. Da en datter blev godt gift, lettede de økonomiske sorger så vidt, at Carl Just kunne lade yngstesønnen Otto komme på seminarium.

Theodor havde skudt papegøjen. Under opholdet på Hvalsøes landsted uden for byen i koleraåret 1854

havde han forelsket sig i grossererens datter Thora. Følelserne var gengældte, men forbindelsen huede ikke grossererfamilien. Grossererens tante var sikker på, at romancen var iscenesat af Theodors moder. Hvalsøe forsøgte at hindre forbindelsen, men efter at Theodor havde fristet et exil hos en amtmand Heltzen i Aabenraa, var de unge stadig forgabte i hinanden. Datteren anrøbe familievennen stiftsprovst Paulli om støtte og opnåede den gamle grosserers samtykke. Da Theodor ikke havde salt til et æg, blev han ansat på svigerfaderens kontor med udsigt til en karriere som grosserer i klæde og manufaktur. Han blev aldrig forretningsmand, men helt galt kunne det ikke gå i svigerfaderens brød.

I de kommende år skulle Hvalsøe-familien få afgørende betydning for Justerne, ikke mindst ved etableringen af vinagenturet Hans Just.

Tilbagetoget fra Dannevirke i 1864 var en traumatisk oplevelse for Hans Just og hans brødre.

Sønner i krig

I 1864 blev der krig. Den preussiske kansler Otto von Bismarck var i færd med at ændre magtrelationerne i Europa med den tyske nation i en kommende hovedrolle. I 1864 provokerede han den danske regering til militær aktion mod rebellerne i Schlesvig-Holsten,

hvorefter overlegne preussiske og østrigske tropper ilede landsmændene til hjælp. Soldater med overlegen ildkraft blev ad nyanlagte jernbaner fragtet til fronten i rekord fart.

Med undtagelse af Theodor, der med sine snart tredive år var trådt over i reserven af ældre mænd, opfyldte fire sønner skolemesterens naive drøm om at se dem som soldater. Herman, Frederik og Hans deltog alle i de blodige kampe ved Dybbøl.

Herman og Frederik
i krigen 1864.

*Kære Moderen indledende var beghymet over de
sanne Kæde og de mange Kæde, skildrede Kæde
Kæde ved blot sig "de flere Kæde" de flere Kæde
og des mere Kæde.*

Frederik slap trods sin notoriske dødsforagt fra bataljerne uden større skrammer, mens den blide Herman blev såret i hovedet af granatsplinter. Han blev kørt til lazarettet, hvorfra han deserterede med granatchok. I lasten på et skib slap han til Faaborg, hvor han blev opereret på det stedlige lazaret. Her fandt lillebroderen ham under evakueringen med bandage om hovedet.

I krigens sidste fase meldte Frederik sig til Aarøes flyvende korps, en enhed, der med frivillige fra både Danmark og Norge udførte farlige guerillaraids bag fjendens linier. Hans Jacob Hvalsøe Just deltog i det forsmædelige tilbagetog fra Dybbøl og det ydmygende indtog i København, hvor gadedrengene hylede af de slagte soldater.

Den yngste af brødrene, Otto, var kun 19 år i krigsåret, men meldte sig som frivillig. Han kom på militærskole og opnåede charge som underofficer.

Efter krigen søgte de ældre brødre tilbage i deres erhverv, men Otto trodsede faders vilje og undsagde seminariet. Efter at han havde været i handelslære i provinsen, antog storebror Theodor ham i sit firma. Otto blev grosserer i klæde og manufaktur.

Modgangstider

Det var ikke let at slå sig igennem. I det reducerede monarki var industrialismen så småt ved at vinde indpas, men maskinalderen krævede kapital, og det manglede Justerne. Til gengæld havde de en indflydelsesrig omgangskreds, der kunne stå bi i nødens stund. Når noget stod på spil, tonede personligheder fra Hof- og statskalenderen frem og reddede situationen. Før ægteskabet med Thora Hvalsøe havde en etatsråd C.A. Holmer hjulpet Theodor på vej, og da samme Theodor absenterede sig i provinsen, var stiftamtmand Helzen trådt til. Familien Just havde fra gammel tid fine bekendte, som de dyrkede ved at opkalde børnene efter dem. Carl Just navngav sønnen Herman efter en ungdomsven, justitsråd Herman Balthazar Adde Stephen Mynster, bror til den navnkundige biskop for Sjællands stift. En opkaldtes efter grosserer Hvalsøe. Det var Hans Just, den absolutte hovedperson i denne bog.

Efter at være blevet sat i gang af svigerfaderen kæmpede Theodor for selv at klare dagen og vejen, men med et blidt væsen havde han svært ved at stå distancen som forretningsmand, især da han også rantes af personlig sorg ved hustruens død. Et bevæget partnerskab med en grosserer Sterup gik så skidt, at han næppe vovede at fortælle sin nye kone, Christine født Fenger, om sin fortvivlede situation.

Men familien Hvalsøe stod bi, også når Theodors yngre søskende trængte til en hjælpende hånd.

Den standhaftige skolemester

I 1870-erne flyttede familien Justs centrum til København. Sønnerne blev rimeligt etablerede med støtte fra Hvalsøe Mohrs grosserervirksomhed. Også forældrene flyttede teltpælene til hovedstaden.

Skolemesteren var kommet i strid mod vind. Just havde ikke brillieret ved de sidste visitatser. Ved en visitats i 1847 havde Sjællands bisp, J.P. Mynster, nådigt holdt hånden over Just. Han roste hans personlige indsats, men måtte konstatere, at børnenes kundskaber var meget ringere end før. Den tendens fortsatte i de følgende tiår, men med bispens død i 1854 og Frederik VII's bortgang i 1864 havde Just mistet sine personlige beskyttere. Udesundby skoles renommé nåede et lavpunkt. Det hed sig, at den, der havde gået i Justs skole, ikke havde lært noget.

Sognet opfordrede Carl Just til at trække sig, og da skolen i 1868 blev lagt under købstaden Frederikssund, synes klokken at være faldet i slag. Byens skolevæsen skulle bringes på højde med tidens og lovens krav, men det kunne kun ske med Carl Justs afsked, mente både byråd og skolekommission. Den gamle kriger kæmpede med næb og kløer mod overmagten. I det mindste krævede han en klækkelig pension for at gå frivilligt.

Ud måtte han, men så rykkede skæbnen eller tilfældet til undsætning. En ildebrand hærgede skolen, stuehuset brændte ned til grunden. Folk og fæ var uskadte, men indboet, både Carl Justs og den hjælpelærers, som han var blevet nødt til at ansætte på egen regning, var blevet flammernes bytte.

Branden sinkede skoleplanerne, så man måtte fortsætte et par år under den gamle ordning. Det betød, at Carl og Dorothea fik lov at blive til 1872, men samtidig, at de blev ret rige i rede penge. Carl Justs regning til brandforsikringen beløb sig nemlig til 2438 rdl. Det var hvad familien fik for otte senge, deraf tre dobbelte, 14 lagener, 12 fine broderede pudevår, syv damask duge med 66 ditto servietter, talrige møbler i maghogni, chatoller, egetræskister, spilleborde, sølvtøj, husgeråd, bogreoler, bøger og meget andet. Skolemesterens garderobe vurderedes til 250 rdl., fru Dorotheas til 150. 2438 rigsdaler var mange penge. Til sammenligning tjener, at skolemesterens årsløn androg 292 rigsdaler, 4 mark og 4 skilling.

Toldklarerer og cand.phil. i København

De nøjere omstændigheder om afrejsen til København er ikke kendte. Flyttelæsset kan ikke have været stort, men godt det samme, for den nye bopæl på Nørrebro i København var ikke dimensioneret til mange møbler.

Korsgade 47, 1.sal, hvad har de to gamle tænkt om deres nye bolig i et mindre estimeret københavnsk brokvarter, omgivet af håndværksvirksomheder og fabrikker. Det må have dulmet Dorotheas bekymring, at hun kom nærmere sine børn. Fire af sønnerne var allerede i hovedstaden. Hvad fader Carl angik, skulle han endnu engang vise, at han ikke stak op for bollemælk. Allerede året efter flyttede han og fru en til det rigtige København, nærmere bestemt Løngangsstræde 39. I dette mere respektable domicil figurerede han først som pensioneret skolemester, men fra 1873 tillige som toldklarerer. Det var ren nepotisme. Der var flere Juster i etaten, der dengang som nu ofte rekrutteredes via forbindelser.

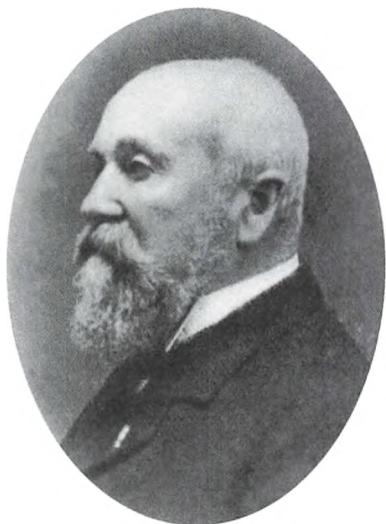
Et par år figurerede der to mandlige personer i Vejviseren på adressen i Løngangsstræde. A.D. Just, pensioneret skolelærer, og C. Just, toldklarerer. Det var dog samme person. Carl Just var sikkert glad for sit toldklarererben, men han fastholdt et par år sin identitet som skolelærer under sine to andre fornavne, Andreas og Daniel. Så sløjfede han skolelærertitlen og præsenterede sig som toldklarerer, indtil han 1876 førte sig frem som cand.phil. I 1879 kom "toldklarerer" atter på visitkortet.

I 1880 mistede Carl sin trofaste Dorothea. Han flyttede derefter til Ny Vestergade 12, hvor han levede til sin død i 1885, 80 år gammel.

"70 er støvets år, 80 kun kæmper når", sagde man dengang. Med sin stride karakter var Carl Just trods alt en kæmpe.

Hans Just Vinagentur

Etatsråd Hans Just (1840 - 1912)
Stifter af vinagentur Hans Just i 1867

Der kunne siges meget mere om Carl Just, men nu må vi til sønnen Hans Jacob Hvalsøe Just, stifteren af Firma Hans Just og dermed denne bogs hovedperson. Efter konfirmationen i 1854 kom Hans i lære hos Frederikssunds største købmand, konsul Lange. Efter læretiden fortsatte han hos Lange til 1863, hvor han blev indkaldt til militærtjeneste. Da han efter forsvaret af Dybbøl og det traumatiske nederlag i 1864 trådte af i civil, stod pladsen som førstekommiss hos konsulen stadig åben, men Hans ville videre. Han søgte plads hos købmand Heinrich I. Hass i København, hvor han blandt andet stod for opkøb af produkter fra amagerbønderne og andre sælgere, der bragte deres varer til salg på Gammel Torv.

Hans boede først på værelse i Victoriagade 15, men flyttede snart ind hos storesøster Hedevig på Vandkunsten 5. Søsteren var et par år før flyttet til staden med sønnen Ernst efter ægtemanden, læge Jorks død. Hans havde utvivlsomt planer om at følge i Theodors fodspor som grosserer, og så drømte han lyserøde drømme om ægteskab med en sød kusine, Camilla Theodora Aae, der var kommet til hovedstaden - de to ting i nævnte rækkefølge.

Mødet i Store Kongensgade

Hans Just realiserede sine ønskemål i de følgende år. I 1867 tegnede han borgerbrev som grosserer, datoen opgivet til 18. juni. Året efter førte han kusinen til alteret.

Hans rådede ikke over tilstrækkelig kapital til disse afgørende begivenheder, men atter ilede formuende og ædle venner til. Vennerne var storbroder Theodor, eller rettere dennes hustrus søster og svoger, Henrik og Margrethe Mohr. Margrethe var datter af den gamle grosserer Hans Godske Hvalsøe. Dette generøse par hjalp i disse år alle Carl Just's sønner, Otto

måske undtaget. Måske talte det, at Hans Just var opkaldt efter den længst afdøde grosserer. Hans Just fik penge til at overtage tre vinagenturer efter en bekendt, som han i grevens stund mødte

på Store Kongensgade 106 uden for Beauvais' forretning.

Ifølge sønnen Poul Justs erindringer var det velynderne fra firmaet Mohr & Weien, der finansierede overtagelsen.

Året efter åbnede Henrik Mohr atter pungen, så Hans og Camilla kunne fejre et anstændigt bryllup og møblere en beskeden bolig. De flyttede ind i Ny

Vestergade 15, 2. sal, året efter i Tornebuskegade 1, ligeledes 2. sal, og senere til Peder Skrams Gade, hvor familien hen ad vejen kom til at bo på tre forskellige adresser.

Med en buket af udenlandske vinagenturer, deraf tre fra Jules Duret & Cie, Cognac, Bouchard père et fils, Beaune og Scholtz Hermanos, Malaga, vendte lykken atter til fordel for familien Just, i særdeleshed for Hans naturligvis.

Buketten fra Mohr indeholdt også andre blomster, én for et produkt fra et portugisisk firma, St. Ubes Salt. Dette søsølt ankom til Danmark i skibsladninger af størrelsesordenen 120 tons.

Han nævner særskilt det franske Duc de Montebello, men blev fra starten også agent for spanske, italienske, portugisiske og tyske firmaer.

Hans Just med sin tilkommende hustru – Camilla Aae.

Fra byen til Sibbernvej

Med vinagenturerne havde Hans Just indledt en karriere, der i løbet af ti år skulle gøre ham uafhængig og velhavende. Omkring 1870 skænkede Camilla ham en lille pige, som de i erindringer om Hvalsøe/Mohrfami-

---

Provisions Konto p 1888

Sas Hummery & Co	Kr 4870. 02
Schröder & Schyber & Co	3948. 70
Wiese & Krohn	3275. 62
A C Gendener	1636. 50
A Segwitz & Co	829. 67
Jules Duret & Co	561. 21
Alex Webber & Co	291. 00
A Kleinschmidt & Co	278. 00
M & A Pasquale	370. 14
J M de Ybarra i Hijos	271. 04
A. B Ruiz y Hermanos	217. 47
Bouchard Pere & Fils	279. 47
Friedrich Krote	127. 02
De Veroge & Co	75. 12
Bossard Pere & Fils	23. 08
G M Pabstmann Sohn	43. 22
Francisco Carpina	81. 72
Welsh Brothers	64. 80
J Römer & Sohn	42. 60
Gm Dorr & Co	11. 00
Dumville & Co	~~20. 10~~
Charles B Baster	82. 60
Moses & Son G Mehior	14. 80
E Blouquier Fils & Castellan	12. 60
L Teilliard Sarnac	77. 74
Koch Lauteren & Co	<u>41. 01</u>
	Kr 18046. 27

Som det ses af Hans Just's provisionskonto, var de mest betydningsfulde agenturer i 1888 cognac, bordeaux og tyske vine.

Deltagerne i Sønderjyllands-turen 1896. Forrest Oscar Lembcke. Frøknerne Smith, Lis Just og Jens Carl Just, i anden række kammersanger Simonsen, vinhandler Johs. Rasmussen, Hans Just, hotelejer Tørp, redaktør Smith, og stående operarepetitor Lembcke, vinhandler Lorange, Henning Just, sporvognskonduktor Nielsen, Einar Just, Poul Just, brodrene Adeler og H.M. Tofte.

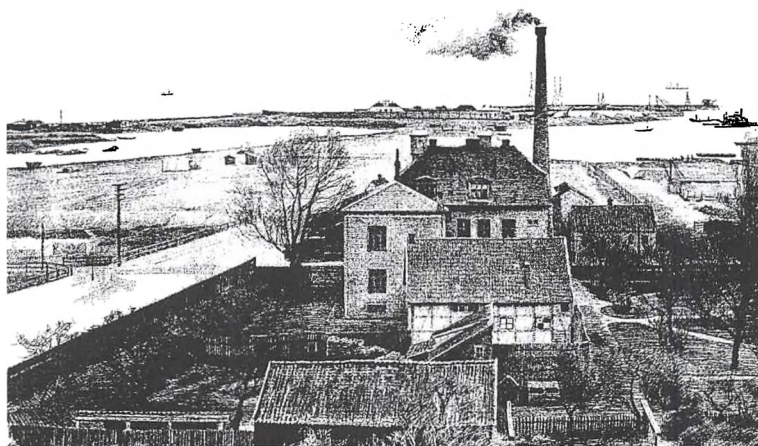

	Transport kr 18046.27	
Poll & Dunlop	" 16.65	
Schultz Hermanns	" 144.92	
Alfred Gaticu	" 31.60	
		Kr 18239.44
Tortura Provision	kr 2543.67	
do Tauticene	918.30	3461.97
Chr N Wiese	kr 198.00	
P. Brown jr & Co	" 35.65	233.65
		Kr 21935.00
Tingaar		
Julius Wandel 1887	kr 33.50	
do 1888	" 70.35	
Otto Baeh	127.21	231.06
		Kr 21704.00.

En provisionsindtægt på 21.704 kr. i 1888 tyder på, at Hans Just var ved at konsolidere sig.

Glückstadt og frihavnsprojektet

I 1882 opførte han sammen med anonyme medinteressenter Spritfabrikken “Fortuna” på Sibbernvej 32, vore dages Strandboulevarden. Kraks vejviser angav kort, at “Spritfabrikken Fortuna driver som et anonymt selskab fabriksvirksomhed ved rensning af rå spiritus.” Vejviseren oplyste videre, at grosserer Hans Just som forretningsfører bestyrede fabrikkens anliggender, at hans underskrift var bindende for interessentskabet, samt at han i det daglige fungerede som leder med udstrakt prokura.

I 1882 flyttede Hans Just til nyindkøbt hus og grund ved Århusgades udmunding i det nuværende Strandboulevarden.

Samme år flyttede Hans Just til Sibbernvej med familien. Han havde købt en villa i nummer 41. Grunden, matrikel 1362, er i dag Strandboulevarden 91, nabo til Århusgade 88, firma Hans Just's hovedsæde.

Ved siden af Justernes have lå traktørstedet De fattiges Dyrehave, og på den anden side Strandvejen, lidt nærmere Øresund, Den lille Dyrehave, et forlystelsested af samme karakter som Bakken.

Det var i disse år, han præsenterede sig som fortaler for en frihavn efter forbillede fra Hamborg. København havde haft en frihavn et halvt århundrede tidligere, oprettet til benefice for storkøbmand og bankier Joseph

Hambroe (1780-1848). Hans Just kan have hørt om denne frihavn som lærling hos Lange i Frederikssund, mangeårig agent for Hambroe, men ifølge Justs eget udsagn modnedes ideen i forbindelse med købet af grunden til Fortuna.

I de følgende år ofrede han megen tid på at overbevise høj og lav om fordelene ved en frihavn. Han anbefalede projektet i aviserne og overtalte andre til at skrive om det, og han samlede en kreds af driftige købmænd og industridrivende medlemmer fra Folketinget og Landstinget i sit nye hjem. Da sagen rummede mange kontroversielle momenter, inviterede han både fortalere og modstandere af ideen.

I 1888 arrangerede Hans Just og andre støtter af sagen en ekskursion til Hamborg, hvor 130 personer fra alle samfundslag såvel som medlemmer af Folketinget havde lejlighed til at studere Hamborg-modellen. Året efter trådte han frem som hovedmanden bag Fortuna, idet han udløste medinteressenterne. Derefter drev han Fortuna alene til 1891, samme år som frihavnsprojektet blev endelig vedtaget. Dette år omdannede han Spritfabrikken Fortuna til aktieselskab med sig selv som medlem af bestyrelsen.

C.F. Tietgen (1829-1901) sammen med Isak Glückstadt (1839-1910) i tænksom positur. Malet af C.F. Krøyer.

På kant med Tietgen

Det viste sig, at medinteressenterne bag Fortuna var nogle af tidens mest prominente foretagere. Navnene dukkede op, da Fortuna blev omdannet til aktieselskab. Til den anonyme kreds hørte Isak Glückstadt, C.H. Meyer, J.S. Salomonsen og H.Aa. Hammerich.

Isak Glückstadt (1839-1910), dynamisk direktør for Landmandsbanken siden 1872, gjorde i stigende grad Tietgen rangen stridig som initiativtager og igangsætter. Frihavnsprojektet var en af hans kæpheste, og da det var vedtaget på tinge, udnævnte indenrigsminister Ingerslev Glückstadt som formand for Københavns

Frihavnsselskab, et aktieselskab der skulle føre planen ud i livet. Tietgen blev meget ophidset over Glückstadts udnævnelse og demonstrerede sin vrede ved i årevis ikke at lade sine skibe anløbe den nye havn.

Holger Aagaard Hammerich (1845-1915), ingeniør og politiker, var ligeledes en betydningsfuld person i tiden. Efter en fejende karriere i USA vendte han 1874 tilbage til Danmark, hvor han arbejdede som jernbaneingeniør, blev medindehaver af en stor maskinfabrik, engagerede sig i sukkerroedyrkning og meget mere. I 1881-83 arbejdede han som ledende ingeniør ved opførelsen af Tietgens sukkerfabrikker i Nakskov, Stege og Assens. Det var hans baggrund, da han indtrådte i det anonyme interessentskab bag Spritfabriken Fortuna. Fra 1883 udarbejdede Hammerich forslag til hovedstadens jernbaneforhold, der mere eller mindre omfattede frihavsprojektet. Som folketingsmand for Højre blev han i 1891 medlem af Frihavnsselskabets bestyrelse under Glückstadts formandskab.

I den forholdsvis neutrale rolle som forretningsfører i Fortuna spillede Hans Just sammen med Glückstadt og Hammerich samt med den indflydelsesrige vekselerer J.S. Salmonsens og erhvervsmanden C.H. Meyer, der ejede et brændevinsbrænderi på Gammel Kongevej. Andre indskydere var vinhandlerne Petersen fra firmaet Petersen & Reehoff, S.L. Langhoff og H.G. Raaschou, men rollefordelingen i Fortuna er dunkelt belyst.

Hans Just disponerede ifølge egne oplysninger ikke over de 60.000 kroner, som var hans andel i interessentskabet, men hans vinagenturer var tilsyneladende så profitable, at han ikke havde besvær med at låne det betydelige beløb. Den glade låner skal ifølge mundtlig overlevering have været forpagter Friedrichsen, Fuglsang på Lolland. Det forekommer noget mærkeligt. Tre brødre, alle med en flatterende baggrund som foretagere, bærer navnet, men fælles for dem er, at de

I baggrunden H.N. Andersen (1852-1937) sammen med sin bankrådgiver Isak Glückstadt (1839-1910).

gik fallit i 1877 på grund af et forbigående tilbageslag for dansk sukkerroeproduktion, hvor de var foregangs-mænd og storinvestorer. Man kan tænke sig, at lånet hidrørte fra Niels Christian Friedrichsen, medstifter af Landmandsbanken og stifter af egen bank. Han, der som investor tog meget store risici, ville næppe have tøvet med at yde den bundsolide Hans Just penge. En anden mulighed er, at han har formidlet lånet fra Glückstadt og Landmandsbanken.

Meddelelse

til	fra
Herr P. C. Jørgensen her	Hans Just. Kjøbenhavn, den 22. Decbr 1893 St. Annæ-plads 12. K. Telefon 230.

Væksten i agenturet Hans Just i 1890'erne skyldtes ikke mindst stifterens personlige besøg hos kunderne. Tilbud til vinhandler Peter Jørgensen fra 1893, hvor det meddeles, at firmaet Schröder, Schjler & Co, har købt hele hosten 1893 Chateau Montrose.

Derris Schröder & Schjler & Co i
København telegraferer mig i Dag: „Sølg ikke
1893: Chateau Montrose 2^e vin under 1350
„Kjøbt hele hosten
„ 340 Vask 1893 Chateau Montrose
„ super Vin tilbydes til 1600 pr Vask,
hvilket jeg ikke mindlader berøvet at bringe
til Derris Schjler & Co. Kjøbenhavn.

Der foreligger en interessant oplysning i Hans Just's levnedsskildring til Ordenskapitlet i 1896, i anledning af hans udnævnelse til ridder af Dannebrog. Han oplyser, at han i 1889 købte medinteressenterne ud. Det var i frihavnsagens sidste fase. Måske ønskede Glückstadt og Hammerich at distancere sig fra medejerskabet for ikke at kunne stemples som inhabile i forhold til deres engagement i frihavnsanlægget. Det hindrede dem dog ikke i at indtræde i bestyrelsen, da Hans Just i 1891 omdannede Fortuna til aktieselskab.

Endnu en medspiller i frihavnsagen bør nævnes. Mouritz Levy, Nationalbankens direktør, hørte til Hans Just's omgangskreds. Det var på hans anbefaling, indenrigsministeren havde udvalgt Isak Glückstadt til at forestå bygningen af Københavns frihavn.

En fornem omgangskreds

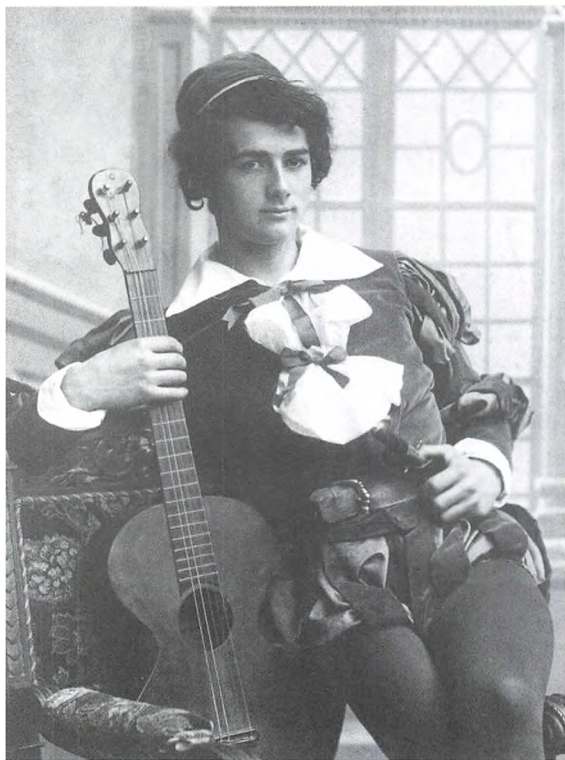
Aktieselskabet Fortuna etablerede sig med Glückstadt, Meyer, Salomonsen, Hammerich og Hans Just som bestyrelse, unægtelig nogle tunge drenge.

Glückstadt var ud over sin position som direktør for landets mest dynamiske bank forlængst udnævnt til etatsråd, en ære, der også snart vederfaredes Salomonsen, Hammerich og Hans Just. Sidstnævnte overøstes i disse år med hædersbeviser: Ridder af Dannebrog og flere udenlandske ordener, medlem og formand for De danske Vaabenbrødres københavnske afdeling og Det Kongelige Københavnske Skydeselskab og Danske Broderskab med mere.

Adam og Johannes Poulsen fotograferet i 1926 i Det Kongelige Teaters skuespillerfoyer foran busten af faderen Emil Poulsen.

Hans Just var vendt tilbage til "byen" i 1886. Efter hustruens død i forbindelse med barsel forekom villaen på Sibbernvej ubekvem for både ham og børnene. I det nye hjem i St. Strandstræde 18 blev familien inddraget i det mondæne liv, med kunstnere, politikere, militærfolk og handelsfolk som hyppige gæster. Til de skattede gæster hørte skuespillerdynastiet Poulsen, fader Emil og sønnerne Sven, Johannes og Adam. Berlingskes redaktør Emil Manicus og Kgl. skuespiller Valdemar Kolling var sammen med vinhandler Julius Hansen og grosserer. William Boas den faste stok ved Hans Justs L'hombre-partier. Senere blev kammersanger Simonsen en af Hans Justs nære venner.

Adam Poulsen (1879-1969) i Holger Drachmanns Renaissance i 1901.

Johannes Poulsen (1881-1938), privatbillede 1901.

*Johannes Poulsen til højre i 1901 fra debuten i *Renæssance af Holger Drachmann*. Til venstre Adam Poulsen med Anna Larssen.*

Næste generation

Poul Just indså allerede i en tidlig alder vinens betydning som salgsobjekt. Hans motto var: Folk drikker af glæde, folk drikker af sorg, derfor drikker folk altid.

Hans Just blev fader til syv børn, tre piger født mellem 1870 og 1874, og efterfølgende fire drenge. De lærte alle borgerlige dyder, og drengene fik ekstra undervisning med henblik på deres kommende karrierer, blandt andet i fransk ved Johan Borup, den senere stifter af Borups Højskole.

Hans Just indlogerede sin afdøde hustrus søster som husholderske, men tog sig selv af børnene i sin sparsomme fritid. Om søndagen drog familien ofte i charabanc til Dyrehaven, medbringende gryder med frikassé og æblegrød. Just var som alle gode familie-fædre i besiddelse af et spanskrør, men modsat sin egen far ikke hurtig til at gribe det. Ved en lejlighed viste det sig dog, at han kunne betjene stokken. Sønnerne Einar og Poul brasede frimodigt ind i en gallaforestilling på Det Kongelige Teater for at hente ham hjem til et fint besøg. En søløjtnant Kinch ventede i gallauniform i lejligheden St. Strandstræde. Hans Just holdt masken, da de unge herrer møgbeskidte masede sig frem til ham mellem gallaklædte honoratiorens, men da søløjtnanten var gået, eksploderede han og slog spanskrøret mørt på Einar for siden at splintre det på Pouls bagdel. Synderne forstod lektien og bar ikke nag.

Det musiske prioriteredes højt. Børnene spillede dukketeater og modtog musikundervisning. Pigerne, Margrethe og Elisabeth, spillede klaver og næstældste søn Poul fattede violinen. Han var imidlertid ikke nogen Paganini, og da det ikke lykkedes violonist Berg fra Det Kongelige Kapel at føre ham ud over begynderniveauet, forhørte Hans Just sig hos den kendte musikkdirektør Balduin Dahl, om denne ville indføre Poul i blæserfaget. Den virtuose waldhornblæser foreslog diplomatisk, at Poul hellere prøvede evnerne på klarinet. Dette instrument kunne bedre passes ind i et triospil med de to søstre. Heller ikke dette instrument lykkedes det den

kommende arving til Hans Just at aflokke behagelige lyde. Familien bad ham øve sig på loftet. I halvfemserne finder vi familien Just i Amaliegade 6.

I det fædrene fodspor

Vinagenturet havde måske stået lidt i skyggen af Spritfabrikken Fortuna, men det trivedes godt med idel fremgang. Da den ældste søn Einar valgte at studere til ingeniør i Mittweida i Tyskland, faldt det i Pouls lod at videreføre Firma Hans Just. Men først måtte han lære købmandskab, det var faders vilje. Da der ikke var en læreplads ledig, gjorde han sig et halvt års tid nyttig som kontorelev i Fortuna, indtil han i oktober 1893 kunne tiltræde en læreplads på Fyn, i firmaet H.J. Krøyers Enke. Firmaet lå i Svendborg.

Den sekstenårige Poul arbejdede et par år i en filial i Gislev, en lille landsby, hvor købmandsfilialen havde til huse i samme bygning som kroen. Han indlogeredes hos kromand Henriksen, en hyggelig ældre herre, der supplerede indtægterne fra kroen med en praksis som klog mand.

De første trin på karrierestigen var ret trivielle. Op klokken seks morgen for at pudse fodtøj og rense petroleumslamper, fylde skufferne i butikken og feje gulve og trapper. Der handledes med klid, kul og jern fra lageret, i butikken handledes der med allehånde kolonialvarer foruden manufakturvarer, isenkram og skrivematerialer. Altså en blandet landhandel.

Krøyers enke solgte også vin og spiritus, ikke mindst brændevin, der gik for 25 øre flasken. Det lyder billigt, men svarede nogenlunde til en ufaglærts timeløn. For denne formidable hyre kunne han også vælge at købe to kilo rugbrød eller 5-6 æg. Smør til 90 øre pundet lå uden for hans rækkevidde. Det forbeholdtes det finere klientel i købmandsforretningen.

Arbejdet med tunge tønder og melsække kunne være hårdt, men Poul Just trivedes godt i Gislev. Det hjalp også, at han kom i besiddelse af en cykel, en såkaldt safety, der med to lave hjul var ved at udkonkurrere de høje væltepetere. På dette vidunder, der kostede en halv årsløn for en arbejdsmand, kørte han om søndagen til Ryslinge Højskole, hvor faster Hedevig levede i sit andet ægteskab med forstander Alfred Povlsen.

Fra 1. april 1895 og til oktober 1896 arbejdede Poul Just inde på købmandsgården i Svendborg. Han fik indsigt i Krøyers store brændevinsbrænderi, i den tømmerhandel, der også hørte til forretningen, og i den omfattende tuskhandel med beboerne fra de små øer i det fynske øhav, der kom sejlene i deres småbåde med smør, æg og fjerkræ, som de afsatte mod diverse forsyninger til deres husholdning.

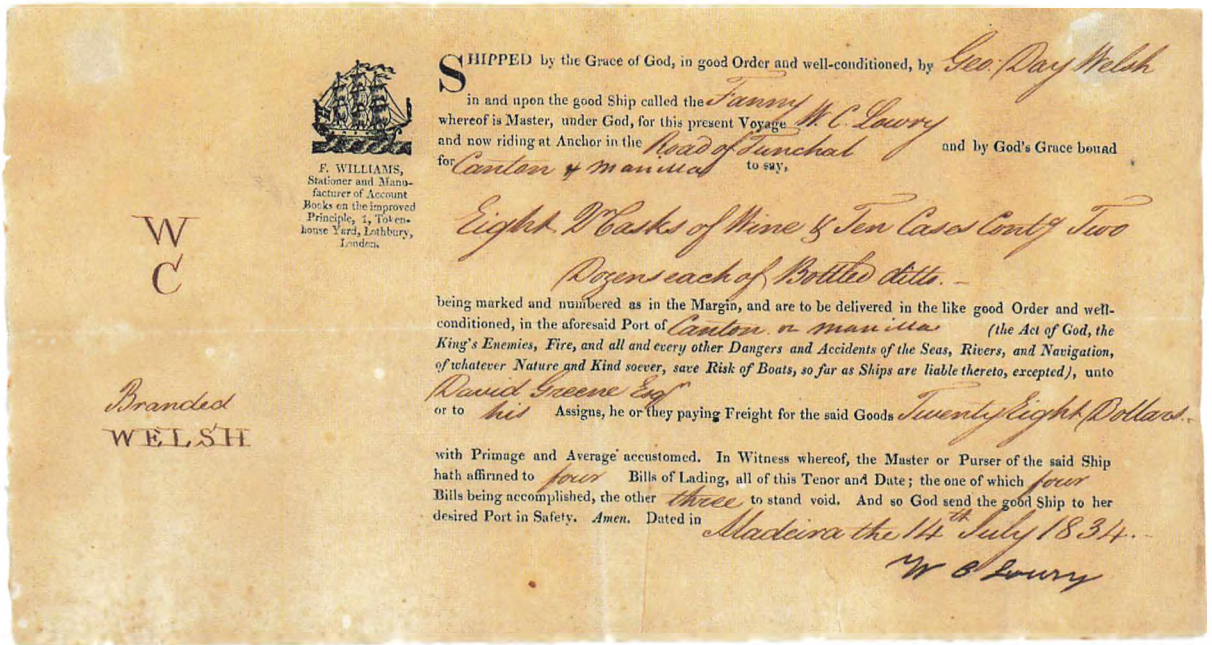

Armand Schyler blev meget gode venner med Poul Just, da de sammen var under uddannelse i Lübeck i vinagenturfirmaet H.C. Koch i 1897.

Kulturens veje - vinens veje

Hans Just havde store planer for sine sønner. Efter at have lært almindelig købmandskab i Svendborg skulle Poul gennem en grundig uddannelse i europæiske firmaer, som Hans Just handlede med, erhverve de nødvendige kundskaber for at videreføre familiefirmaet. Samtidig forventede fader Hans, at sønnen til-egnede sig de europæiske vinlandes sprog og kultur. I oktober 1896 rejste Hans Just til Svendborg for at hente sønnen. Uden at "spilde" tid med besøg hos familien i København indskibede far og søn sig i Svendborg med Lübeck som destination. Ret så barsk i betragtning af, at Poul i de tre år hos Krøyer ikke havde besøgt hjemmet i København en eneste gang. I Lübeck, hos vinagenturfirmaet H.C. Koch, lærte Poul Just i de følgende år forretningsgangen i et firma, der var del af Hans Justs forretningsnetværk. Det var almindeligt, at firmaer over hele Europa sendte deres sønner rundt til oplæring i andre firmaer. I 1897

havde d'herrer Koch og Prahl således Armand Schyler fra firma Schröder & Schyler, Bordeaux, i lære. Armand og Poul blev venner for livet. Den gamle hansestad var et fascinerende sted. Poul Just passede sit arbejde, men han og Armand dyrkede

også kulturen, indbefattet de traditionelle Lumpen-Abende, hvor der efter tysk skik konkurreredes i at nedsvælge temmelig store kvanta øl. Poul Just var ikke nogen stordrikker; han nød mere at spadsere ad Schwartauer Alle til Skovpavillonen, hvor han kurtiserede “en mængde af Lübecks unge damer”, som han selv udtrykte det. Han forbedrede sit tyske gennem sine selskabelige udfoldelser, men tog sig også tid til at beundre byens middelalderporte, Rathauskeller, kirkerne og pakhusene ved floden. Firma H.C. Koch lå blandt de gamle handelskontorer i centrum, der desværre blev bombet til ruiner under anden verdenskrig.

De faglige sider af den tour d'Europe, som gamle Just sendte sin håbefulde søn ud på, omfattede studier af proppens hemmeligheder hos Bender Söhne i Mannheim, heldigvis kun for en kort bemærkning, for

Afskibningscertifikat den 14. juli 1834
fra Madeirafirmaet Welsh Brothers.
Madeira var en af de mest populære
drikke og blev også brugt som medicin.

Poul havde ikke interesse for propper, og Mannheims herligheder kunne ikke måle sig med Lübecks.

Han udfriedes fra dette engagement allerede efter en måned, da faderen ankom for at agere cicerone på den videre færd. Den gik, med spændende svinkeærinder, til Beaune i Frankrig.

1869. Time

fra
Favr P. H. Wüstenberg Bordeaux.

Til Fortpantning i Frankrig 1870, inden forlindeligst,
under Forbehold af Tilbudsværdien med Løstvang
Ankomst. Pris pr Fad à 4 Oehov fri ombord.

2 Oevinge af Stue.

	Pres
1. Quinsac	350.
2. St. Christoly	400.
3. St. Jean	450.
4. St. Julien de Cadourne	475.
5. St. Estephe	500.
6. 1 ^{ste} Lirgar Vertheuil	600.
7. Lamarque	700.
8. Moulis	800.
9. Pauillac	900.
10. Margaux.	1000.
11. Lirgar Listrac.	1100.
12. 1 ^{ste} Lirgar Listrac	1200.

Tilbud på årgang 1869 bordeaux til de danske vinhandlere fra firmaet P.H. Wüstenberg, Bordeaux.

I Wilhelm Tells fodspor

Hans Just guidede først sin søn på dannelsesrejse gennem Schweiz. Fra hotelværelset i Luzern viste han ham Alpernes kolosser, det nære Pilatus og i det fjerne Rigi i Kulm. De promenerede på den overdækkede træbro og aflagde besøg ved Thorvaldsens schweizerløve.

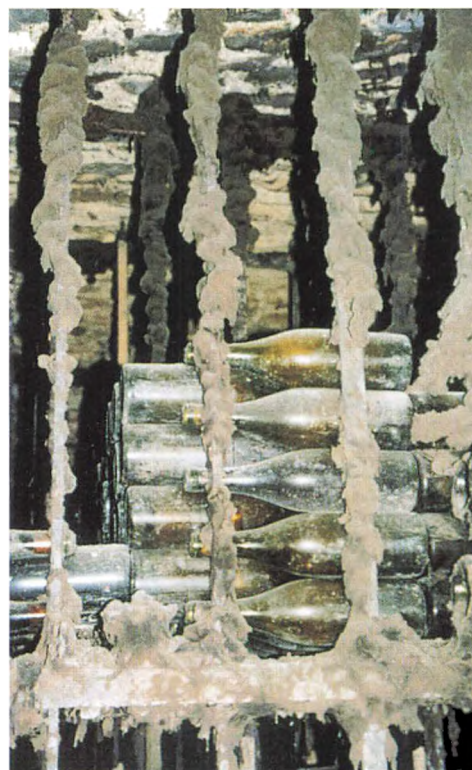
Særligt indtryk gjorde besøget i Wilhem Tells kapel og synet af Wierwaldstättersøen. Hvem husker ikke skolelærdommen om den schweiziske frihedshelt med den træfsikre bue.

Videre gik det til Bozen (Bolzano) og kurbyen Meran (Merano) i Tyrol, over Alperne til Genua og Nizza, datidens navn for Nice. Nice var også dengang et mondænt rejsemål, tilholdssted for kunstnere, førende forretningsmænd, aristokrater og kongelige personer. På Hotel Alexandra mødte Hans Just og søn selveste Tietgen, Danmarks største foretager, i spisesalen. Hans Just præsenterede en imponeret junior for den store finansmand, der tilsyneladende ikke bar nag over, at Hans Just havde været på Glückstadts side i Frihavnssagen.

Turen fortsatte med små afstikkere langs Rivieraen for derefter at dreje mod nord ad Rhône Saône-floden. I disse vinegne skulle Poul Just forberede sig til sin fremtidige gerning som vinagent i Danmark under tre måneders studieophold i et stort fransk firma.

Den nøgne gudinde

Beaune ligger i hertugdømmet Bourgogne, nærmere bestemt i departementet Côte d'Or, centrum for dyrkingen af de berømte Bourgognevine. Beaune med sine ca. 13.000 indbyggere var som hovedstabelplads for Bourgognes vineksport målet for Poul Justs vinodysse, men med sit mageløse landskab, overstrøet med historiske mindesmærker og arkadiske idyller,

Lagerkælderen hos Bouchard pere et fils, Beaune. Bemærk den naturlige skimmel-svamp, som i øvrigt blev benyttet af kælderpersonalet i forbindelse med helbredelse af sår for penicillinets opfindelse.

Frankrig var en betydningsfuld eksportør til Poul Just. Frankrigs vinmarker dækker et areal på størrelse med Danmark.

også en berigelse for et sind med fornemmelser for ånden i naturen og kulturen. Vinens ånd herskede overalt. Seniorchefen i det franske firma, Monsieur Julien Bouchard, bød père et fils på en let hors d'œuvre med en flaske 1867 Richebourg og en hvid Chevalier-Montrachet. Poul Just fornemmede, at denne vinsmagning var indledning til et forfinet studium.

Han blev installeret ret så spartansk i huset hos en ældre dame. Værelset havde stengulv, men han havde kapital til at indtage sine måltider ude i byen. Det skete helst på Hotel de la Poste hos M. Le Chat, kendt restauratør i Beaune. Her stiftede Poul Just mange bekendtskaber, men især knyttede han sig til en auktionsholder, der ejede en tandemcykel. Denne commissaire-priseur tog ham med på ture til alle omegnens vinhuse, hvor han introducerede Poul for vindyrkerne, der gæstfrit inviterede ham til at bese deres vingårde og smage deres vine. Chambertin, Richebourg, Clos de Vougeot, Nuits-St.-Georges og Clos de Tart efterlod varige spor i hans smagsorganer.

Det var forår og sommer 1898. Naturen foldede sig ud med tusind blomsters flor. Spejlblanke floder flød roligt gennem landskaber og skove. En dag besøgte cyklisterne et yndefuldt sted ved en biflod til den store Saône. Her så Poul i et lynglimt et syn, han aldrig glemte. I det rislende vand, omkranset af hængepil og siv badede en dejlig kvinde. Uheldigvis havde den moderne Diana hørt sin Actheon nærme sig. Hun gjorde sig lynsnart usynlig, men efterlod sit billede på den unge lurers nethinde.

Kontorarbejdet var knap så inspirerende. Det faldt i Pouls lod at tage sig af den tyske korrespondance, der ikke var franskmændenes livret. Lidt mere atmosfære var der i det praktiske arbejde i lagerkældrene, der var installeret i Beaunes hundredårige bytårne.

Greven af Montebello

Næste mål på rejsen var firmaet Duc de Montebello i Marcuil-sur-Ay i Champagnedistriktet. Hvor firmaet i Beaune tilhørte det højere borgerskab, havde firmaet i Champagne adelige ejere. Hans højhed grev Fernand de Montebello og madame la comtesse boede i et lille slot, der meget passende var møbleret med empiremøbler. Passende fordi familiens adelskab skyldtes en forfader, general, marskal Lannes, der havde vundet sine sporer og var blevet adlet for sine fortjenester i kejser Napoleons tjeneste.

Poul Just boede ikke på slottet, men blev i Marcuil-sur-Ay indlogeret hos firmaets direktør, monsieur Möllinger. Dennes tyske navn kom af, at han stammede fra det tyskbesatte Elsass. Möllingers frue havde en uimodståelig faible for champagne. Hun var bevidst om sin svaghed, men søgte ihærdigt at friste andre til at dele den ved at stille flasker til disposition ved alle fotografierne i dagligstuen. Man kunne få den tanke, at hun gavmildt bød de portrætterede på et glas.

Også Poul inviteredes til at dele fruens glæder, men han modstod presset, idet han spillede om ikke den kyske så den nøgterne Josef. Han havde i øvrigt adgang til rigelig indtagelse af vin, al den stund hans fremmeste pligt hos Duc de Montebello var at smage på og udvælge forskellige vine til sammenstik, dvs. til kreation af demi eller extra sec mærker. Champagnens hemmeligheder lærte han grundigt i teorien, men fabrikationen kun til husbehov. Fremstillingsprocessen kræver års øvelse og færdighed for at lykkes.

Greven af Montebello inviterede sin danske lærling med på jagt. Han var benådet med en misundelsesværdig kondition og drev den unge Just til udmattelse, når han forcerede vinmarkerne i en vild tour de force jagt til fods efter flygtende vildt. Han inviterede

H.C. Andersen var i begyndelsen af 1863 på rejse i Frankrig. I januar besøgte han Edoüard Kirstein (1835-99), dansk konsul i Bordeaux og samtidig også vinhandler.

H.C. Andersen blev lørdag den 3. januar inviteret til at bese Kirsteins vinlager og noterer i den anledning i sin dagbog ".....vi var i Kirsteins Viinlag(er), det var lange Bjælkereiste Gange, store murede Haller, hvor Tønderne fyldte med Viin lå i tusinde Viis, det var ikke de Dödes By som i Spanien, det var Viinankernes Stad, hvor hver boede i sit Huus sin Tønde Etageviis, i flere Haller var en Travlhed af arbejdere, rundt om brændte Lys.

.....Vi maatte da smage på en mængde Viin....." 36 år senere befandt Poul Just sig i nøjagtig de samme kældre.

Kabinetfoto Hansen, Schou & Weller, 1869.

også til små selskaber på slottet, hvor familien demonstrerede adelig etikette. Det foregik med stor elskværdighed, men den unge dansker fornemmede, at det ikke var helt let at tilegne sig den adelige livsstil.

Schröder & Schyler & Cie

Efter Bourgogne og Champagne gik turen via Paris til Bordeaux. Her skulle indføringen i vinens verden fuldendes med et halvt års studier af de berømte Bordeauxvine.

Firmaet Schröder & Schyler & Cie kendte han lidt til fra vennen Armand, som han havde truffet i Lübeck. Der var flere danskere i administrationen. Cheferne var Camille Kirstein, der var gift dansk, dansk konsul og talte dansk, og Oscar Schyler. Kirsteins sekretær, Reyn, og hovedbogholder Maaløe var ligeledes danske. Poul Just kom til at logere hos Maaløe og dennes danske hustru.

I Bordeaux arbejdede han i kældrene for at lære de grundlæggende led i produktionsprocessen - så godt som det nu var muligt i løbet af det halve år, der var afsat til opholdet. Han steg ned i det kølige dyb, hvor hans hjemlands berømte digter H.C. Andersen havde været gæst i 1863. Her arbejdede Poul sammen med 50 arbejdere en fuld arbejdsdag fra 7 morgen. Det hjalp, at bogholderen var en arbejdsbi med samme mødetid. Før arbejdets begyndelse inddrog Maaløe ham i et behageligt ritual, idet han indledte dagen i hvidvinskælderen med sin unge lejer. Her skænkede bogholderen to glas 1893 Chateau Guiraud I, cru Sauternes, til Poul og sig selv. "Ca fait du bien où ca passe", reciterede han hver gang som led i rituallet.

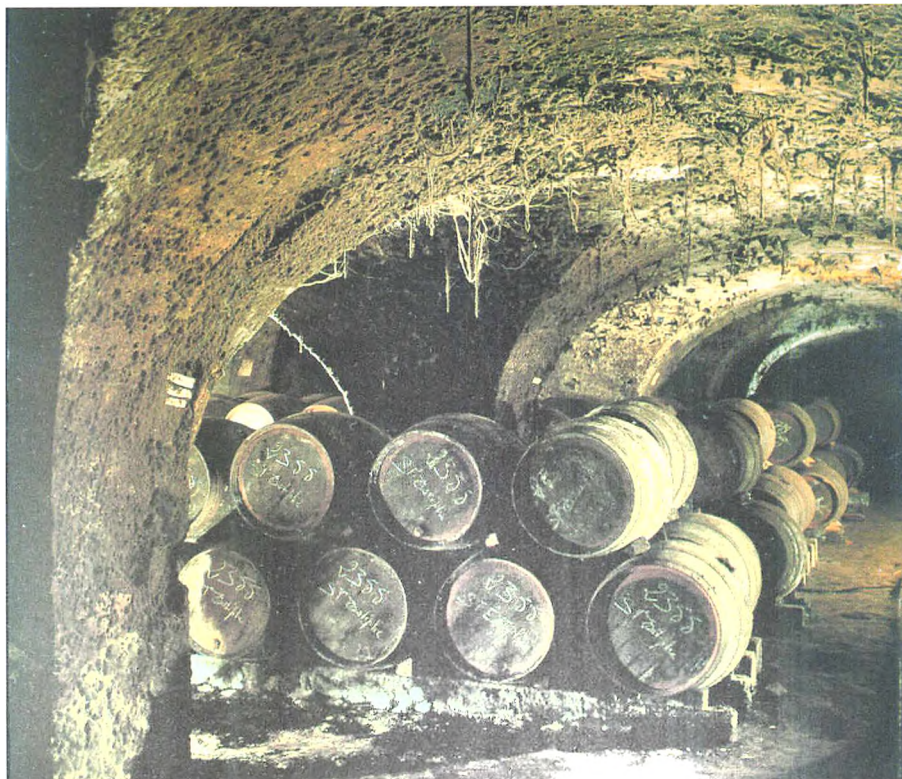
Derefter arbejdede Poul Just sammen med de ansatte i godt ti timer. Han spiste ofte frokost med arbejderne for først at stige op til jordens overflade til kl. 18.

Middag hos Schyler

Medio 1899 indfandt Hans Just sig i Bordeaux for at hente sønnen hjem til Danmark. Han havde i den forbindelse planlagt en større rejse med vinhandler N.C. Rasmussen fra Odense som rejseledsager. Gamle Just agtede at tage Poul med.

Modtagelsen i Bordeaux kom ikke til at gå stille af. De to herrer stødte sammen med hotelejer Neiiendam fra Hotel Phønix i København og dennes temperamentsfulde frue. Oscar Schyler inviterede alle til en stilfuld middag med udsøgte vine, hvoraf især en 1848 Chateau Haut-Brion gjorde lykke. Denne vin animerede den kraftige hotelfrue til som en anden Mor Danmark at rejse sig med Dannebrog i hånden for at hylde vinen og fædrelandet: “Med dette flag i min hånd, og i denne pragtfulde vin vil jeg udbringe et leve for gamle Danmark”, kvad den store dame.

Hans Just og vinhandler Rasmussen havde planlagt, at den videre tur skulle gå til Portugal og Spanien.

Quai des Chartrons i Bordeaux indeholdt mange vin-kældre op til floden Gironde, tæt på afskibningsmuligheder. Her kælderen som H.C. Andersen besøgte i januar 1863.

Spanien og Portugal

*Nyforlovede Poul Just og
Ingeborg Pade, 1902.*

Tour Iberia var overvejende sightseeing. Hans Just forenede sin egen rejselyst med at belønne sønnen for hans lange exil. Først gik turen direkte til Salamanca og videre til den portugisiske grænse i landets nordøstlige hjørne. Herfra skulle d'herrer følge floden Duero langs dens løb mod havet. Selskabet passerede gennem det spanske landskab, hvorfra en fjern forfader var flygtet nordpå. Justerne var ikke langt fra det kloster i Estremadura, som havde givet slægten sit navn.

Et stykke nede ad floden i byen Regua lå Wiese og Krohn, et portvinsfirma, som Firma Hans Just var agent for. Dir. Krohn tog imod og sørgede for forplejning og overnatning. Næste dag rekvirerede han nogle æsler, der bar det danske selskab ud i vinbjergene.

Efter behandlingen i Krohns lagre fragtedes vinen ned ad floden til Oporto på små både. Det lignede billedet fra Herodots skildring af vinbådene på Tigris 2-3000 år tidligere. Fyldt til randen med vinfade manøvrerede de maleriske fartøjer ned ad den rislende flod mod havet omkranset af vinbeplantede bjergsider – ret et dionysisk landskab. I Oporto bragtes vinene til lagring i et stort lagerhus for senere at blive eksporteret i Full, Ruby, Tawny, White, Vintage og andre kvaliteter.

Tilbage i Spanien besøgte selskabet Ruiz y Hermanos og smagte firmaets forskellige typer sherry, men herefter gled rejsens faglige aspekt i baggrunden til fordel for sightseeing. Sevilla, Granada og Madrid med besøg på museer og andre seværdigheder, som nutidens seriøse turister valfarter til i turismens tidsalder. Blot med mere tid til refleksion. Mange af turerne foregik på æselryg ad uvejsomme stier.

Mættet med indtryk fra historiske monumenter og de store malerisamlinger, fra maurerpaladset Alhambra i Granada og med utallige pittoreske oplevelser fra den iberiske folkløse vendte selskabet 1899 hjem til Danmark.

Poul Just havde på dette tidspunkt ikke været hjemme i seks år, så meget var forandret i familiesfæren. To søstre var blevet gift og en tredje, Hedevig, holdt hus for faderen i Peder Skrams gade. Storebroder Einar havde afsluttet sin ingeniøruddannelse i Tyskland og stiftet familie i USA. Næstyngste bror, Henning, studerede ved Polyteknisk Lærestanstalt, mens familiens Benjamin, Jens Carl, var sendt til Bender Söhne i Mannheim for at gennemgå samme uddannelse som Poul.

Hans Just i offensiven

Første maj 1899 indledte Poul Just sin karriere i det fædrene firma, vel at mærke på begynderløn. Fader Hans krævede, at sønnen skulle vise sin duelighed, før gagen hævedes.

Allerede i 1899 blev der imidlertid lejlighed til at løse en større opgave. Hans Just havde knyttet forbindelser til Destillers Company Ltd., Skotland, der fremstillede whisky. Poul Just blev sendt til Skotland for at lære fremstillingsmetoden, men også for at lægge strategien for importen til Danmark, hvor drikken ikke var særlig kendt. I Edinburgh blev han modtaget af generaldirektør William H. Ross, som i forbindelse med sammen slutningen af de store whiskyfamilier Walker - Buchanan - Dewars og Sanderson havde lanceret exportwhiskyen King George IV til minde om den første engelske konge, der havde betrådt skotsk jord. Poul Just knyttede især forbindelse til firmaets rejseinspektør, Albert S. White. Med den savoir vivre han havde erhvervet under sin Tour d'Europe, havde han let ved at begå sig. Han lærte fremstillingsmetoderne og kunne i 1902 vende hjem til København med planer for agenturet i Danmark.

Hjemme i firmaet fik han i de følgende år overdraget flere af seniors arbejdsområder, ikke mindst kundekontakterne. Hans Just, der havde passeret de tres, begyndte

King George whisky fra 1912. Fundet under et pengeskab i Trommesalens vin og tobak - København.

Henning Just (1879-1907) var med til at bygge kinesisk jernbane for Arnhold, Karberg & Co.

Prins Harald og prinsesse Helena var meget gode venner med Ingeborg og Poul Just. Foto fra begyndelsen af 1920'erne. Prinseparret Harald og Helena med blandt andre Ingeborg og Poul Just, Jens Carl og Eva Just, Edith og Kirsten Just efter et besøg hos forfatterinden Selma Lagerlöf på Mårbacka.

så småt at forberede sit otium, der blandt andet inkluderede en hektisk rejseaktivitet. Han agtede at besøge to af sine sønner i USA. Einar Just arbejdede i Los Angeles, og Henning Just havde som nybagt civilingeniør taget stilling hos et entreprenørfirma i Nebraska. Desuden planlagde Hans Just en jordomrejse.

Den nye generation

Firmaets Nestor havde lagt tingene til rette for sit fravær. Ældste søn Poul var blevet sat grundigt ind i firmaets anliggender, og lillebroder Jens Carl var tilbage i firmaet efter at have afsluttet sin uddannelse i Bordeaux.

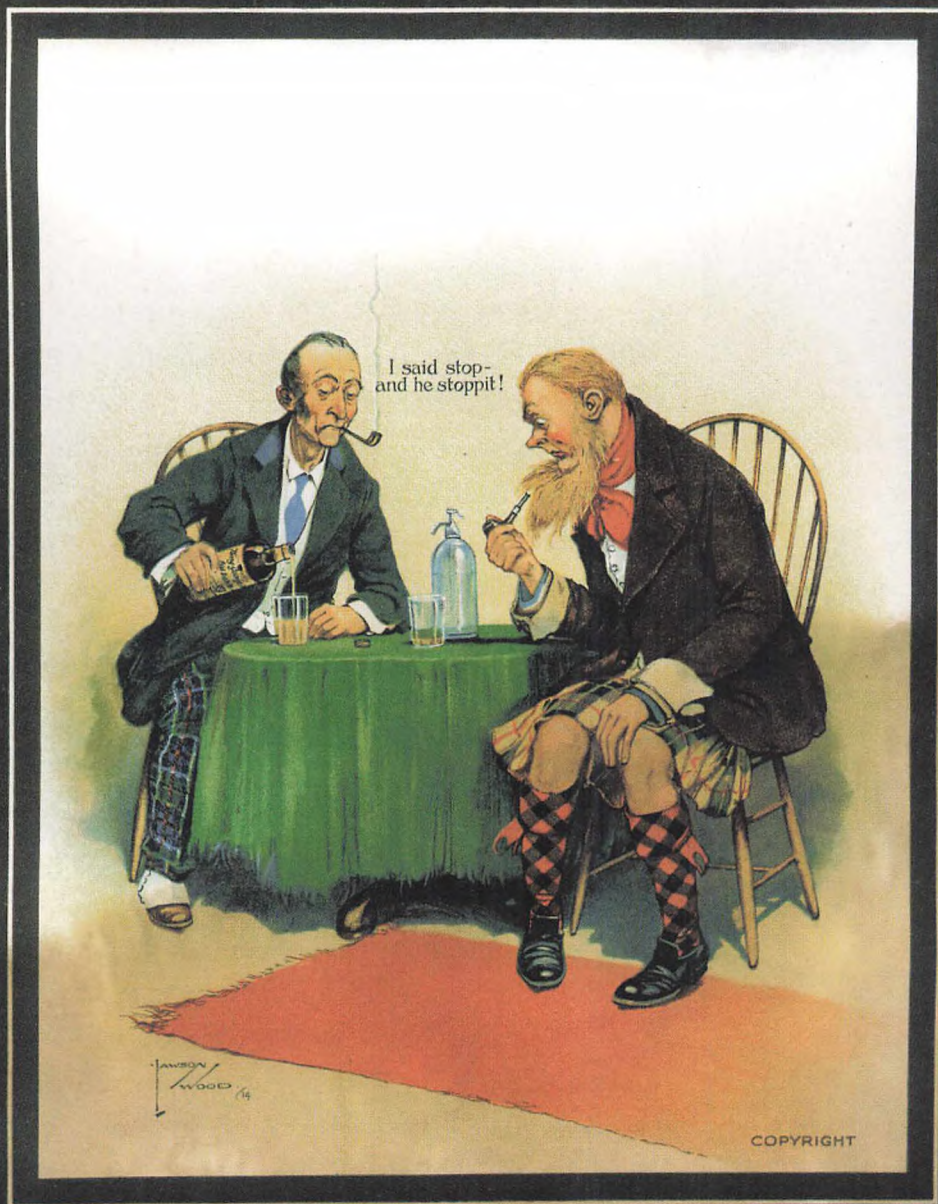
Begge brødrene havde giftet sig. Poul Just havde mødt den indtagende Ingeborg Pade på sin rejse til Skotland og ægtet hende umiddelbart efter hjemkomsten i 1902. Jens Carl var vendt nygift hjem fra Bordeaux i 1904 med en yndig fransk pige, Eva Jouhaneau.

I 1906 drog Hans Just afsted på sin jordomrejse efter at have givet Poul prokura i firmaet. Med sig havde han sønnen Henning, der havde pådraget sig en grim gift under sit ophold i Nebraska.

Rejseruten gik gennem Indien, Kina, Japan, og hjem via Stillehavet og USA. I Shanghai skulle Henning Just efter planen deltage i arbejdet med at anlægge en jernbane fra Hankou til Hongkong. Man bør bemærke sig, at koncessionen indehavedes af Arnhold Karberg & Co., Shanghai, hvis medstifter var Peter Karberg, der i tidens fylde blev bedstefar til et barnebarn af samme navn, den Peter, der 30 år senere skulle blive Poul Justs svigersøn og overtage Hans Just A/S.

Hans Just var ved at være en gammel mand, men han var stadig vital. Faktisk var han begyndt at slå sig løs. Med sig fra jordomrejsen bragte han et flygel og - hvad der bekymrede hans døtre - to smukke damer til at forsoede sit otium.

"I said stop - and he stoppit!"

*With the Compliments of THE DISTILLERS AGENCY LIMITED, Edinburgh
Proprietors of "King George IV" Whisky*

I 1899 fik Hans Just agenturet for King George IV whisky - efter at Poul Just havde været i Skotland under uddannelse. Ingen anden whisky i verden har været repræsenteret af samme agentur i mere end 100 år. Annonce af den kendte skotske tegner Lawson Wood.

Hans Justs død

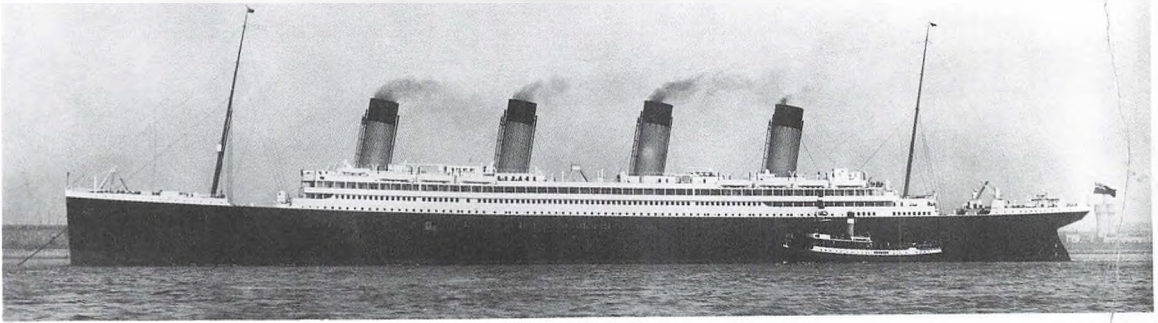
Etatsråd, grosserer Hans Just, ridder af Dannebrog, født i 1840. Hans Just døde efter en fortjenstfuld livsgerning – møt af dage i 1912.

Det internationale vinagentur modtog regelmæssigt besøg fra forretningsforbindelser i Europa, men åbnede hele tiden for nye muligheder. I 1908 opfordrede konsul Welsh fra Welsh Brothers Poul Just til at drage med ham på forretningsrejse til Madeira. Det var en vinmæssigt belærende rejse og afslørede samtidig, at øens mange firmaer trods indbyrdes konkurrence gennem individuelle agenter faktisk styredes af en stor koncern.

I 1912 døde Hans Just uden forudgående sygdom. Han efterlod sig et stort savn, men Poul, der var trådt til som kompagnon i 1910, var på dette tidspunkt helt fortrolig med firmaets anliggender.

Før Hans Justs død havde man indledt forhandlinger med A. Segnitz & Co., Bremen om at aftage en stor produktion af dansk-vestindisk rom. At øerne hørte til Danmark, bidrog meget til, at man besluttede at vove forsøget, det uanset Hans Just døde under de indledende forhandlinger. Poul Just foretog en forretningsrejse til de tre øer, med et udmærket forretningsmæssigt resultat i form af en stor sending gammel Sct. Croix-rom. Den efterfølgende import stoppede i 1917, efter at USA havde købt øerne af Danmark, enten det nu skyldtes USA's spiritusforbud eller krigsembargoen samme år.

Skæbnen havde holdt sin beskyttende hånd over Poul Just og fru Ingeborg, der gjorde ham selskab på den eksotiske tur i 1912, der var en kombineret forretnings- og bryllupsrejse. Poul Just berettede senere, at de havde bestilt billetter til den nye kæmpeliner Titanics jomfru-rejse i april, men da de indfandt sig på selskabet White Stars kontor i London modtog de den skuffende besked, at man ikke kunne levere de bestilte billetter. Derefter krydsede de Atlanten på ØK's skib Sct. Croix. Ved ankomsten til Charlotte Amalie på Sct. Thomas kunne den læge, der checkede passagerernes helbredtstilstand inden landgangen, fortælle om Titanics dramatiske forlis 15. april.

WHITE STAR LINER "TITANIC" TONNAGE 52,310 LENGTH 862' BREADTH 92'. SPEED 21 KNOTS SUNK ON HER MAIDEN VOYAGE AFTER COLLISION WITH AN ICEBERG, APRIL 15th, 1912.

Poul Just og fru Ingeborg kunne prise sig lykkelige over ikke at komme med Titanic - ud af 2.209 passagerer blev kun 711 reddet ved forliset den 15. april 1912.

Newburyport Morning Herald.

NEWBURYPORT, MASSACHUSETTS, FRIDAY, APRIL 19, 1912

BAND PLAYED TILL END!

Titanic Sacrifice to Speed God - Hurlled Through Water at 21 Knot Clip "TO SMASH A RECORD"

LIST OF FAMOUS MEN LOST CORRECT

Astor, Butts, Hays, Stead, Straus and Others Went to Their Doom Unafraid - Six Die After Rescue

(Associated Press Dispatch) - The first list compiled with the aid of NEW YORK, April 19, 1912. It is the first list of the names of the passengers and crew of the Titanic who were killed in the disaster. It is the first list of the names of the passengers and crew of the Titanic who were killed in the disaster. It is the first list of the names of the passengers and crew of the Titanic who were killed in the disaster.

Numbers of the Lost and Saved

(Associated Press Dispatch)

NEW YORK, April 19, 1912 - THE FOLLOWING TABULATION OF THE PASSENGERS AND CREW OF THE TITANIC, TOGETHER WITH THOSE SAVED AND LOST HAS BEEN COMPILED BY A COMMITTEE OF PASSENGERS

APPROXIMATE NUMBER OF PASSENGERS ON BOARD	NUMBER OF PASSENGERS SAVED BY CAPSULES	NUMBER OF CREW SAVED BY CAPSULES
FIRST CLASS 330	FIRST CLASS 161	SEAMEN 39
SECOND CLASS 280	SECOND CLASS 153	STEWARDS 46
THIRD CLASS 700	THIRD CLASS 173	FIREMEN 71
CREW 900		
OFFICERS & CREW 100		
TOTAL 1300	507	TOTAL 110

TOTAL BODIES SAVED 710 TOTAL BODIES PERISHED 1590

STORIES OF SAVED RECEIVED TO 4 A.M.

Death of Captain Smith Graphically Described - Sea Strewn With Frozen Bodies

(Associated Press Dispatch) - A life raft was seen on which NEW YORK, April 19, 1912. It was seen by a crew member of the Titanic who was rescued. The life raft was seen on the sea. It was seen by a crew member of the Titanic who was rescued. The life raft was seen on the sea. It was seen by a crew member of the Titanic who was rescued.

EXTRA COMING GET IT!

HERALD EXTRAS

IN CASE OF IMPORTANT NEWS during the day on the "Titanic Story" extra editions of the Morning Herald will be published

Look For The Herald Extras

WM. T. HUMPHREYS
Insurance and Real Estate, 22 State St., Newburyport

CUTTER With your own hands. Plans and specifications. JOHN P. CUTLER, 100 State St., Newburyport

THE BON MARCHÉ
FISHER & CO.
NEWBURYPORT'S
Only Complete Department Store

The Latest Mazda Lamps

Wattage	Price	Remarks
15 watts	80	Effective burning of all kinds.
25 watts	85	Same as above, slightly larger.
40 watts	1.10	Same as above, slightly larger.
60 watts	1.25	Same as above, slightly larger.
75 watts	1.40	Same as above, slightly larger.
100 watts	1.60	Same as above, slightly larger.
150 watts	1.80	Same as above, slightly larger.
200 watts	2.00	Same as above, slightly larger.

The Weather

Forecast for Friday, April 19, 1912. Partly cloudy, with showers of rain and snow. Wind, light and variable. Temperature, 40 to 50.

BOOM NEWBURYPORT
By Trading in the City
FISHER & CO.

W. E. MORSE, RULING AND CONSTRUCTION
27 State Street

Fowles News Co.
100 State Street

CHASE & LUNT
Insurance and Real Estate Investment Securities
PLEASANT ST. OPP. P. O.

THAYER, MENEIL & HODGKINS
SUPERIOR FOOTWEAR
47 Temple Pl., BOSTON, 15 West St.

Udklip fra Newburyport Morning Herald fra fredag den 19. april 1912. Reportage om Titanics forlis.

Karbergdynastiet

Skibsredere og storkøbmænd

Den karbergske familiekrønike vil vide, at en 1500-tals forfader som kommandant på Sønderborg slot modtog den detroniserede kong Christian II ved dennes ankomst til sit årelange fangenskab på slottet.

“Det blæser åbenbart stærkt her”, skæmtede kongen med et blik på Karbergs skaldede isse. “Javel”, svarede denne, “men det blæste vist endnu stærkere, hvor majestæten kommer fra, siden kronen blæste af hovedet”.

Sønderborg Slot. Christian II blev modtaget af en hovedsmand Karberg ved indgangen til sit livsvarige fangenskab på slottet.

(Tilh. Museet på Sønderborg Slot - foto Hans Arne Madsen)

Genealogerne mener, at karbergfamilien har rødder i en mecklenborgsk adelsslægt, der slog rod i det slesvigholstenske. Sikkert er det, at man finder en Baltasar Karberg som ejer af junkergården Ertebjerggård i 1565. Baltasar skal være stamfader til købmandsslægten Karberg.

Peder og Lorentz Karberg, begge født i 1600-tallets første halvdel, er første skud på det sønderborgske stamtræ, og med Lorentz Karbergs søn Paul (1648-1729) grundlagdes et dynasti, som i de næste tohundrede år etablerede sig som storkøbmænd og redere.

Slægten reproducerede sig i tidens løb med mange andre skud, der ikke kan finde plads i denne bog, men det er kendetegnende, at hver generation markerede veneration for de fælles forfædre med repetition af fornavnene Andreas, Christian, Lorentz, Paul og Valentin.

Den frugtbare familie fordelte de sig på diverse erhverv. De blev apotekere, hvedebrødsbagere, møllere, skomagere og slagtere med flere erhverv, og nogle nåede smukke poster i det offentlige rum.

Karakteristisk er det, at familien i hver generation kunne præsentere sig med købmænd i slesvig-holstenske byer. Karbergerne etablerede købmandshuse i Flensborg, Aabenraa, Nordborg og Hamborg samt et enkelt i Christania, det nuværende Oslo.

Fra Sønderjylland til Sibirien

Det var en tid, hvor dansk skibsfart tog del i en verdensomspændende erobring af kolonier i eksotiske lande. Danskerne satte sig fast i Afrika, Vestindien, Ostindien og sluttelig Kina.

De sønderjyske fjordbyer fulgte med, især efter 1814. Købmændene i Flensborg, Haderslev og Sønderborg blev til redere eller anpartshavere i de joint ventures, der begyndte at sende skibe til lande på den anden side jorden. Bruhnerne og familien Jebsen - sidstnævnte virksom den dag i dag i det fjerne Østen - hørte til de førende familier, omfattede købmænd, kaptajner, redere og skibsbyggere.

I Sønderborg indtog familien Karberg en dominerende position, omkring 1850 med Peter og Christian Karberg som de mest udfarende i byens rederkonsortier.

Sejladserne startede med rejser i de indre danske farvande, derefter til England, ad åre helt til Indien, og i sidste halvdel af 1800-tallet til Kina og zarens sibiriske provinser ved Amurfloden, næsten ved verdens ende i den østlige del af zarens kæmpeimperium.

Denne fase kulminerede med hele flåder af danske sejlskibe i årlige sejladser. Skibene lastede typisk korn i St. Petersborg, bestemt for de yderste provinser i zarens umådelige imperium. Endestationen var Nikolajevsk 150 kilometer oppe af Amurfloden.

Tre generationer Karberg. Fra venstre Christian Karberg, hans barnebarn Christian Karberg og hans søn Peter Karberg.

Peter og Chr. Karberg deltog især efter 1858 med et stigende antal skibe i disse sejlads, der under et kaldes Kinafarten, fordi skibene ofte afsluttede den lange rejse med flere års trampfart i de kinesiske farvande.

Kinafarten

Historisk var Kinafarten initieret af portugiserne, der åbnede handelsstationer i Canton i 1516 og i Macao i 1557. Englænderne gav portugiserne hård konkurrence fra slutningen af 1500-tallet, fulgt af hollænderne med præferencer fra den kinesiske regering.

Kejseren af Kina holdt fra begyndelsen de fremmede i stram snor, men åbnede fra 1685 et antal havne, hvor de fik lov til at drive deres handel under nøje opsyn. Disse frihavne blev dog lukkede igen, undtagen den i Canton. Her etablerede europæiske handelshuse factories, der varetog handelen med kineserne.

Hollænderne førte sig stærkt frem, men i det tidlige 1700-tal tog englænderne teten med East India Company som den udfarende kraft. Dette kompagni opnåede ret til at handle på Canton, som snart overskyggede portugisernes Macao.

Den florissante handel

Danskerne havde fra Christian IV's tid beflittet sig på at vinde bastioner i den kommercielle verdensbring. Det var lykkedes at få fodfæste i Afrika, oprette kolonier i Indien, og enkelte danske skibe nåede helt til kinesiske farvande. I Kina fik Danmark dog først fodfæste efter en heldig færd med fregatten Kronprins Christian i 1730-32.

Fregatten var blevet udrustet af en sammenslutning af Det ostindiske Kompagni og interessenterne i handelen på Kina. Det nye selskab, Det Kongelige Octroyerede

Asiatiske Compagnie, der som forgængerne var et aktieforetagende, fik monopol på handelen til 1772.

Udgifterne til fregattens udrustning havde været enorme, men den værdifulde ladning forgylde efter to års færd aktionærerne. Det gav blod på tanden. I årene op til 1750 udsendtes 27 skibe. Det var en farefuld færd, idet kun 22 vendte hjem med returlast. Alligevel var profitten så betydelig, at farterne fortsatte. I 1771 var der udført for 20 mio. rigsdaler til Kina, men hjemført for 38.

P. H. BENN,
TEA, COFFEE AND SPICE DEALER,
277, MILE END ROAD.

Agent for Huntley and Palmer's Reading biscuits.
 Receiving House for the London Parcels Delivery Company.

Dekoreret pose fra 1857 med illustrationer fra det kinesiske te- og handelsmiljø. Christian Karberg sejlede mange kinesiske varer til Europa.

De kinesiske varer, også kaldet kineserier, omfattede te, silke og nanking, porcelæn og perlemor, men sortimentet var i sin helhed uendeligt varieret. Kinafarten blev i begyndelsen styret af regeringen, men fra 1834 monopoliseredes handelen i Det Kongelige Octroyerede Asiatiske Compagnies regi.

Med teclippernes enorme sejlføring nåede sejlskibene deres absolutte højdepunkt. Skulle et skib have fuld last te, måtte det først indtage et parti ballast, der i reglen bestod af små renvaskede sten. Te var nemlig alt for let en last at sejle med for et sejlskib.

Rejserne til Kina gav forrygende gevinst. I 1781 vendte Asiatisk Kompagnis halvtreds kanoners fregat Disco hjem til København med 7065 kasser te, et stort parti sago, 5000 stykker tuttenage, 100 bundter snørrotting, galaga rod, kinarod og rhabarberrod, planter, der tilsettes likører og eddike. Med 700 kasser og baller med nankingtrøjer, silketrøjer og porcelæn m. m. repræsenterede lasten en svimlende sum. Med hyrer og omkostninger trukket fra var der en 1,08 million rigsdaler tilovers til investorerne.

Fra prædikestolene i København og Helsingør opsendtes taksigelser til himlen for den vellykkede færd, der havde spændt over årene 1779-81.

Søens folk

Med kun få dødsfald havde Disco 149 søfolk med tilbage fra den anden side kloden. De skulle have hyre, men udgifterne til mandskabet var til at overskue. De fik tarvelig kost og logi, havde råd til at købe

lidt eksotisk påklædning i det fremmede, og så var der til nogle måneder i land, før pengene slap op.

Nogle brændte deres opsparing af på kort tid. Det gjaldt islændingen Arni Magnusson. Arni lejede sig ind hos en bager i Laxegaden, måske fordi han vidste, at bageriet drev bordel med bager Rasmus som bordelfar. Med musik, dans og udsvævelser i døgn-drift fyrede den ubekymrede Arni sin hyre af på seks uger.

Anderledes med Hans Niels Andersen. Hans Niels fra Nakskov stod ud på sin første Kinarejse med rederiet Karbergs skib Nicoline under den velmeriterede kaptajn Ahlmann. Men modsat Arni økonomiserede han fornuftigt med sin beskedne gage. Resthyren efter to års langfart med Nicoline beløb sig til kun 584,49 Mark. Det hører med i billedet, at den unge mand under farten havde hævet penge, som han sendte hjem til sin mor. Efter fire år til søs havde unge Andersen, senere stifter af ØK, efter eget udsagn ikke penge til et guldur og standsmæssig påklædning.

Både redere og søfarere løb en betydelig risiko. De første satte formuer på spil, sidstnævnte arbejdede med livet som indsats. Der var betydelig risiko for at ende i søen, dø af epidemier i det fremmede eller miste livet under det daglige arbejde.

Forlis og havarier kostede dyrt og betød i værste fald tab af skib med ladning, mand og mus.

Danskens vej i krig og fred

Dansk søfart profiterede i disse år af konflikter mellem de europæiske stormagter og England, der samtidig var engageret i kampen mod de 13 amerikanske stater, der havde løsrevet sig i 1776.

Danskerne sejlede i ly af neutraliteten betydelige fragter hjem. Pengene strømmede ned i statskassen, og

Hans Niels Andersen (1857-1937). Danmarks mest indflydelsesrige erhvervsmand i det 20. århundrede indledte sit fantastiske eventyr på Østen som ung tommermand på Nicolines færd til Kina.

befolkningen begyndte at få lidt huld på kroppen efter en hundredeårig depression. Progressive adelsmænd tog skridt til reformer, der skulle bringe landbruget på fode efter generationers elendighed.

Men under Napoleonskrigene udfordrede danskerne briterne ved at indgå i et væbnet neutralitetsforbund med Sverige og Rusland. Den britiske regering reagerede med at forfølge og tilbageholde dansk-norske handelsskibe, det være sig i britiske havne såvel som i rum sø.

Denne konfliktkurs udløste en batalje i nærheden af den danskejede ø St.Thomas. Et sammenstød mellem øens stationsskib og to engelske fregatter endte med de engelske skibes retræte. Det var en flatterende sejr, men, som det skulle vise sig, en enlig svale. I de følgende år faldt i hundredvis af handelsfartøjer i engelskmændenes hænder, og rækken af katastrofer for skibsfarten nåede et markant højdepunkt, da Lord Nelson efter et blodigt slag på Københavns red besejrede den danske orlogsflåde i 1801.

Dermed var de resterende handelsfartøjer praktisk talt uden beskyttelse. I årene 1801-1807 var ikke mindre end 700 danske skibe blevet beslaglagt af engelskmændene, men 1808-1814 lagde disse deres klamme hænder på det dobbelte antal.

Disse traurige begivenheder resulterede i en fatal statsbankerot i 1813. Danskerne stod på bar bund, vi var blevet "et lidet fattigt land", som det hedder hos digteren Poul Martin Møller.

Den engelske søhelt Lord Viscount Horatio Nelson (1758-1805) indledte med sejren over den danske orlogsflåde i 1801 et langvarigt modsætningsforhold mellem Danmark og England. I 1807 bortførte England den danske flåde.

Og dog blussede rosen

Selv om handelsflåden var blevet noget nær halveret, rørte vi stadig på os helt til Kina. Digteren udøste netop sin melankoli på en Kinarejse med Asiatisk Kompagnis fregat Christianshavn. I rollen som skibspræst udøste han sin kvide med stroferne

*Klærken råber i Manillas rønner:
 “Danmark er et lidet fattigt land!”
 Det forsikre Javas rige sønner,
 Selv Batavias skrantne kræmmer stønner:
 “Danmark er et lidet, fattigt land!”*

At sangen hed “Rosen blusser alt i Danas have”, lyder fortrøstningsfuldt. Det lille land i nord havde fået stækket vingerne, men lidt håb var der dog at spore.

Forude vinkede håbet om en ny florissant periode for dansk skibsfart. Foreløbig lå det meste af Kinahandelen i det statslige monopols hænder, men så opløstes Asiatisk Kompagni 1843 efter længe at have kørt på pumperne. Nedlæggelsen af monopolet åbnede muligheder for den private søfart. Kinafarten gled over på mindre fartøjer, ikke mindst fra Hertugdømmerne, Aabenraa, Flensborg og Sønderborg.

Den sønderjyske handelsflåde

Flensborg indtog førerstillingen blandt de sønderjyske byer. Den slesvigske handelsflåde omfattede i 1746 i alt 357 skibe, deraf 110 fra Flensborg, 86 fra Aabenraa og 74 fra Sønderborg. Status fra 1746 tog formentlig i højere grad end de senere optællinger revl og krat med.

Aabenraa mønstrede 28 store skibe, skuder på mellem 40 og 100 registertons. I den klasse ejede Sønderborgs redere endnu kun syv.

En oversigt fra 1778 bekræfter Flensborgs førerstilling med i alt 135 skibe, deraf 55 på under 20 læster, resten formentlig større. En optælling fra 1796 giver Sønderborg 61 skibe fordelt på 41 af de små skibe, 20 af en større kategori.

Til Sønderborgskibenes fragt i slutningen af 1700-tallet hørte teglsten fra Egersund-teglværkerne til det vigtigste, især efter Københavns brand i 1795, hvor hovedstadens genopbygning medførte akut behov for tegl. For alle byerne gjaldt det, at skibsfarten voksede stærkt, men tallene er ikke helt sammenlignelige.

På fremmede have

De store skibe anløb havnene i Østersøen. I Riga indtog de fragt til nederlandske, britiske, franske, spanske og portugisiske havne. Og de nåede ind i Middelhavet, især den vestlige del. Nogle vovede sig videre til Adriaterhavet, færre til Smyrna, Alexandria og Konstantinopel.

Et stigende antal redere vovede sig ud på de store have. De slesvigske rederier responderede på et voksende behov for neutral tonnage i det fremmede. I urolige tider med krig var der meget at tjene for neutrale skibe, det selv om skibene måtte finde sig i inspektion fra de krigsførende, ikke mindst af englænderne i krigen 1778-83. Skibene var oftest på anparter. Redere, kaptajner, aktionærer – nogle bar flere hatte – var knyttet sammen i nære relationer, ofte i familie med hinanden.

Omfattende skibsbyggeri

I 1700-tallet erobrede Hertugdømmerne førerstillingen som skibsbyggere i provinsen. Flensborg lå som sagt i spidsen, men Haderslev, Aabenraa og Sønderborg fulgte trop. Der var behov for mange nye skibe, og manglede

de lokale skibsbyggere tømmer, tyede rederne sydpå til Kiel og Neustadt. Sønderborgs skibsbyggere søsatte i begyndelsen af 1700-tallet et par skibe om året, senere tre og mod århundredets slutning fire.

Nogle af skibene var til videresalg, men byens værfter havde i øvrigt ikke kapacitet til at tilfredsstille Sønderborgs egen efterspørgsel på tonnage. Optællingen fra 1746 viste, at tre fjerdedele af byens skibe var bygget udenbys. Samme billede tegnede sig i 1761, med blot 29 skibe fra Sønderborg-værfter ud af i alt 93. 47 skibe var byggede på værfter på Als og Fyn, fra Angel, Kappel og Flensborg.

Men Sønderborg-værfterne udvidede kapaciteten. Fra 1798 til 1802 byggede byens tre værfter 14 skibe. Tonnagen androg 789 læster, 56,4 i snit, svarende til det dobbelte i registertons. Skibene var blevet større, så store at Sønderborgs redere kunne besejle de stormomsuste europæiske farvande.

Ejerskabet til skibene blev delt på flere anparter. Partsrederi var reglen i tider med beskeden søforsikring. Man delte risikoen, ofte med familie og nære forbindelser. 17 skibe fra Flensborg 1773-1783 på i alt 1354 læster var således delt på 84 partsejere, skønt de rige Flensborgredere sad på færre og større anparter end både Aabenraas og Sønderborgs redere.

Skibene var dog endnu ret små i begyndelsen af 1800-tallet. Sønderborgs 75 skibe i 1807 på i alt 1825 læster – knap 25 i snit – var for de flestes vedkommende kun egnet til kystfart. De førtes af 75 kaptajner med 289 søfarere, knap fem mand i snit pr. skude.

Kinafartens gennembrud

Det octroyerede monopol hindrede den private skibsfart, men i 1843 fandt Frederik VI's regering det betimeligt at opløse monopolet, hvorved de private rederier fik frit slag på Kinakysten. Mulighederne lå dermed

åbne for dem, der havde kapital til at bygge og udruste større skibe, men der var enorme risici forbundet med de jordomspændende sejlads. Og der opstod akut mangel på søfolk med erfaringer og viden om sejladsen og dens mange farer.

De nye redere gav sig i kast med et hidtil uset byggeri af skibe, de annoncerede efter erfarne søfolk, ikke mindst tidligere ansatte fra det nedlagte octroyerede monopol. De organiserede sig i partsrederier for at minimere risikoen. Der fandtes ganske vist søforsikring: Det kgl. oktroyerede Søassurancekompagni i København fra 1726 og de private assurandører fra 1783, men den sikkerhed disse og nyere selskaber kunne stille, dækkede langt fra alle de ulykker, der truede i de fremmede vande.

Man kunne ikke forvente fuld kompensation ved forlis og andre ulykker, og krigsskader kom slet ikke ind under forsikringen. Måske lykkedes det at få dækning for skib og ladning efter uendelige søforhør, men under alle omstændigheder medførte større havarier tab, ofte med redernes fallit som resultat.

Det var lidt af en præstation at organisere sig, så man havde skuldre til at modstå skæbnens negative luner, men Hertugdømmernes flåde voksede, og der byggedes stadig større skibe med henblik på farterne på verdenshavene.

Uden traktat

Den eksplosive udvikling kan måske forklares med afslutningen på Krimkrigen i 1856. Skærmydslerne mellem de store magter havde i et par år bredt sig til verdenshavene og lagt en dæmper på skibsfarten.

Resten af 1850-erne lå antallet af anløbne skibe noget lavere end i 1856, men skibene byggedes stadig større. Det lignede en handelsmæssig stagnation, men skyldtes snarere, at redere tøvede på grund af diverse risici,

der ikke blev mindre af, at danske skibe ikke var beskyttet af en handelstraktat mellem den danske regering og kejseren af Kina.

Da de fleste af de anløbne skibe var sønderjyske, tog de sønderjyske redere initiativ til at ændre det beklagelige forhold. I februar 1862 formidlede kammerherre Hessen, medlem af Rigsrådet, et andragende fra sønderjyderne til Udenrigsministeriet. Andragendet pointerede bl.a.

“den skadelige indflydelse, som udelukkelsen fra deltagelse i den i disse farvande voksende fragtfarts indtjeningsmuligheder udøvede på den i Sønderjylland talrige klasse af befolkningen, som direkte eller indirekte havde sit erhverv i denne fart.”

Sønderjydernes appel understregede søfarterhvervets særlige betydning for Sønderjylland. Der måtte gøres noget, man anførte advarende, at et par skibe allerede havde ført forhandlinger om at komme under preussisk flag og dermed den traktat, som Preussen havde undertegnet med kineserne. De danske redere fristedes af de beskyttelsesfordele, der lå i denne overenskomst.

Der lå realiteter bag bekymringerne. Der var behov for beskyttelse, ikke mindst mod de kinesiske myndigheder. I juni 1862 opbragte autoriteterne i Amoy i Kina briggen Juno af Flensborg. Kineserne konfiskerede ladningen og tildelte rederiet en kæmpebøde på 2000 rigsdaler.

Måske havde kineserne observeret, at danskerne var blevet mere og mere synlige på deres søterritorium. I 1860 ankrede 61 danske skibe op i Hongkong, vel at mærke uden traktat med kejseren. I februar 1863 løstes problemet. W.R. Raasløff, oberstløjtnant og diplomat, ankom til Kina og forhandlede sig til en traktat.

Forhandlingsresultatet fulgtes af en eksplosiv forøgelse af handelen. I 1863 kom to-tre gange så mange skibe til Kinakysten som i de foregående år.

Havets svaner

Vi ved ikke, hvor mange skibe fra Danmark, der i de følgende år blev sat ind på de fjernøstlige destinationer, men en konsulatsliste over skibe, der i årene 1854-1863 anløb Hongkong giver et fingerpeg. I 1854 drejede det sig om 13 skibe med en drægtighed på i alt 1317 commercelæster, i 1855 39 skibe på 4715 læster og i 1856 50 skibe på i alt 6445 læster.

Disse skibe var flere gange større end skuderne i den danske kystfart, og kapaciteten steg fremdeles, fra omkring 200 tons i snit i 1854 til 250 tons i de følgende år. I 1858 nåede man op over 300 tons i snit for Kinafarerne. Rederne prioriterede de store skibe, men den danske regerings forhandlinger med kineserne medførte så store forventninger til handelen på Kina, at mange mindre skibe blev sat ind i håb om profit. I 1863 anløb ikke mindre end 141 danske skibe Hongkong. Rederne havde mobiliseret revl og krat, også mindre fartøjer, så gennemsnitstonnagen dette år undtagelsesvis faldt tilbage til 250 tons.

Det sidste florissante kapitel i seilskibenes historie i denne del af verden var indledt med deltagelse af et stort antal danske og sønderjyske skibe.

Karberg-rederne i Kina

Vi skal nok ind i 1800-tallet for at finde enkelte private skibe, men endnu stod farterne i monopolets skygge. Kaptajn Hans Bruhn beretter i sin bog "Kaptajn Hans Bruhns Erindringer", at Perlen fra Aabenraa kan have åbnet ballet for de sønderjyske skibe på en jordomspændende rejse i midten af 1820-erne, men det ser ud til at have været en enlig svale. F. Holm-Petersen oplyser i sit værk "Under Sejl", at Perlen først blev fulgt op i 1846 af barken Australia af Sønderborg og fuldriggen Frederik VII af Sønderborg.

Frederik VII med kaptajn List bragte en last til det engelske Peninsular & Oriental Steamship Company i Singapore. Frederik VII hørte til Karberg Rederiets skibe, men årstallet for dens sejlads må sættes til efter 1851, da det først løb af stablen dette år med den nye konges navn. Frederik VII's last bestod af moringsankre og bøjer til Singapores red, derudover af kul til Peninsular & Orientals nye dampskibe. Ironisk nok bragte Karbergs sejler således føde til de dampskibe, der snart skulle udkonkurrere rederiets sejskibsflåde. Karberg-skibe, blandt andre Valdemar bygget 1841, Canton fra 1843 samt Merkur fra 1843, besejlede de kinesiske vande i 1840-erne, men Kinasejladsernes kulmination lå endnu et par årtier forude.

Korresponderende reder Chr. Karberg

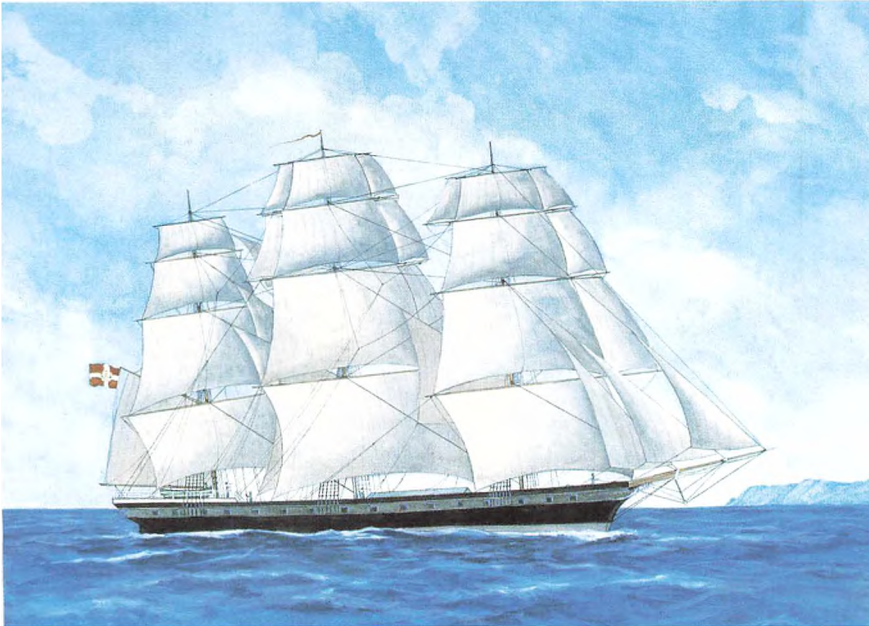
Tydelige tegn i sol og måne varslede strenge tider for havenes sejlere. Dampskibenes røgfane signalerede, at et nyt tideherv var i hastig anmarch. Alligevel regnede de færreste sejskibsredere ikke med nogen umiddelbar fare fra den kant.

Rederiet Karberg besluttede at sætte en ny generation af sejskibe ind på Kinafarten. Når vi taler om "rederiet" må det forudskikkes, at der var flere Karbergere, der optrådte in fællig, men i øvrigt også som enkeltpersoner i entrepriser uden for familiekredsen.

Betydeligst i skibsrederkredsen i 1800-tallet var Chr. Karberg (1804-96) og Christian Petersen (1768-1858). Sidstnævnte var gift med Chr. Karbergs søster Anna (1771-1853). Desuden var der Peter Karberg (1805-1882), halvfætter til Christian Karberg, der efter Christian Petersens død i 1858 overtog dennes flåde og sammen med Christian Karberg satsede på Kinafarten. De tre var initiativtagerne til rederiets ekspansion i et

Storskibsreder Christian Karberg, født den 13. december 1804, død den 13. april 1896, 92 år gammel. Gift den 28. oktober 1835 med skibsrederdatter Nicoline Johanne Margrethe Petersen, død den 8. januar 1851.

*Kæmpesejleren Virginia, Karbergrederiets sidste kort i kampen mod dampskibene.
(Tilh. Museet på Sønderborg Slot - foto Hans Arne Madsen)*

*Fuldriggeren Salamander. Maleri på vase.
(Tilh. Museet på Sønderborg Slot - foto Hans Arne Madsen)*

par tiår, hvor Sønderborgs skibe viste det danske flag på hele jordens kredsløb. Nævnes blandt de fremtrædende skibsredere skal også Chr. Karbergs broder, Andreas Valentin Karberg (1814-1892). Brødrene var ikke perlevenner, men berherskede deres tvister, da deres børn, Chr. Karbergs søn Peter (1840-1922) og Andreas Valentins datter Helene (1845-1932), havde et godt øje til hinanden.

Som nævnt havde Karbergerne allerede før 1860 sendt adskillige skibe til Kinasøen. Med undtagelse af briggen Sophie på 167 registertons var det store fartøjer. Det gjaldt Canton på 380 tons og Merkur, begge fra 1843, samt kæmpen Virginie fra 1855, bygget på Hauschilds værft i Sønderborg. Hauschild byggede også to andre kæmper i 1850-erne, Salamander i 1857 og Triton i 1858, på henholdsvis 425 og 630 registertons.

Kæmpesejlerne signalerede, at rederiet Karberg rustede sig til indsats på de store have. Canton blev bygget i Stockholm, men ellers stod der Hauschild på rederiets skibe i disse år. Sønderborgrederiet har sikkert ikke været i stand til at levere to så store skibe inden for et år. Chr. Karberg var dynastiets ubestridte leder, men halv-fætter Peter stod som hovedreder for flere skibe, blandt disse Merkur, der førtes af anpartshaver Mathias Karberg, søn af Andreas Valentin.

H.H. Hauschild (1813-1876), Sønderborgs største skibsbygger.

Mellem vovemod og mismod

Rytmen i skibsbyggeriet afspejler langt hen ad vejen de handelspolitiske realiteter, der lokkede efter Det Kongelige Octroyerede Compagnies opløsning i 1843, men der var en betydelig risiko forbundet med sejladsen i de ukendte farvande på de første rejser. Kompagniet havde i løbet af 100 år opnået en betydelig sikkerhed med meget små tab, men de private redere stod i nogen grad på Herrens mark. De forsøgte at hyre fuldbefarne skippere fra det ophørte kompagni,

E. BIEBER

HAMBURG

E. BIEBER

HAMBURG

Peter Karberg, født den 7. august 1840, død den 10. juli 1922, søn af Christian Karberg, født den 13. december 1804; død den 13. april 1896, gift den 28. oktober 1835 med Nicoline Johanne Margrethe Petersen, død i 1851.

Helene Dorthea Karberg, født den 27. september 1845, død den 3. august 1932, datter af Andreas Valentin Karberg, gift med Birgitte Margrethe, født Cortzen.

men måtte ofte sejle med mindre erfarne søfolk fra hele monarkiet. Disse kom til at høste egne erfaringer med ikke så få havarier som indsats.

Karbergerne byggede store skibe i 1840-erne, men rederiet var i årene 1848-1854 kendetegnet ved en bemærkelsesværdig passivitet, der kun blev brudt ved bygningen af Frederik VII i 1851. Dette skib var med en tonnage på 354 tons beregnet på langfart. Rederne havde besluttet at vove pelsen efter det smertelige tab af Merkur. Det gik godt. På et par års langfart via Valparaiso, San Francisco, Hongkong og Manila bragte den nye sejler som nævnt mammon hjem til rederiet. Med den transfusion besluttede Sønderborgrederne sig for en ekstraordinær satsning på verdenshavene.

Vind og vejr

Der var mange risikomomenter forbundet med sejladsen på de store have. Vejr, vind, lumske strømme og ukendte naturforhold førte ikke sjældent til forlis. Udfaldsvejene til oceanet, Skagerrak og Den engelske kanal truede med ustabile vindforhold, og Biscayen var frygtet af de søfarende. Overvandt man disse trængsler, bar passaten de stolte sejlere tusinder af kilometer til Sydamerika i Columbus kølvand. Herfra blæste en ny

passat skibene syd om Afrika før de efter flere tusind kilometers sejlads nåede de indonesiske farvande. Gennem øriget nåede man til det kinesiske hav, kaldet Kinasøen.

Kinasøen bød på mange farer, men nåede skibet over, var de værste strabadser forbi. Det hændte, at man nåede for sent frem. Så kunne den dominerende vind, Monsunen, have vendt sig mod skibene. Nogle blev blæst helt til Indien, hvor de måtte overvintre til Monsunen atter vendte. Det var næsten umuligt at krydse mod denne vind, og gav man sig i kast med opgaven, betød det indædt arbejde i riggen med alle mand i permanent aktivitet. Under skippers militæriske kommando kunne de bedste sejlere måske avancere en favn pr. kryds.

Passater og monsunvinde måtte respekteres, men de hørte til de stabile faktorer. Mindre forudsigelige var Kinasøens cykloner. De kunne med uimodståelig vildskab sende et skib til havsens bund med mand og mus, eller sætte det op på land i håbløs havareret tilstand.

Kæmpen Virginie

Reder Peter Karberg, halvætter til Christian Karberg, bestilte med F. Prehn som medreder og kaptajn kæmpen

Hauschilds Værft i Sønderborg havde svært ved at klare efterspørgslen, da rederiet Karberg ekspanderede. Tegning af Gustav Möller 1854.

Virginie, det største sejlskib, der nogensinde blev søsat i Sønderborg. Virginie på 355 commercelæster, omregnet til 885 registertons, løb af stablen fra Hauschilds værft i 1855 under stor bevågenhed. Honoratiores, Sønderborgborgere og skolebørn, der havde fået fri i dagens anledning, overværede det højtidelige øjeblik, da skibet blev frigjort fra sin for-tøjning i beddingen.

Virginies møde med sit eget element forløb særdeles dramatisk. En af tømmerefolkene huggede forkert, da man skulle slå stopklodsere fra, skibet fik en fejl retning og sprængte de tove, der skulle regulere farten ud i vandet. Den nye dronning af de syv have tordnede med uhæmmet fart ned ad beddingen. Tilskuerne sprang for livet, men den nye havens dronning fortsatte sin fart over Allsund og satte sig fast i søbunden på Sundeved.

Ellers gik det godt. Den 20. september 1855 kunne Virginie afsejle til Kronstadt, hvor kaptajn Prehn indtog rugmel til den russiske garnison i Vladivostock, en tilbagevendende begivenhed hvert efterår.

Rederiet Karberg/Chr. Petersens skibe på Rheden i Cuxhaven. (Tilh. Museet på Sønderborg Slot – foto Hans Arne Madsen)

Sorrig og glæde

Hauschild fulgte op med nye meriterende skibsbyggerier. En kreds af borgere havde tegnet aktier i endnu et nyt skib bestemt for Kinakysten.

Christian Karberg var hovedaktionær og korresponderende reder samt formand for bestyrelsen med Chr. Jensen jr., J.A. Detlevsen og jernstøberiejer P. Petersen ved sin side. Skibet døbt *Salamander* ved endnu en dramatisk stabel afløbning 16. august 1857. Denne gang var det de højere magter, der manifesterede sig med et forrygende uvejr. Salamanders søsætning fulgtes op af lynild og tordenbrag.

Virginie og *Salamander* bragte glans og herlighed over deres ejere, men begge skibe mødte samme skæbne som *Merkur*. *Virginie* forliste efter tolv års flittig tjeneste ved *Ækvator* på den traditionelle tur med proviant fra Rusland til de sibiriske besiddelser ved Amurfloden. Mandskabet blev lykkeligvis bjerget. *Salamander* gik ned i *Biscayen*, men her omkom hele mandskabet. Det var i 1871, da skibet havde sejlet i 14 år. En tredje kæmpe på 630 tons hed *Triton*. *Triton*, bygget i 1858 for R. Jensen & Co., senere Jensen & Karberg, fik en lykkeligere skæbne. Efter at have tjent sig ind i mange års sejlads over hele jorden blev skibet slettet af registret og solgt til Norge, hvor det sejlede under roligere forhold.

Så sent som 1885 fandtes *Triton* i tjeneste hos en skibsreder C.A. Larsen i Brevik.

Farefuld færd

En samlet statistik over forlis kendes ikke, men næsten alle sejlskibe kom ud for dramatiske hændelser i deres ikke særlig lange tilværelse. De heldige nåede i havn med skader på skrog og rig, mange gik ned med mand og mus. Ser man på 32 skibe fra rederiet Karberg, viser det sig, at mindst en trediedel kom ud for alvorlige havarier

eller forlis. Fem endte på havets bund, andre fik så drøje knubs af kong Neptun, at de blev kondemnerede og solgt på auktion.

Farerne ved de lange rejser viste sig ikke uventet på nogle af de tidlige farter. I 1844 kom det tre år gamle Valdemar ud for en voldsom medfart på hjemrejsen fra Batavia på Java. I den engelske kanal tog Valdemar så meget vand ind, at kaptajn Schmidt besluttede at afbryde rejsen.

Han listede Valdemar i havn i Plymouth, men lasten måtte losses, før man kunne udbedre skaderne. Valdemar blev reddet og fik en lang og lykkelig skæbne. I den bedagede alder af tyve år var den noget affældig, men kunne efter en reovering fortsætte sin lange sejlads.

Anderledes med den lidt yngre Merkur. Neptun var i ondt lune, da dette flotte fuldskib 21. december 1848 stævnede ud fra Cuxhaven med Singapore som mål. En julestorm sendte Merkur til bunds i Kanalen, og få dage senere fandt man vraget på Smiths Sand. Skibet var financieret af Peter og Mathias Karberg sammen med slægtingen Chr. Petersen, alle fra Sønderborg. Mathias selv, søn af storkøbmand Andreas Valentin Karberg, var desuden kaptajn. Han og lillebroderen Andreas gik i bådene, men druknede med hele besætningen. Kun skibshunden, der var blevet på skibet, overlevede forliset.

Peter Karberg havde været dominerende anpartshaver i fire skibe bygget 1841-47, men forliset ramte ham så hårdt, at han tøvede fire år, før han med Chr. Petersen og H. Boysen satte østensfareren Frederik VII i søen, og yderligere fire år, før han lod kæmpesejleren Virginie løbe af stablen.

Efter 1855 udvidedes flåden med et skib om året. Ulykkerne syntes forbi, men i 1863 vendte lykken til ny modgang. Et ret nyt skib, Gazelle, forsvandt i de indonesiske farvande, og denne ulykke indvarslede en fæl rytme med to års intervaller mellem forlisene. I 1865 forliste Chin Chin ved Pescadorerne, og i 1867

gik Virginie ned ved Ækvator. Begge mandskaber blev reddet, og kaptajn Prehn og hans mandskab ført til Kapstaden.

Det sidste totalforlis ramte en anden af kæmperne fra 1850-erne. Salamander på 425 registertons forsvandt i Biscayens inferno i 1871. Her omkom mand og mus.

Forlis og havarier tyngede på humøret, men sejladsen på de fjerne have gav stor fortjeneste og skabte fornyet optimisme op i tresserne.

I 1862-1865 løb hele 13 skibe af stablen. Byggeaktiviteten var så omfattende, at de sønderborgske værfter ikke kunne følge med. Reimers i Aabenraa var sammen med Hauschild og H. Jensen fra Sønderborg Karbergrederiets foretrukne værfter, men i 1864 og 1865 måtte rederiets entrere anderswo. Wichorst i Hamburg byggede Titania, Conradi & Søn i Kiel tog sig af Chloris, og P. Pedersen i Nyborg byggede Diana, en elegant brig på blot 83 commercelæster. Den blev leveret i bilfærdig tilstand for 185 rigsdaler pr. læst, 15.355 rigsdaler. Træerne var tilsyneladende ved at vokse ind i himlen.

Skibskaptajn Hans Ahlmann, som førte skibet Nicoline 1861-1876. En god somand af den sonderjyske stobning. Ahlmann var kaptajn på mange rejser til Østen og var samtidig partsreder.

Sørøveri i Kinasøen

Da Chr. Karbergs Nicoline - skibet var opkaldt efter rederens afdøde hustru - i september 1874 havde indtaget en ladning korn i St. Petersborg, bestemt for de russiske garnisoner i Vladivostock og Nicolajevsk, løb skibet ind til København

Besætningen blev suppleret med tømmermand Hans Niels Andersen fra Nakskov. Den unge H.N. Andersen modtog 30 rigsdaler, lig med to måneders hyre, som forskud for sit engagement. I slutningen af november lagde Nicoline ud på den lange færd med tolv mands besætning.

H. Ahlmann, barket søulk i tresserne og en af Karbergrederiets mest erfarne kaptajner, førte med sikker hånd skibet til de fjerne farvande. En måneklar nat sejlede

Nicoline forbi øerne St. Paul og Ny-Amsterdam mod Sundastrædet, en meget benyttet port til de forjættede vande på den anden side jorden. Man indtog proviant og frisk vand i Anjer, søfolkene købte kakaduer, aber og andre eksotiske dyr. Derefter fortsatte Nicoline sin færd for vekslende vinde gennem Javasøen.

Forude lå Kinasøen med alle de forventninger, som knyttede sig dertil, skrev tømmermand H.N. Andersen mange år senere. Fantasien næredes af tidligere søfolks fortællinger, ikke mindst om kinesiske sørøvere. Man iagttog med skepsis de forbipasserende kinesiske junker. Kaptajn Ahlmann beroligede folkene. I de sidste år var uvæsenet næsten blevet udryddet. Man kunne måske komme ud for angreb, hvis et skib lå stille - i så fald kunne kinesere finde på at kaste lerpotter med bedøvende stoffer ombord for at bedøve besætningen, hvorefter de entrede skibet og stjal, hvad de nu kunne bære med sig, hvis de da ikke blev jaget på flugt.

Det var intet mod tidligere tiders uvæsen. I 1849 havde briterne sat kanonbåde ind mod piraterne. Kanonbådene Columbine og Furu ødelagde 59 sørøverskuder, men der blev stadig kapret handelsskibe, heriblandt et ukendt tal sønderjyske fartøjer. Det var så plagsomt, at englænderne i 1866 inviterede Tyskland, Frankrig, Holland, Rusland, USA, Portugal og andre udenlandske magter med til en fælles aktion mod uvæsenet. Den kinesiske regering besluttede også at deltage, måske for at de fremmede ikke skulle glemme, at de befandt sig på kejserligt territorium. Dampfartøjer udrustet til sørøverjagt gik derefter i gang med en grundig udrensning.

Kaptajn Ahlmann talte beroligende til besætningen på Nicoline, men realiteten var, at der stadig forekom angreb fra pirater. I 1868 var det gået ud over Lesmona af Bremen, i 1869 skete det for Apenrade af Aabenraa, og i 1870 måtte briggen Gazelle af Aabenraa stå model til et overfald. De skulle ikke blive de sidste, men for Nicoline forløb alt vel.

H.N. Andersen fotograferet omkring det tidspunkt, da han går i land. Han er elegant påklædt, har tillagt sig et overskæg, og ser nu ud til at være parat til at "erobre" Bangkok.

Barken Canton, bygget i 1843 i Stockholm, ombygget i 1859, Christian Karberg & Co., Sønderborg.

“St. Helena den 2. juni 1862: Barken Canton af Sønderborg er kommet læk herind, den trækker 10 tommer i timen, er besigtiget og må losse for at finde lækagen.

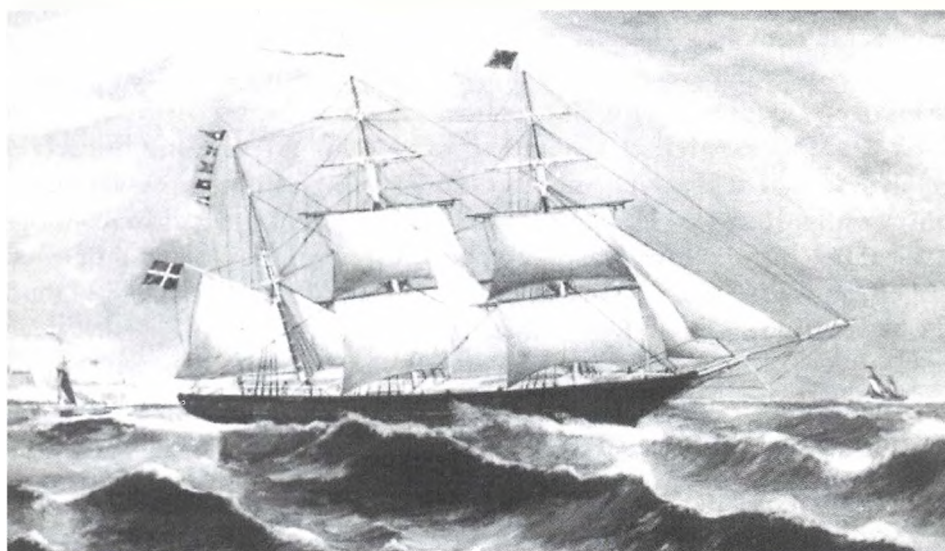
Den danske bark Canton, Captajn Asmussen er efter en hurtig rejse den 10. september 1864 ankommet til Hongkong fra Bangkok med en ladning ris.

Skibet solgtes ved offentlig auktion i 1867 gennem firmaet Arnhold, Karberg & Co. i Hongkong.”

Maleri af F.W. Weide

*Barken Nicoline regnedes blandt de fineste skibe fra Hauschilds Værft.
(Tilh. Museet på Sonderborg Slot – foto Hans Arne Madsen)*

Nicoline, søsat i 1861, opkaldtes efter den sønderjyske storskibsreder Christian Karbergs hustru. En hel østerlandsk eventyrladning er nedskrevet i regnskabsbogen af kaptajn Ahlmann colli for colli: 200 kister købmandsgods, 22 kister china varer, 10 kister papir, 20 kister te, 12 kister ingefær, 30 kister kinesiske kuriositeter, 161 kister kanel, 222 kister kamfer, 400 kister preserves og 10 kister bronzevarer.

Vragrøvere på stranden

Der findes ikke sikre efterretninger om sørøveroverfald på Karbergskibe, men et enkelt totalt forsvundet skib gav anledning til mistanke. Derimod kom skibet Juno ud for en meget ubehagelig overraskelse i 1877. Juno var nået ud til Molukkerne, da vinden sløjede af. Med totalt vindstille lå skibet uden at bevæge sig en tomme, den optimale situation for sørøvere eller godtfolk med ondt i sinde. Man må erindre, at et skib på Junos størrelse med højst ti mands besætning var ret forsvars-løst, selvom man medbragte skydevåben og kunne være forsynet med et par små kanoner.

De indfødte fra Dschilodo padlede ud til skibet. Lændeklædte malajer falbød sydfrugter, papegøjer, spyd, buer og pile for knive, søm, båndjern og tændstikker, men Junos besætning var på vagt. Det udviklede sig til et tilsyneladende uskyldigt marked. De indfødte kom ikke ombord, og da det luftede lidt, lod kaptajn Nielsen kanoerne kaste los.

Juno stod langsomt ud på Stillehavet. Skibet kom dog ikke langt, før vinden atter døde hen. Dschilodo lå stadig tæt agterude om bagbord, havet var spejlblankt med høje dønninger fra nordøst. Det udløste en yderst farlig situation. Uden vind var det umuligt at manøvrere, og dønningerne tvang uimodståeligt Juno på tværs af sin kurs. Der var overhængende fare for at skibet ville blive kastet ind i den larmende brænding og ende som vrag.

Som om det ikke var alvorligt nok, observerede kaptajnen i sin kikkert i hundredvis af malajer, der under råben og klappen i hænderne gjorde deres lette kanoer klar til entring af det nødstedte skib. De tidligere handlende var forvandlet til potentielle fjender. De indfødte forberedte en veritabel plyndring, lige så snart Juno tørnede på grund. Det drejede sig i værste fald om liv eller død; kaptajnen kaldte besætningen i højeste beredskab. Han lod sin chalup sætte i vandet med

anden styrmanden ved roret og de seks stærkeste søfolk ved årene. Med en lang line fra chaluppen fæstet i klyverbommen begyndte roerne en sej kapsejlds med døden. Det lykkedes i en timelang kamp at få Junos næse om mod dønningen og holde skibet af grunden. To en halv stiv klokke time senere vågnede monsunen atter til live, ræerne blev brasat bidevind, skøderne halet tot. Juno bevægede sig langsomt, men sikkert ud af det dødelige favntag.

Juno til Sibirien

Den dramatiske beretning er nedskrevet af den 16-årige kahytsdreng Johannes Clausen. Han havde meldt sig som frivillig blandt de seks roere, der reddede Juno fra forlis, men fik fæstet flere dramaer på papiret i de følgende måneder.

Mange af Karberg skibene lagde til i Hongkong Harbour. I baggrunden ses købmandshuset Arnhold, Karberg & Co. Bemærk dampskibet.

Vi skal lige indskyde, at barken Juno af Sønderborg trods det ubehagelige intermezzo klarede den lange tur fra Kronstadt til Amoy på 151 dage, en særdeles flot præstation, vist nok rekord.

Man skrev primo april, og isen på Amurfloden, hvor skibet skulle losse det russiske rugmel, forventedes ikke at bryde op før i slutningen af maj. Turen dertil kunne erfaringsmæssigt vare op mod en måned, så Junos

besætning rekreative sig så meget, som det nu kunne lade sig gøre på et skib, der krævede løbende vedligeholdelse.

Endelig tidligt om morgenen 29. april 1877 haledes der anker. Juno bevægede sig ud på sidste del af rejsen til Sibirien, med Korsakov på øen Sakhalin som første anløbshavn på vej til Amurfloden.

Juno sejlede ud af Amoy bugten, forbi klippen med fyr-tårnet og ind i Formosa strædet. Stemningen var høj, men steg til skyerne, da skibskokken ved middagstid istemte sit sædvanlige indkald til spisning

*“Schaffen, schaffen, unnen und baam
schaffen, schaffen in Gottes naam.”*

Men der kom ekstra glans i sømændenes øjne, da han serverede “Pudding mit Plummen, Swienskopp und Katüffeln”.

Den gejle kommandant

Juno løb for vekslende vinde mod nord. Den fløj over bølgerne i medvind, krydsede ihærdigt i modvind op gennem det østkinisesiske hav, Koreastrædet og Det japanske Hav.

I begyndelsen af juni bøjede skibet af gennem Prousestrædet ind i Aniva bugten. Kaptajn Nielsen lod ankeret falde på reden ved Korsakov.

Det østlige Sibirien og Sakhalin var i de foregående år blevet indlemmet i den russiske zars imperium, der dermed strakte sig fra Østersøen i vest til Stillehavet i øst.

Russerne var i fuld gang med udbygning af infrastrukturen i de fjerne områder under streng militær kontrol. Korsakov kontrolleredes af et russisk linieregiment under en gammel oberst, der herskede enevældigt med en maitresse som dronning ved sin side. Regimentet

havde som hovedopgave at bevogte de politiske fanger, der byggede veje gennem vidtstrakte skove gennem det bjergrige bagland.

En anset tysk købmand ved navn Müller forhandlede som repræsentant for Karberg med myndighederne, hvorefter fangerne begyndte at bringe den aftalte ladning i land på lægtene. Det gik langsomt, men Junos mandskab tog det roligt. Et besynderligt drama på land havde tiltrukket sig opmærksomheden. Den gamle kommandants kærlighed til maitressen var falmet under tidens tand og erstattet af påtrængende liderlighed over for en smuk ung kvinde, der uheldigvis var hustru til en løjtnant ved regimentet. For at lette vejen til den skønne havde kommandanten sat løjtnanten i arrest under falsk anklage, næsten som kong David, der i sit begær efter Batseba sendte den bibelske skønhedsmand på en udsat post. Urias blev som bekendt dræbt, og Herrens salvede, der i forvejen boltrede sig med hundredvis af konkubiner, fik sin vilje med enken.

Skulle historien nu gentage sig? Løjtnantens skønne frue forsvarede energisk sin dyd. Hun klarede foreløbig frisag med støtte fra en oberförster Wegener, kollega til ægtemanden, og købmand Müller. De to appellerede til kaptajn Nielsen om hjælp. Man besluttede at bringe fruene om bord på Juno og tage hende med til Aleksandrovsk, hvorfra hun kunne komme videre til Nikolajevsk og fremføre sin klage for generalguvernøren for Østsibirien.

Dramatisk flugt

Stranden var afspærret med palisader og spækket med oberstens soldater for at hindre fanger i at undvige på de tilløbende skibe, men man fandt en anden udvej.

Juno afsejlede, men kun for at lægge til land nogle kilometer borte ved udmundingen af en lille flod. Hertil ankom løjtnantsfruen om natten efter en

dramatisk færd gennem urskoven til flodmundingen. Efter en hjertelig afsked med købmand Müller og oberförster Wegener blev hun bragt om bord i Junos gig. Styrmand Miang bar galant den smukke dame ud til båden, hvis årer var omviklet med sejldug for at dæmpe støjen ved roning.

Man nåede Aleksandrovsk, hvorfra damen drog videre med postvogn. Juno lossede her i ti dage. På den videre færd stak skibet flere gange fast i Amurs sandbanker, men nåede omsider til Nikolajevsk, hvor skib og restladning inklareredes gennem Kunst & Abers, Karbergrederiets stedlige repræsentant.

Her erfarede mandskabet, at retten havde talt. Den gejlle kommandant var blevet fradømt sit embede og forvist til Kamtjatka med halv pension. Løjtnanten blev løsladt og genforenet med sin trofaste hustru. Her ender historien, men det står enhver frit at lade dem leve lykkeligt til deres dages ende.

Den lange rejse

Juno havde som nævnt kun været 151 dage om turen til Amoy, men måtte derefter bide fire uger før rejsen til Sibirien, hvortil man ankom en god måned senere. Alt i alt var der gået ca. et halvt år siden afrejsen fra St. Petersborg. Alligevel var det en meget hurtig tur; almindeligvis varede færd fra Europa til Sibirien mellem 200 og 250 dage.

Ved ankomsten til De Castries Bay, ved Amurs munding, ankrede dybtgående skibe op og lossede en del af ladningen før de sidste 128 sømil ad floden til Nikolajevsk.

Amur, grænsen til Sibirien, det giver de fleste danskere associationer til is og kulde, men det er kun delvis berettiget. Godt nok er floden iset til undtagen i sommer- og efterårsmånederne, men regionen ligger inden for monsunområdet, i et grænseområde, hvor Sibiriens

kulde må vige, når denne sæsonkuling sender varme mod nord. Dertil kommer, at flere af Amurs bifloder springer ud helt nede ved 40. nordlige breddegrad, fra egne der ligger nærmere Ækvator end Nordpolen. Sømændene oplevede næsten tropiske temperaturer, når skibene sejlede op ad floden. Orientalske storke vadede rundt efter bytte i vidtstrakte sumplandskaber, og i den dampende varme kvidrede rørdromer og dværgrørdromer om kap med japanske vagtler, kærhøge og grønirisker for at nævne nogle enkelte eksemplarer af den omfattende fuglefauna.

Dette opløftende syn modsvarede naturligtvis af utallige insekter, der nok kunne plage en svedende sømand, men mandskabet på sejlskibene havde andre ting at tage vare på, især de lumske sandbanker i Amurs brede løb. De krævede stor agtpågivenhed, især da de havde det med at skifte position. Det var hele tiden nødvendigt at lodde dybden, men alligevel skete det jævnligt, at skibe stak fast i sanddynerne.

De største farer lurede alligevel på den lange tur rundt jorden. Med rutinen formindskedes risikomomenterne, men det hændte stadig, at skibe ikke nåede frem. I årene 1861 til 1869 sejlede 71 skibe, deraf 21 danske, ud på den lange tur med forsyninger til de russiske besiddelser i Sibirien.

Af disse nåede 68 Amur, tre fik forfald. Barken Aalborg måtte søge havn i Rio de Janeiro med lækage og rigningshavari, den engelske fuldrigger Agincourt nåede kun til Reval, hvor den måtte lægge ind med en alvorlig lækage, og Virginie af Sønderborg, Karberg-rederiets stolthed, sprang læk og gik til bunds ved Ækvator.

Søforsikringen

Forsikringspræmierne var moderate, men i 1860 strandede et par skibe fra det russiske Amurkompagni med tab af kostbare ladninger. Assurandørerne måtte punge

ud, men begmanden fik dem til at skrue præmierne i vejret, og de satte de stærke briller på i bedømmelsen af sikkerheden inden for de forskellige rederier.

Et finsk forsikringselskab nægtede kategorisk at forsikre finske skibe, der sejlede nordligere end Amur munden, og det understregedes, at skibe, der ikke nøje overholdt de optimale afrejsetidspunkter, ikke kunne regne med forsikringsdækning. Skibene sejlede til tider to og to sammen. De afsejlede samtidigt og arriverede ofte til målet på den anden side jorden på samme dag. Der gik sport i at nå hurtigst frem. Hurtigst af alle var den elegante skonnertribrig Meta af Aabenraa i 1864. Med en tonnage på kun 120 registertons nåede Meta helt til Nikolajevsk på seks måneder.

Det var hurtigere end Juno af Sønderborg, men Juno havde som nævnt måttet vente en måned i Amoy samt repræsenterede en tonnage på 266 registertons, hvilket stiller Karbergsejlerens præstation særdeles i relief.

Kæmper som Oberon og Velos brugte op mod ni måneder på turen til Sibirien.

Optimisme trods krig

1860-erne blev optimismens årti i rederiet Karberg, men mens man for ud med et hidtil uset byggeri af skibe, tegnede der sig sorte skyer i horisonten.

Rederiet havde bygget et nyt skib i snit om året 1858-1860, men i 1861 søsattes der to nye skuder, i 1862, 1863 og 1864 hele tre. Dette maritime byggeboom kulminerede i 1865 med søsætningen af fire skibe på i alt 1100 registertons, den største øgning af Karbergernes tonnage på et enkelt år.

Krigen med Preussen i 1864 kastede grus i maskineriet. Den nye fjende opbragte tre af rederiets skibe ude i Østen. Den preussiske korvet Gazelle gjorde livet surt for Karberg. 26. april 1864 lagde preusserne deres klamme hånd på Falck på reden ved Taku. Kaptajn

Lemmermann og besætningen måtte sejle det beslaglagte skib til Tientsin med det preussiske flag i mastetoppen.

Gazelle var meget emsig. Frederik VII kom ud for samme medfart, og i begyndelsen af juni opbragte Gazelle Chin Chin i åben sø nær ved Amoy. Chin Chin blev ført til Hongkong, men her tvang englænderne de geschäftige preussere til at slippe deres bytte.

Karbergerne, der også befandt sig i opposition til preusserne hjemme i Sønderborg, reagerede ved at skifte flag på Nicoline, Valdemar og Canton ude i Hongkong.

Sønderborg på tyske hænder

I Sønderborg residerede den tresårige skibsreder Christian Karberg (1804-1896) og broderen, den ti år yngre Andreas Valentin Karberg (1814-1892) som prominente overhoveder for familiens sjette slægtled siden sekstenhundredetallet.

Christian Karberg havde skabt sig en markant position som købmand, skibsreder og fabriksejer. Broder Andreas følte i ny og næ, at skæbnen havde forgyldt den ældre broder vel rigeligt, men selv klarede han sig også flot. Han var skibsreder, købmand, iværksætter og rådmand, særdeles respekteret, selvom han ikke helt var i niveau med sin ældre broder. Andreas Valentin syntes ind imellem, at storbroderen var lidt for bjergsom.

Der fandtes en forklaring på Christians forspring. Faderen, den gamle Andreas Valentin Karberg, var blevet kaldt til det hinsidige i en alder af kun 40 år. Christian var ældste søn og stod i en alder af kun ni år som nærmeste arvtager til forretningen. En tredje søn, Mathias, var kun tre år gammel, og Andreas Valentin hvilede endnu under sin moders hjerte. 39-årige Anna Ida Karberg var blot tre måneder henne i svangerskabet ved ægtemagens død.

E. BIEBER

HAMBURG

Christian Karberg fotograferet på sin 75 års fødselsdag i 1879.

Det havde givet Christian et forspring. I en alder af ti år blev han første bud på at overtage ledelsen af familiefirmaet. Det var næsten et imperativ. Han har sikkert fået forelæst om det kommende ansvar i en alder, hvor jævnaldrende trillede tøndebånd. Foreløbig var situationen kritisk. De mindreårige arvinger kunne ikke lede familieforetaget, og afdøde havde været eneste søn i sin generation.

Man skottede til fire ældre søstre, der alle var gift. Loddet faldt på den yngste, Anna Karberg. Hun, der var i begyndelsen af fyrrerne, trådte til som garant for Karbergliniens kontinuitet, men med sin mand Christian Petersen, herre til Bosagergård, som forretningsfører. Christian Petersen trådte til og blev selv storreder, idet han selv investerede i skibe og samtidig skøttede sine mindreårige svogres interesser.

Hvornår Christian Karberg var rede til at påtage sig byrden, vides ikke. Der står Karberg på mindst et skib i midten af 1820-erne, da han var godt tyve år, men det kan naturligvis have været en formalitet. Under alle omstændigheder er der ikke vidnesbyrd om konflikter mellem ham og onkelen.

Arv og gæld var blevet fordelt mellem Christian, Mathias og Andreas Valentin, og da Christian Petersen døde barnløs i 1858, tilfaldt halvdelen af hans ejendom de karbergske slægtninge.

Arvedelingen medførte, at ældste broder købte Bosagergård og omdannede den til lystgård. Uden tvivl var alt gået rigtigt til, men Andreas Valentin følte sig forbigået. Han havde selv ønsket at erhverve gården.

Krig og kaos

Så kom krigen og fik den slags problemer til at blegne. De to brødre, der begge var dansksindede, måtte se tyskerne besætte deres elskede Als.

Skibsreder Christian Karberg og hustruen Nicoline Margrethe Petersen havde i 1864 tre børn. Anna Ida Karberg på 28 somre var indtrådt i den hellige ægtestand, Peter Karberg på 24 befandt sig i Kina på rederiets derværende kontor, og en lillebror på 18 var under uddannelse.

Rådmand Andreas Valentin Karberg havde seks børn med hustruen Birgitte Margrethe (1820-1902), datter af gæstgiver Dietrich Cortsen ved Alssund. Ældst var endnu en Andreas Valentin, f. 1844, yngst Christian på syv år. Vi bemærker især nittenårige Helene Dorothea, der kom til at spille en særlig rolle i familiesagaen, for hun mæt af dage endte sine dage som ejer af Maglegaard i Hellerup.

En yngre søster, Birgitte Marie Karberg, har tegnet nogle impressionistiske øjebliksbilleder af preussernes indtog i april 1864. Rådmanden havde stillet sit nye hus til rådighed for en dansk ingeniørkommando, der skulle anlægge skanser mod den truende fare. Da krigen brød ud, husede Andreas Valentin og Birgitte Margrethe syv officerer fra den danske forsvarsstyrke. Danskerne var optimistiske. Med den sejrige krig i 1848-51 i frisk erindring forventede de fleste, at de danske landsoldater kunne sætte fjenden på plads. Men dengang ej. Bismarck udnyttede de nybyggede jernbaner til at bringe soldater til fronten i lyn tempo. Der ankom kontingenter helt fra Østrig. Ved Dannevirke beredte man sig på at give tyskerne en varm velkomst, men man forregnede sig. Trods betydelig forsvarsvilje og heltemod måtte danskerne vige. Fjenden viste sig i besiddelse af overlegen teknologi, især især langtrækkende kanoner og hurtigt skydende bagladegeværer. De danske soldater blev udsat for fjendens ild, mens deres eget skyts ikke havde rækkevidde til at slå igen. De måtte indlede en ulykkelig retræte.

Primo april annoncerede tyskerne deres ankomst til Sønderborg. Anden april faldt de første bomber. En

Peter og Helene Karberg på Maglegaard, modtager besøg fra Sønderborg.

granat eksploderede og udløste et springvand af jord uden for rådmand Karbergs vinduer, en anden traf kostalden, og en tredje rådhuset.

Dramatiske uger

Rådmand Karberg besluttede at evakuere familien fra Sønderborg. Det nødvendigeste husgeråd blev læsset på vogne, en panikslagen kusk smeldede med pisken, huh hej afsted gik det ud af byen, først til landsbyen Helved, hvor man søgte refugium hos vennen Chr. Madsen. Her fik den lille skare standsmæssig inkvartering hos en onkel Rudolf, der ejede et hjem med klaver. Familien var på dette tidspunkt blevet forøget med fjernere slægtninge på flugt.

Den 29. april faldt Als efter en uge med traumatiske oplevelser – soldater på flugt, nogle med frygtelige kvæstelser.

Under flugten fragtedes de sårede på bøndervogne, hvilende på strå. En havde fået underansigtet skudt væk, en anden bragtes til nødlazarettet i fattighuset med begge ben amputerede.

Goddag Madam

Alle de sårede på lazarettet var danske, men Sønderborg var blevet tysk. En ny hverdag stod for døren. Da Andreas Valentin mødte på rådhuset i sin egenskab af rådmand, blev han mødt af tyske autoriteter, der opfordrede ham til at sværge troskabsed til kong Wilhelm. Han nægtede kategorisk og fyredes derefter fra sit hverv som rådmand - dengang var en rådmand embedsmand. Da han kom hjem, signalerede han lakonisk sin tabte status med et "goddag Madam" til fru. Birgitte Margrethe tog tabet af rådmandstitlen roligt. Hun havde hænderne fulde med at pleje de sårede soldater

på lazarettet, en indsats der i 1865 påskønnedes ved tildelingen af Christian IX's guldbroche med inskriptionen "Ædel Daad glemmes ej".

Familien Karberg var formelt blevet tysk, men den tidligere rådmand demonstrerede sin danskhed. Da huset var blevet genopbygget efter branden, foreslog en tysk arbejder at markere rejsegildet med en tysk fane. Han blev prompte sat på plads: "Der kommer ingen anden fane end den danske op på mit hus", lød svaret. Det tog den tyske arbejder ilde op. Da et dansk selskab markerede deres danskhed ved en festlig lejlighed på Hotel Augustenborg, kastede arbejderen et ølkrus i hovedet på Andreas Valentin.

Der var optræk til ballade, men en tysk kaptajn sørgede for at bringe det danske selskab i sikkerhed under militær eskorte.

Rederiets deroute

Sejlskibene klarede sig godt på de lange rejser, og fragtmarkedet i de kinesiske farvande gav fremdeles et rimeligt afkast, men de vingede sejlere var i forhold til dampskibene meget sårbare over for vind og vejr. Ugunstige vejrforhold kunne tvinge dem til at blive i havn, ja, monsunen låste dem fast i månedsvis i sin tilbagevendende cyklus. Man vidste ret præcist, når den ville vende; så steg fragtraterne, og sejskibsrederne kunne forvente nye pengestrømme i deres skattekister, men i mellemtiden havde dampskibene været ene om fragterne. I 1861, den 6. november, konstaterede en fragtrapport fra Shanghai, at fragtraterne ikke havde rettet sig efter monsunskiftet. Det vakte bekymring, men viste sig heldigvis at være et forbigående fænomen. Otte dage senere hed det i en ny rapport

"Fragtmarkedet har siden sidste rapport holdt ret godt og der blev endda højere fragter bevilget. Der gives nu 65 cent for ris fra Siam".

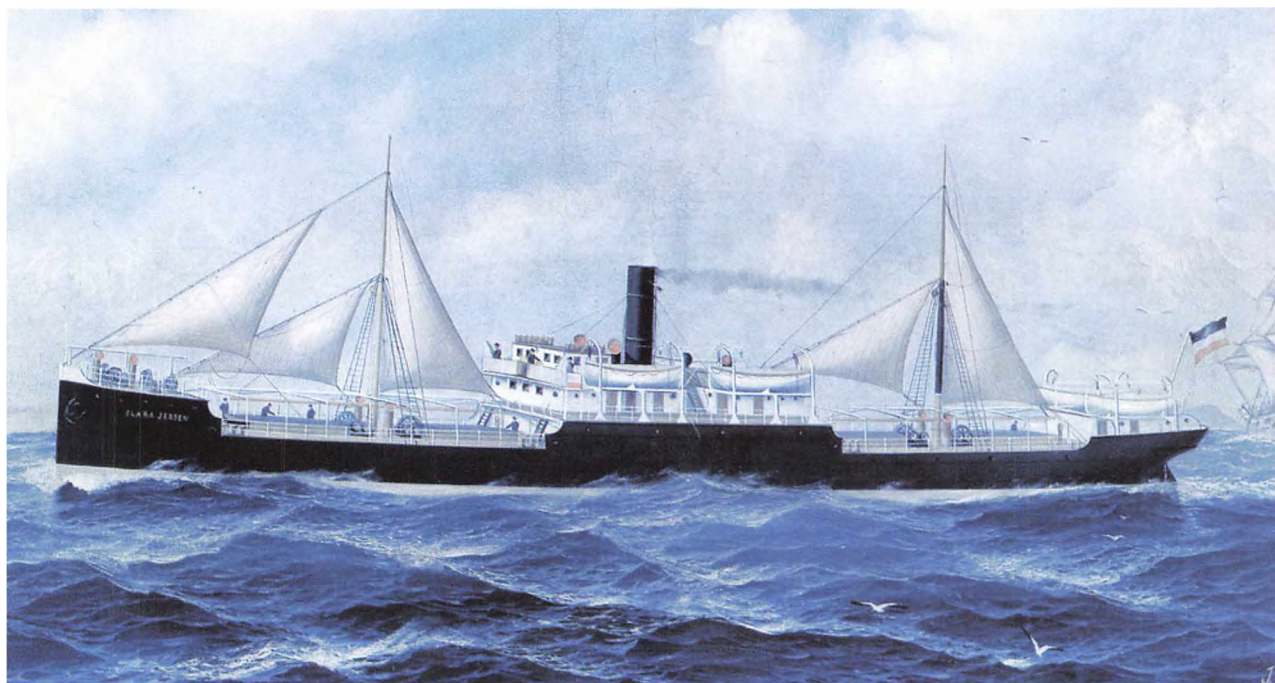

H.N. Andersen på sit kontor i august 1932. Han var født i Nakskov i 1852, hvor fattigvæsenet havde indrettet seks små lejligheder. I en af disse boede familien Andersen.

Disse velsignelser, båret af nordøstmonsunen, varede helt til marts 1862, hvor det hed

“Kystfragterne er stadig gode, især for mindre dybtgående skibe til Tientsin-farten”.

Forskellige skibstyper havde hver deres force under varierende forhold i kampen mod vind og vejr, strømme og bundforhold, men der lurede mange farer. Tyfonerne i forbindelse med monsunskifterne udgjorde et særligt dramatisk faremoment, især for sejlerne, men til syvende og sidst satte teknikken grænser for deres succes.

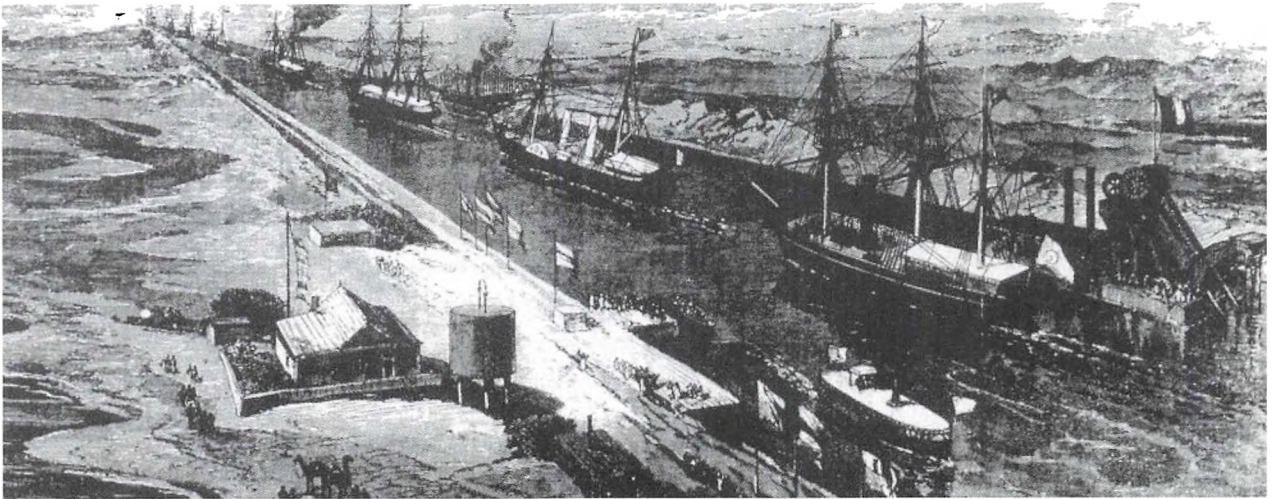
Rederiet Jepsen fra Aabenraa indså allerede tidligt betydningen af at gå over til dampskibsfart, derfor overlevede rederiet.

Skibsbyggerne raffinerede skibenes sejlføring, så de kunne krydse mod monsunen, men når vindene rasede i Kinasøen, var der ikke andet at gøre end at bie i havnen eller søge ly på anden måde med alle ankre kastet. Dampskibene måtte også bøje sig for naturens værste kraftudfoldelser, men de havde ikke nær så mange minusdage som deres vingede fædre. Røgfanerene fra deres høje skorstene viste sig i stedse stigende tal som vidnesbyrd om teknikkens sejr. De første af slagsen havde vist sig før 1850, men havde været et kuriosum

uden betydning. Det vendte sig imidlertid afgørende i 1860-erne. I en handelsberetning af 17. marts 1866 skrev den danske konsul alarmerende om dampens triumfer:

“Sejlskibenes dage synes talte – et sejlskib bruger fra en uge til ti dage om at nå Swatow fra Hongkong i Nordøstmonsunen. Et dampskib bruger 18 til 20 timer”.

Konsulen malede videre i de for sejlskibene dystre farver. Dampskibene var hurtigere, med større drægtighed, op til mere end ti gange sejlskibene, faktorer som mere end opvejede de relativt større investeringer, det krævede at bygge dem. Tilsyneladende kunne sejlskibene stadig konkurrere på turen rundt om Afrika, måske på grund af udgifterne til kul, men i 1869 byggedes Suezkanalen færdig.

Det var det afgørende slag. Rejsen forkortedes radikalt, dampskibene manøvrerede lettere gennem kanalen, og vindforholdene i det røde hav, hvor der ofte er vindstille, var også til ugunst for sejlskibene. Deres traditionelle rolle inden for langfarter var ved at være udspillet, forude lå en epoke, en stakket stund, hvor de stadig kunne klare sig i indre farvande, Baltikum, Middelhavet og Kinasøen.

Sejlskibenes herredømme på de store have stod for fald.

Bygningen af Suezkanalen revolutionerede skibsfarten. Sejlskibene trak det korteste strå i konkurrencen med dampskibene.

Arnhold,
Karberg & Co.

Det havde været almindeligt pø om pø at skifte vel-tjente skuder ud i takt med bygningen af nye skibe, men efter bygningen af Suezkanalen holdt rederiet Karberg reverenter talt ophørsudalg. Der blev afhændet ikke mindre end ti skibe i årene 1872 til 1879, og i det følgende årti solgtes der yderligere 9.

Langt de fleste kom under fremmed flag, kinesiske, japanske og engelske redere. Man har indtryk af, at skibene i nogen grad blev solgt, hvor de befandt sig i salgøjeblikket. Nicoline blev overtaget af en norsk reder i 1877, Juno kom på japanske hænder i 1880. At det drejede sig om hastværksalg, ses af, at de fleste skibe langt fra var udtjente. Faktisk var det skibe fra 1860-erne, Karbergrederiet solgte i det følgende tiår.

Sidst gik nogle udlevede skibe med mange år på agterspejlet, blandt disse Triton, Cloris og Oberon, der alle var tyve år eller ældre. 19-årige Taiwan kom til at tilbringe sit otium på Middelhavet, sandsynligvis som lystsejler for en rig genuenser.

Med salget af Oberon i 1888 var næsten hele den karbergske langtursflåde gået over på fremmede hænder.

Peter Karberg i Østen

I mellemtiden var Chr. Karbergs søn Peter Karberg trådt ind i et omfattende projekt. Et konsortium bestående af ham og tyskeren Jacob Arnold etablerede i 1866 et firma, der skulle udvikle sig til et af de mest betydningsfulde på Kinakysten.

Forhistorien er ikke dokumenteret, men så meget er vist, at unge Karberg havde opholdt sig nogle år i Kina, rimeligvis på Karbergrederiets derværende kontor, som bestyredes af navnebroder og skibsreder Peter Karberg, halvfætter til faderen, og - for at illustrere Karbergernes forkærlighed for bestemte navne - gift med en Helene, selvsamme navn, som unge Peters forlovede i Sønderborg bar.

Triumviratet Arnhold, Karberg og Levysohn, mændene bag Arnhold, Karberg & Co.

E. DIEBER
k. Hof-Photographin

HAMBURG
Neuer Jungfernstieg 20.

E. DIEBER
k. Hof-Photographin

HAMBURG
Neuer Jungfernstieg 20.

Jacob Arnhold og frue - Hamburg i 1870erne. Jacob Arnhold (1837-1903) var grundlægger og partner med Peter Karberg ved etableringen af firmaet Arnhold, Karberg & Co.

Samtidig med Karbergrederiets opkomst, nedgang og fald havde unge Peter Karberg vurderet mulighederne for et alternativt forretningskoncept i Kina. Han og Jacob Arnhold havde i 1866 overtaget et flere gange rekonstrueret firma. På dette tidspunkt gik rederiet stadig godt, men måske anede den 26-årige Karberg, at sejlskibsflåden gik trange tider i møde.

Firmaet hed før 1857 L.E. Lebert and Oxford of Canton. Dette år afhændede hamburgkøbmanden L.E. Lebert sin aktieportefølje, men firmaet fortsatte under ny ejer, Joseph Oxford, og firmanavnet ændredes til Oxford and Co. med A. Bourjau og C.A. Hubener som underskriftberettigede partnere.

Firmaet var i disse år præget af turbulens. Bourjau og Hubener trådte ud og åbnede egne foretagender allerede i 1858, hvor de stiftede deres eget firma.

I 1863 finder vi Joseph Oxford in charge med Henry Danziger, Jacob Arnhold og Alexander Cosman Levysohn som nye partnere. Samme år blev Peter Karberg ansat i firmaet, der fortsatte den usikre kurs under navnet Oxford & Co.

I 1865 kulminerede ukendte diskrepanser med en retssag ved Hongkongs højesteret. Oxford & Co. stævnedes firmaet H.B. Hama and Co. med krav om betaling af 12.294 dollars.

Ud af disse metamorfoser opstod så Arnhold, Karberg & Co. i 1866. Denne konstellation, med Alexander Cosman Levysohn som tredje mand, førte firmaet frem i forreste række i international sammenhæng.

Et omfattende koncept

Arnhold, Karberg & Co. lagde forsigtigt ud med kontorer i Honan og Shameen, men flyttede snart til fornemme lokaler i Hongkong.

Firmaet drev handel med et omfattende sortiment, omfattende næsten alle artikler, som forhandlede i Hongkong, import såvel som eksport. Arnhold, Karberg & Co. udviklede sig til at blive et af de største firmaer i Hongkong.

Samtidig med at firmaet tilkæmpede sig denne position, udviklede man et imponerende koncept. Arnhold, Karberg & Co. førte sig frem som entreprenører i stor stil med en ingeniør- og maskinafdeling, der var i stand til at påtage sig meget store opgaver.

Firmaet producerede maskiner til andre firmaer samt til den kinesiske regering, kontraherede om betydelige ingeniørarbejder, blandt disse anlæggelsen af jernbaner.

Farvel til Sønderborg

Preussernes erobring af Sønderjylland i 1864 havde allerede før Suezkanalens ændring af konkurrencevilkårene generet rederiet i Sønderborg. Der vides ikke meget om Christian Karbergs forhold under tyskernes erobring af Als, men det står fast, at han ikke huede de nye herskere. Han havde måttet opleve, at tre af rederiets skibe var blevet opbragt af preusserne i de kinesiske farvande. Det kostede penge i form af tabte fragter med mere, også selv om skibene blev frigivet. Den gamle reder var harm.

Det var formentlig en følge af disse begivenheder samt generel uvilje mod besættelsesmagten, der foranledigede ham til at lade flere af rederiets skibe indregistrere under Hongkong-flag. Det drejede sig om Nicoline med kaptajn Ahlmann ved roret, Waldemar under kaptajn Otzen, og Frederik VII, der sejlede under kaptajn Hoyer samt Canton, som førtes af Asmussen. Waldemar og Nicoline sejlede med Peter Karberg som korresponderende reder.

Stemningen i Sønderborg var noget trykket. Endnu gik forretningerne godt, men fremtiden tegnede sig bedre i Kina.

Jul i Amors tegn

Vi tager afsked med skibsrederne i Sønderborg med Brigitte Marie Karbergs beretning om den romantiske formæling af Peter og Helene, fætter og kusine, hjemme i Sønderborg.

Der herskede som nævnt nogen misstemning mellem skibsrederen og rådmanden, men i 1868 styrkedes familiebåndene ved en lykkelig begivenhed. I julen dette år vendte Peter Karberg hjem fra Østen.

Kronikøren bemærker, at han først opsøgte sine forældre. Det forekommer meget naturligt, og når det overhovedet noteres, skyldes det, at han havde et særligt ærinde hos onkel Andreas Valentin Karberg og dennes familie. Der lå romantiske motiver bag besøget. Peter Karbergs lange rejse var en frierfærd. Han havde naturligvis sikret sig et gunstigt svar på forhånd, men måtte i tidens ånd aflægge en formel visit for at anholde onkel og tante om kusine Helene Dorotheas hånd.

Vi gætter på, at julen har fået et ekstra højtideligt skær i forventningen om den kommende formæling. Den femte januar 1869 blev det unge par forlovet, og 12. maj stod brylluppet.

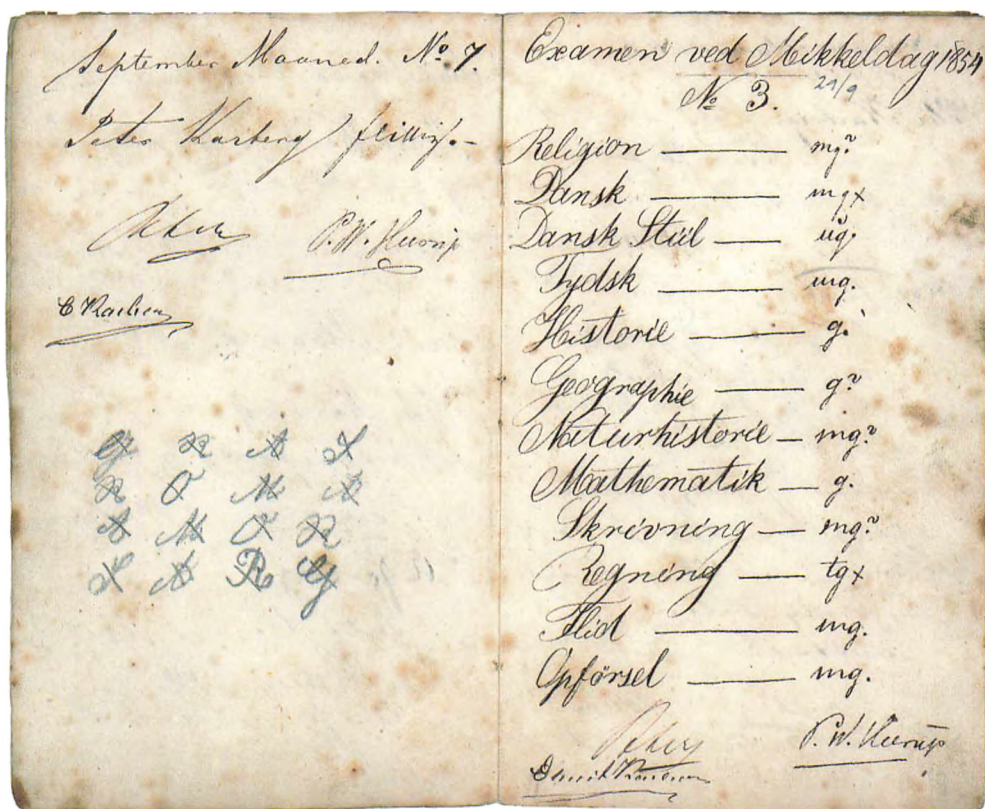
Kort efter rejste Peter og Helene til København for at afsejle til Kina. Hvedebrødsdagene skulle tilbringes på den månedlange færd på de store have.

Iværksætter Peter Karberg

Vel ankommet til Hongkong ventede store udfordringer på den 29-årige Peter.

Firmaet Arnhold, Karberg & Co. var i færd med at samle kræfterne om et fremstød i Østen, koncentreret om intet mindre end det kinesiske kejserrige. Fremstødet, der planlagdes og udførtes med base i Honan over for Canton, udviklede sig med stormskridt til et af de største erhvervseventyr i datidens Hongkong, næppe overgået af andre firmaer med dansk deltagelse.

Et par år efter Karbergs tilbagekomst kunne firmaet flytte fra Honan til Shameen, der var blevet åbnet, som det så smukt hedder, af briterne og franskmændene. Her byggede man et imponerende palæ i flere etager,

Fremragende forretningsmand og iværksætter, men ikke nogen orn i skolen. Peter Karbergs karakterbog fra 1854 - han var da 14 år gammel.

udrustet med tidens vildeste luksus. Den iøjnefaldende bygning, opført af det estimerede arkitektfirma Purnel & Paget i 1872, kunne ses milevidt fra søsiden.

Nederste etage mod vandet prangede med granitbeklædning, ydermurene bestod af pudsede mursten i cement. Søjler, bærende bjælker og skillevægge var udført i en ny type beton. Hele herligheden var forsynet med koldt og varmt vand efter amerikanske og europæiske forbilleder. Purnel & Paget havde brugt elektriciteten, tidens nye energikilde, men havde garderet sig med et gaskraftværk, der kunne kobles til, hvis elektriciteten svigtede.

Den imponerende bygning rummede lager og varehus i grundetagen; kontorer på første etage. Anden og tredje fungerede som beboelse for cheferne og de vigtigste assistenter, og i tagetagen fandtes køkkenrum og værelser for tjenestefolkene. Til husværelse for alle skabte arkitekterne en taghave, hvor man kunne svale sig under skyggefulde palmer.

Hongkongs største

Arnhold, Karberg & Co. udvidede med ildhu, forretningsmæssig intelligens og integritet deres aktiviteter inden for alle mulige områder, skriver en engelsk kilde. Virksomheden udviklede sig til Hongkongs største import-eksportfirma med næsten alle varegrupper i sortimentet. På mange lister toppede firmaet med hensyn til kvantitet, men også med ry for kvalitet.

I løbet af få år var Arnhold & Karberg repræsenteret over det store rige, enten gennem agenter eller med egne kontorer. I 1881 åbnedes endnu et stort domicil i Shanghai, derefter en række kontorer i Tientsin, Hangkow, Tsingtau, Wuhu, Kiukiang, Newchang, Chungking og Mugden. De fungerede alle med europæisk personale, medens kontorer i Peking, Tsinanfu og Kirin etableredes med kinesisk personale.

Kinesisk logo fra firmaet Arnhold Karberg & Co., Hongkong ca. 1870.

Listen er ikke fuldkommen, og som sagt dækkede talrige kinesiske agenturer Arnhold, Karberg & Co.s interesser over hele kejserriget.

Det var fra starten en dansk-tysk virksomhed, men Arnhold, Karberg & Co. fik hurtigt et kosmopolitisk præg, da deres tyske forbindelser suppleredes med agenturer for amerikanske og engelske firmaer. Vor kilde skriver, at de rekvirerede deres varer fra de respektive landes ypperste producenter.

Til sortimentet hørte bomuld, silke og olie. Olie var en ny artikel, men i hastig fremgang. Det er uvist, hvor meget den fyldte i firmaets omsætning, men gamle fotos af lagertanke med navnet Arnhold, Karberg & Co. påmalet tyder på, at firmaet importerede en væsentlig del af olien til Kinas millioner af lamper.

Af andre produkter nævnes huder og sesamfrø, artikler, der høstedes og forarbejdedes af 600 sæsonansatte kulier i firmaets tjeneste.

Olie til Kinas lamper.

Arnhold, Karberg & Co. satsede også i den nye ekspanderende oliebranche.

Kejserlige contractors

Ellers handlede firmaet med industrimaskiner fra vesten, det være sig mekaniske maskiner og elektriske anlæg. Arnhold, Karberg & Co. besad en absolut førerposition i Kina på elektronikkens område. Det

teknologisk tilbagestående kejserrige var blevet besejret af de teknologisk overlegne vestmagter, nu ønskede kejseren selv at få del i de nye vidundere.

Arnhold, Karberg & Co.'s kontorbygning i Shanghai.

Arnhold, Karberg & Co. leverede teknologien og kontraherede med vestlige entreprenører, men firmaet etablerede selv et ingeniørfirma, der kunne udføre eller deltage i store projekter. Det hører med i billedet, at de var i stand til at finansiere projekterne selv eller gennem bankforbindelser.

Nogle entrepriser gjaldt infrastrukturen, ikke mindst jernbanebyggeri, hvor firmaet opnåede at blive kejserlige contractors. Successen var overvældende, opnået ved teutonic thoroughness, som det hedder i "Twentieth Century Impressions of Hongkong, Shanghai etc.", en hovedkilde til denne summariske oversigt.

Man kunne føje andre aktiviteter til meritterne. Arnhold, Karberg & Co. handlede med træ via firmaets to store tømmerpladser i Tientsin og Tonku, og de erhvervede agenturer for udenlandske selskaber. Sideløbende erstattede selskabet flere udenlandske agenter med kontorer i særligt vigtige lande.

Personalet foran kontoret i Shanghai i 1881.

Senere åbnede man Arnhold, Karberg & Co. i Tientsin, Hankow, Tsingtau, Wuhu, Kiukiang, Newchwang, Chungking, Mukda og senere Peking, Tsinanfu og Kirin. I midten af billedes ses en comprador. En comprador var en kinesisk handlende, som agerede som mellemlid i handlerne mellem firmaerne og fik del i fortjenesten. Udenlandske handlende, som havde intet eller ringe kendskab til kinesisk, var afhængig af den kinesiske comprador, som havde to vigtige funktioner: at købe og sælge på vegne af udenlandske handlende, som havde hyret ham, at skaffe firmaet dets kinesiske personale og at garantere deres ærlighed og finansielle integritet. Compradoren/køberen tilbød normalt sikkerhed for sin egen ærlighed gennem pant i sin ejendom eller obligationer eller begge dele. Han var sædvanligvis ansvarlig for varernes forsvarlige opbevaring i firmaet og skaffede det nødvendige personale til at sikre dette.

Pedders Ship Yard til venstre og Hongkong Hotel.

Sportspladsen foran Arnhold, Karberg & Co.'s hovedsæde i Shanghai.

Hovedkontoret i Hongkong.

Til venstre for den store ejendom ses Arnhold, Karberg & Co.'s kontorbygning med udsigt over Hongkong havn.

Bestyrelsen i Arnhold, Karberg & Co. fotograferet i Hongkong. Siddende i midten Peter Karberg.

Kejser Kang Xi's anden rejse i året 1689. Kejseren forlod Peking den 28. januar sammen med sin ældste søn og et følge på omkring 300 personer.

Kommissionær Linn overvåger i 1839 destruktions af opium i Tai Ping syd for Canton.

Interiør fra en opiumhule, 1840.

Som repræsentant for Arnhold, Karberg & Co. fik Peter Karberg kontakt til det kinesiske kejserhof, hvor han kontraherede med Li Hung Chang (1823-1907), manden bag Kinas modernisering. Denne ses her sammen med den engelske premierminister William Gladstone (1809-1898).

Kontorpersonalet i Canton

Til minde om søndagsmiddagene i Belsige Park Gardens forærede unge danske handelsfolk under uddannelse i London Peter og Helene Karberg en skindindbundet bog med illustrationer fra London. Blandt givnerne var Hans H. Styhr, Hans Kjær, J.C. Mortensen, George Jorck, M. Michaelsen, Michael Wiehe, A. Tofft og Valdemar Hansen.

Peter og Helene Karbergs hus i det fashionable Belsige Park Gardens, ca. 1876.

Fjorten år i London

I 1885 havde Arnhold, Karberg & Co. egne kontorer i Berlin, New York og London. I erkendelse af deres vigtighed var de alle besat med indsigtfulde folk, men Londonkontoret havde ledelsens højeste prioritet. I den udvidede version af firmanavnet hed det Arnhold, Karberg & Co. Kina og London.

Det nævnes, fordi Peter Karberg i 1876 overtog ledelsen af firmakontoret i verdens største by. Han vendte tilbage til Europa i 1876 efter indkøring af en ny leder i Hongkong. Det var Lorenz Poesnecker, der havde opnået prokura i Arnhold, Karberg & Co. i 1874. Før hjemrejsen beærede Karberg med audiens hos kejseren af Kina. Så tiltrådte han den lange hjemrejse med hustru og tre børn. Ellen, Christian og Axel Andreas var alle født i Østen.

Arnhold, Karberg & Co. havde prioriteret London på bekostning af firmaets tyske engagementer. Det kan have været begrundet i strengt forretningsmæssige strategier, men man erindrer, at firmaet og især Peter Karberg siden tyskernes annekktion af Sønderjylland i 1864 og senere beslaglæggelse af rederiets skibe i 1871 havde fået et anstrengt forhold til tyskerne. At han ønskede selv at tage posten i London, kan forklares af ønsket om komme lidt nærmere til slægtingene i Danmark. I hvert fald vides det, at hustruen led meget af hjemlængsel.

Det forhåndenværende kildemateriale fortæller ikke meget om tiden i London. Det nævnes summarisk, at firmaet fortsatte himmelflugten og i Østen blev anset for at være et af de betydeligste firmaer.

W. E. DEBENHAM HAVERSTOCK HILL

W. E. DEBENHAM HAVERSTOCK HILL

Ida og Thora Karberg, London 1882.

*To glade brødre Christian og Axel
Karberg, London 1882.*

Ægteparret Karbergs fem børn i haven i London. Fra venstre Christian, Ida, Ellen, Thora og Axel, ca. 1888.

Christian Karberg cyklende sammen med sine to storesøstre Ellen og Ida på Strandvejen ved Charlottenlund skov

Axel Andreas Karberg, døbt den 5. april 1875 i The Danish Lutheran Church i Hongkong. Skolegang: University College School i London 1884-1892. Axel Karberg døde den 16. september 1919 og blev begravet den 23. september 1919 fra Garnisons Kirke.

Tilbage til Danmark

I London blev ægteparret beriget med endnu to børn, Thora Margrethe i 1877, Ida i 1879. Det stadig ret unge ægtepar dyrkede intimsfæren med børnene i luksuriøse omgivelser, betjent af en tjenerstab, der serverede for inderkreds og forretningsbekendte. Familiealbummet med tegnede billeder af de herskabelige boliger fremviser et fotogalleri med gruppebilleder og utallige portrætter af en omgangskreds med borgerlige kendetegn. Faderen, gamle Christian Karberg, kom på besøg fra Danmark, og hustruen drog på længere besøg i det gamle land, hvor hun formentlig præsenterede børnene for deres danske frænder.

Børnene fik deres skolegang i London, hvor yngste søn Axel Andreas afrundede sin skolegang i 1892 på University College School med fine karakter. Året før var familien taget til Danmark. Efter dådrlige år i det store udland følte Peter Karberg utvivlsomt, at Sønderborg var lidt for provinsiel - og den var på tyske hænder. Han valgte at tilbringe sit otium i København. Måske har han også vurderet, at hovedstaden rummede flere muligheder for en vital pensionist. I en alder af 52 år kunne man måske få behov for atter at føre sig frem i erhvervssammenhæng.

Palæet i Gentofte

Familien slog sig ned i det fornemme Gentofte, hvor Karberg satte sig i besiddelse af Maglegaard, et fornemt domicil med naboskab til notabiliteter i dansk erhvervsliv, kongehuset ikke at forglemme.

De kongelige holdt af at rekreere sig på Charlottenlund slot, hvor kongen i egen høje person yndede at stille sig op på en mindre kæmpehøj ved Strandvejen for at hilse på tro undersætter. Andre familiemedlemmer,

Axel Karberg under uddannelsesophold i Le Havre sammen med en fransk forretningskollega. De forsøger sig på en forholdsvis ny opfindelse - cyklen.

blandt disse sønnen prins Valdemar og hans hustru prinsesse Marie, understregede det kongelige islæt, om sommeren beriget med fornemme medlemmer fra Europas fyrstehuse.

Kommunen disponerede over galop- og travbaner med totalisatorspil, ny cykelbane, folkelige forlystelsessteder og elegante strandhoteller. Man kunne let føle sig hen-sat til Honfleur eller Trouville.

Maglegaard var smukt, men ikke stort nok til at afspejle hans format. Han lod opføre en ekstra etage med en loggia med udsigt over Øresund, lidt i stil med Arnhold, Karberg & Co.'s domicil i Hongkong. Den nye etage gav Maglegaard associationer til et renæssancepalads, og det fornemme præg forstærkedes af et interiør domineret af det engelske molinar med talrige orientalske dekorationsgenstande, mindelser om tiden i Østen i de højloftede saloner.

Udenom strakte sig seks tønder land med have, drivhuse og en park med popler, blodbøge, magnolier og blomsterbede. En fast ansat gartner med familie sørgede for at trimme herlighederne.

Peter Karberg førte sig frem med stil. Han promenerede langs Strandvejen, karakteristisk med sin ranke holdning og sit lange hvide skæg, men han undlod ikke

Christian Karbergs gravsted i Shanghai. Ved Christian Karbergs død i april 1896 brast alle forhåbninger om en familiekontinuitet i firmaet Arnhold, Karberg & Co.

at knytte nye forbindelser på sin vej. Han lod sig ind-
 drage i det hjemlige forretningsliv, formentlig i forbin-
 delse med investeringer af sin betydelige formue. Som
 medlem af bestyrelsen hos Em.Z. Svitzers Bjergnings-
 entreprise (1893), i Helsingør Skibsværft (1897) og i
 bestyrelsen hos Hellerup Tændstikfabrik (1904) havde
 han endnu lidt smag af magtens sødme.

*Flaget er hejst i anledning af Peter og
 Helene Karbergs guldbryllop 1919. I
 midten ses Peter Karberg med høj hat,
 til venstre hans lille guldbrud Helene og
 opad flagstangen tre børnebørn, Esben,
 Torben og Peter.*

På Maglegaard førte han og hustruen Helene sig frem
 som midtpunkt i familiekredsen. De oplevede at se bør-
 nene komme i vej, men havde den sorg, at ældstesøn-
 nen Christian, familiens repræsentant i Arnhold,
 Karberg & Co., døde på sin post i Kina i 1896 kun 23
 år gammel. Næstældste søn Axel døde også før patriar-
 ken, men i en mere moden alder. Han og hustruen
 Anna Magrethe Høepfner Berlème blev forældre til
 den Peter Karberg, der senere i denne historie bliver
 Poul Justs svigersøn og medejer af Hans Just. Axel
 Karberg og søstrene Ellen, Thora og Ida efterlod en
 stor skare børn.

Christians død fik forretningsmæssige konsekvenser,
 idet den personlige repræsentation i Arnhold, Karberg
 & Co. i Kina faldt bort - og dermed Karbergernes inter-
 nationale engagement.

Peter og Helene Karbergs solobryllup på Maglegaard den 12. maj 1894.

Guldbrudeparret Peter og Helene Karberg på terrassen på Maglegaard den 12. maj 1919.

Hovedbygningen på Maglegaard var bygget af selve Ferdinand Melgard i 1861, men Peter Karberg ønskede et palæ, der matchede Arnhold, Karberg & Co.'s kinesiske pragtbygninger. Han lod efter forslag af arkitekt J.A. Thejll Maglegaard forhøje med en etage, domineret af en elegant loggia, hvorfra gæster ved grosserens parties kunne overskue Øresund med udsigt til Skånes kyst mellem Hven og Skanor.

Guldbryllup på Maglegaard.

Den 12. maj 1919 fejredes Helene og Peter Karbergs guldbryllup på Maglegaard. På billedet ses guldbrudeparret i midten omgivet af børnebørn, børn og svigerbørn. På hver side af guldbrudeparret ses siddende to selskabsdamer.

Familien Gösta Mazetti Nissen kom ofte på Maglegaard. Her ses sønnerne Gunnar og Ingoar. Bagest på legevognen fætteren Peter Karberg.

Wilhelm Pestalozzi, dansk konsul i Zürich blev gift med Ellen Nicoline Karberg den 1. september 1893. De fik ni børn. Fra hjemmet i Zürich kom de ofte på besøg hos bedsteforældrene. Fra venstre ses Leonhard Christa, Charles William, Alfred Peter, Ellen Margrethe og Harald Georg.

Dødsbo-Ejendomme

De det Karbergske Dødsbo tilhørende Ejendomme, Hellerup, Strandvej Nr. 215, 217 og 221, med den herskabelige Hovedbygning Maglegaard, er tilsalg.

Ejendommene har et Areal paa ca. 125.000 Kv. Alen, Facade til Strandvejen ca. 225 Alen, til Phistersvej ca. 345 Alen, til Maglemosevej ca. 495 Alen og til Stigaardsvej ca. 140 Alen.

Der paahviler ikke Ejendommene Servituter, der hindrer Højbebyggelse.

Pris ca. 700.000 Kr.
Henvendelse til undertegnede executor testamenti i Boet.

C. F. Olivarius,
Overretssagfører,
Raadhuspladsen 56.
Telef. 3537 og 3538.

Efter Helene Karbergs død var den næste generation ikke interesseret i ejendommen. Den blev sat til salg.

Ved store familiebegivenheder på Maglegaard blev specielt komponerede sange afsunget – disse kan ses på side 193 og de følgende sider.

Hans Just i krig og fred

Købet i 1916 af Magasinet i Strandgade, den gamle grynmølle, opført 1783, var også et led i Hans Justs ekspansion.

Eksporteventyret under 1. verdenskrig krævede stor lagerplads i Københavns frihavn. Danmarks neutralitet under 1. verdenskrig betød, at firmaet Hans Just tjente styrkende summer på reeksport fra de vinproducerende lande til Rusland og Baltikum.

I jubilæumsåret 1917 ekspanderede Hans Just voldsomt med opførelsen af den imponerende bygning Århusgade 88 i 9 etager.

Efter Hans Justs død i 1912 gik vinagenturet ind i en turbulent periode. Forholdene i branchen udviklede sig med rivende hast i de følgende år. Den økonomiske fremgang, Danmark havde taget del i siden 1890-erne, medførte et stigende marked for vine og spiritus. Problemet var, at efterspørgslen steg hurtigere end evnen til at skaffe varerne frem. De firmaer, der klarede denne opgave bedst, vandt kundeandele, men der var mange om buddet. Hans Just var vel rustet til at tage konkurrencen op, men han havde som alle andre ondt i logistikken.

Det viste sig umuligt at hente vinene hjem fra udlandet så hurtigt, som kunderne kunne aftage dem. For at tackle problemet besluttede man derfor at opkøbe Hennessy cognac, champagne, likører, bordeauxvine og andre efterspurgte stabelartikler i større kvanta til lager. Desuden overvejede firmaet at aftappe whisky i Danmark for at kunne levere varen til faste kontrollede priser.

Alt dette krævede imidlertid helt anderledes pladsforhold, end Hans Just rådede over i Peder Skramsgade. Det var nødvendigt at skaffe den nødvendige lagerkapacitet, så man kunne hjemtage store kvanta vine til øjeblikkelig levering, når kunderne meldte sig i butikken. Dermed blev Hans Just et buying agency.

Buying agency Hans Just

Udbruddet af verdenskrigen i 1914 forsinkede projektet, da brødrene Just i tråd med familietraditionen meldte sig under fanerne. De blev indkaldt som chauffører under oberst Harbou på Københavns vestfront, men da det efter et par måneder viste sig, at Danmark ikke ville blive inddraget i det store drama, renoncerede fædrelandet på yderligere tjenester for deres vedkommende. Planerne om at erhverve lagerplads blev endnu mere presserende efter krigsudbruddet, da Danmark som

stabelplads for de krigsførende lande oplevede et stærkt opsving i handelen. Danskerne kunne afsætte både egne produkter og lukrere af en udstrakt import-eksport handel - naturligvis med en vis hensyntagen til de stridende parters tolerancetærskel. Da en russisk opkøber meldte sig med en ordre på 4000 kasser Hennessy cognac og 3000 kasser whisky, fandt Hans Just det rigtigst at spørge både Hennessy i Frankrig og Distillers Co. Ltd. i Skotland om deres syn på salget. Svaret lød, at man i de to leverandørlande bifaldt leveringen ud fra den kyniske betragtning, at leverancerne ville svække fjendens økonomi.

Dermed var der lagt op til det største opsving i Hans Justs historie. Efterspørgslen på vin og spiritus i både ind- og udland fik flere uventede konsekvenser. Firmaet havde sit hyr med at få plads til de enorme kvanta vin, men desuden var der vanskeligheder med fragterne fra udlandet. For at lette sidstnævnte problem købte man et lille sejlskib på 120 tons til afhentning af

En pibe portvin indeholder 535 ltr. Fra Quintaerne blev vinen transporteret ned ad floden til Vila Nova de Gaia. Foto fra 1890.

en last portvin i Oporto. Ideen var sikkert god nok, men det blev ved den ene rejse. Skibet forsvandt sporløst, formentlig opbragt eller minesprængt af tyskerne. Økonomisk led Hans Just ikke noget tab, idet Lloyd dækkede tabet.

*Lageret i Århusgade 88 i 1920.
6.000 fade vin blev opmagasineret her.*

Facade mod Aarhusgade

*Den 9 etagers ejendom var i 1917
Nordens højeste.*

Et lykkeligt brud

Til at opbevare den store import havde Hans Just i 1915 opført eget privat pakhuis på en lejet grund i Frihavnen, men da det langt fra rakte til, tog man i 1917 den dristige beslutning at opføre et moderne pakhuis på firmaets grund på hjørnet af Århusgade og Strandboulevarden.

Den enorme bygning i 9 etager med et nytteareal på 13.000 kvadratmeter skulle rumme 4 store elevatorer, en med plads til en lastbil på 6 tons. Baggrunden for denne satsning var formodningen om, at den danske regering som naboerne i de andre nordiske lande ville indføre statsmonopol for vin og spiritus. Hans Just kalkulerede med at kunne servicere staten, der i så fald ville få brug for megen lagerplads.

Det krævede en enorm investering, så stor at man måtte bede om bankstøtte. Hidtil havde Hans Just benyttet Landmandsbanken, hvis første direktør, Isak Glückstadt, som medstifter og bestyrelsesmedlem af Spritfabrikken Fortuna havde været nært knyttet til Hans Just, men efter de to herrers død kølnedes forholdet imidlertid. Det krænkede Poul Just, at banken efter faderens død i 1912 havde opsagt kassekreditten. Bankens nye chef, Emil Glückstadt, havde ganske vist indkaldt til forsoningsmøde og forsikret Poul Just om, at det drejede sig om en misforståelse, men et par år senere gik harmonien definitivt fløjten, da bankens anden direktør, Hieronimus Ringberg, desavouerede en kauti- on, som Poul Just havde stillet for et familiemedlem.

En fornærmet Poul Just afregnede prompte med banken og tyede til Privatbanken. Denne bank rystede op med den blankokredit på en million kroner, som firmaet behøvede for at gå i gang med det store byggeri i 1917. Yderligere opnåede man et lån på 400.000 kroner fra overretsagfører Peter Heise, naturligvis mod sikkerhed i firmaets aktiver, heriblandt grunde og bygninger.

Byggeriet kunne begynde, men det kom imidlertid ikke til at forløbe efter planerne. Poul Just havde sikret sig de fleste materialer til byggeriet, men havde ikke taget højde for krigssituationen. Med en effektiv blokade af de danske havne i efteråret 1917 var det umuligt at importere de kul, der var en forudsætning for at brænde cement. Arbejdet sinkedes, også selvom Københavns kommune frigav et kvantum cement mod at få lagerplads til hovedstadens kartofler i den færdige kælderetage.

*Guldbrudeparret Ingeborg og Poul Just
fotograferet 1952 i deres hjem, Øster
Allé 31 i København.*

I 1918 stundede det mod fred, men nu gik arbejdet næsten i stå, samtidig med at behovet for lagerplads blev akut. Til alt held havde Hans Just investeret i alternative bygninger. Med Privatbanken som formidler havde man i 1916 købt “Den gamle Grynmølle” på Christianshavn af De Danske Sukkerfabrikker. Det drejede sig om et 8-etagers pakhus, som i 1783 var blevet opført på ruinerne af den nedbrændte Kongelige Grynmølle ved Gammel Dok, Strandgade 29.

50 år i optimismens tegn

Med køb af “Grynmøllen” disponerede firmaet over lagerplads til at foretage et nyt spring i firmaets historie. Bygningen renoveredes med elektriske hejsepil, og ved firmaets 50 års jubilæum prydede man gavlen ud mod havnen med navnet “Hans Just” i forgyldte bogstaver. Man kontraherede med Schröder og Schyler om store leverancer bordeauxvine. I de kommende år forøgedes lagerbeholdningen til ca. 1 million flasker diverse vine og 6.000 oxhofter bordeauxvine.

Det så forjættende ud, særlig da krigen fulgtes af stærk opgang i dansk økonomi. Men gassen sivede snart ud af ballonen. Omkring 1920 vendte konjunkturerne. Hans Just, der havde udvidet lagerkapaciteten i tillid til endnu bedre tider, måtte slå bremserne i. Det samme gjaldt andre vinhandlere, der havde investeret på samme måde. Det var nødvendigt at sadle om. Hestene begyndte at vrinske. De vinhandlere, der var gået ind i kampen om et stigende marked med forøget lagerkapacitet som afsæt, fik besvær med at afsætte deres svulmende lagre.

Det fik alarmklokkerne til at ringe hos Hans Just. Optimismen i de første efterkrigsår afløstes af 10 års smalhans.

En forbigående fusion

Hans Just stod med større lagerplads, end firmaet kunne udnytte. "Hans Justs Magasiner" var pludselig en klods om benet. Lagrene stod halvtomme, men belastet med en betydelig bankgæld. Hvad bankerne angik, stod det heller ikke for godt til, der var en grænse for kreditten. Et held var det, at firmaet havde skilt sig fra Landmandsbanken.

Gedalias og eleven Glückstadts dynamiske pengeinstitut nærmede sig sit historiske krak.

Det var nødvendigt at spænde livremmen ind, helst at leje de tomme lagerbygninger ud eller sælge dem.

Hans Just indledte forhandlinger med vinimportørerne Lorentz Petersen og H.J. Wengel & Co. Disse firmaer stod som væsentlige importører af bordeauxvine uden tilstrækkelig lagerplads. Den overskydende plads, som tyngede Hans Justs økonomi, var netop, hvad de to importører manglede for at kunne udnytte kravene fra deres kundekreds. Til gengæld kunne Hans Just få gavn af disses styrke i detailedet.

Forhandlingerne endte 7. marts 1919 med, at Reyn og Wengel, indehaverne af firmaerne, blev optaget i firma Hans Just. Samtidig indtrådte Poul og Jens Carl Just i Lorentz Petersen og H.J. Wengel & Co.

Denne fusion bar kontrahenterne ud af en forbigående krise, men da ændrede mønstre i vinimporten medførte mindre behov for Hans Justs pakhuse, besluttede de tre firmaer at gå hver til sit. Kompagniskabet opløstes formelt i 1922, men dog ikke vedrørende det fælles ejerskab til ejendommene i Århusgade og "Grynmøllen" i Strandgade.

Dette ejerfællesskab fortsatte i tidernes modgang til 1925, hvor brødrene Just købte deres partnere ud.

Vine

Aftappede, Røde Bordeaux-Vine.

Aargang 1918	pr. Fl. excl. Fl.
180* Vve. Peysonnié	Kr. 1,80
291* Château Laville	» 2,00
292* Château Lalène Bossugan	» 2,10
295* Château Mille Secousses	» 2,10
235* Debès, St. Emilionnais	» 2,15
296* Château La Pierrière	» 2,25
293* Château La Maqueline, Macau	» 2,25
297* Château Puy-Arnaud	» 2,30
299* Château Blanquet	» 2,50
298* Château Port Aubin	» 2,60
317* Château Fieuzal, Léognan	» 2,75
311* Château Fourcas	» 2,85

Aargang 1917	pr. Fl. excl. Fl.
246* Saint-Julien	Kr. 2,55
247* Margaux	» 2,60
287* Broussac Cantenac	» 2,65
288* Morein St. Estèphe	» 3,00
243* Château Margaux, grand vin	» 6,00
244 Château Lafite » »	» 6,00
248 Château Latour » »	» 6,00

De med * betegnede Vine haves ogsaa paa 1/2 Fl.

Prisliste årgang 1917 og 1918, bemærk priserne på Margaux, Lafite og Latour.

Generalagenturer.

Vine.

Algier Vine: P. Sørensen & Co., Algier.
Bordeaux Vine: Schrader & Schlyer & Co., Bordeaux.
Bourgogne Vine: Bouchard Père & Fils, Beaune (Côte d'Or).
Rhinske og Moselvine: Fr. Krotz, Coblenz am Rhein.
Champagne, Piper: Kunkelmann & Co., Reims.
Champagne, Saumur: Gratien & Meyer, Beaulieu-les-Sauumur.
Douro Portvine paa Foustage. Silva & Cosens, Oporto.
Aftappede Douro Portvine: Dow's Port, Oporto.
Sherry Vine: A. R. Ruiz y Hermanos, Jerez de la Frontera.
Madeira Vine: Welsh Brothers, Madeira.
Malaga Vine: Scholtz Hermanos, Malaga.
Fransk Vermouth: Noilly Prat & Co., Marseille.
Lissabon-Vine: Mayner, Plá y Sugranes, Tarragona.
Muscat Vine: Warnery & Cie., Cette.

Jeg har desuden Indkøbscenter i LISSABON og paa forskellige spanske Pladser, hvorfor jeg er i Stand til at tilbyde

Lissabon-Portvine og Rødvine

Tarragona-Portvine og spanske Rødvine

saavel til Afskibning fra Portugal og Spanien som til Levering fra mit herværende Lager til særdeles billige Priser.

Spirituoza.

Original aftappet Cognac: Jas. Hennessy & Co. Cognac.
Forskerings-Cognac: Jules Duret & Co. Jarnac-Cognac.
Bourgogne-Cognac: M. Affre, Meursault.
Likører, Grand Marnier: Marnier-Lapostolle, Paris.
Likører, Curaçao & Cacao, rød & hvid: P. Garnier, Eng-hien-les-Bains.
Arrac: N. V. Handelsmaatschappij Aparak, Amsterdam.
Genever: Boll & Dunlop, Rotterdam.
Whisky: »King George IV« Whisky, Usher Whisky.
Martinique Rom: Rhum St. James, Étbl. Ernest Lambert & Cie., Paris.

Af Jamaica Rom og Cuba Rom har jeg betydelige Partier paa Lager i gamle, vellaagrede, fine Kvaliteter til billige Priser.

Disse agenturer og eneforhandlinger repræsenterede firmaet Hans Just i 1924.

Et sejt træk

Det fulde ejerskab til de store ejendomme var ikke noget lukrativt foretagende. Sålænge de stod mere eller mindre uudnyttede belastede de økonomien, så det mærkedes. Der var ikke råd til større udskjelser, da Hans Just fejrede 50 års jubilæum i 1917.

Det lettede, da man i 1925 fik udlejet til Goodyear Tire & Rubber Company, siden til Københavns Textilfabrik A/S og Dansk Radio i Århusgade samt til Dansk Papirservietfabrik, der lejede 4 lofter i Strandgade 29. Alligevel var det barske tider. Hans Justs omsætning,

Ved firmaets 75-års fødselsdag den 18. juni 1942 trak senior-grossererne Poul og I.C. Just sig ud af vinfirmaet, og koncentrerede sig om Hans Just magasiner. På billedet ses Hans Just Jr. og Peter Karberg, som ved den lejlighed var blevet eneindehavere af firmaet Hans Just. I baggrunden ses firmaets trofaste og dygtige medarbejdere, med direktionssekretær Karen Krarup i midten. Igennem alle årene havde en dygtig kreds af medarbejdere været medansvarlige for firmaets fortsatte beståen.

der havde været skyhøj under krigen og i de første efterkrigsår, lå med henholdsvis 1.554.246 og 1.595.839 kroner i 1923 og 1924 stadig på et respektabelt stade, men derefter dykkede tallene i løbet af fem år til under én million i 1929. Og trængslernes tid kulminerede under indtryk af verdenskrisen til katastrofale 521.322 kroner i 1933. Det var lykkeligvis bundlinien; i midten af trediverne vendte trenden til en moderat stigningstakt.

En dygtig og stabil medarbejderskare bar Hans Just gennem de trange tider og ind i trediverne. Prokurist L.P. Laursens anciennitet skrev sig tilbage til 1890, kassererske Ida Sundby havde tjent Hans Just siden 1903, Margrethe Olsen og frk. Christiansen fra 1915. I magasinerne huserede frk. I. Schou og ritmester Erik Pade sammen med forvalterne Bredesen og Overgaard.

I 1932 var Hans Just atter kommet ovenpå gennem indtægterne fra udlejningen, det så meget at man kunne investere i en renovering af Strandgade 29. Her indrettedes der moderne fabrikslokale på 1. sal – med centralvarme og moderne oliefyring.

Poul Just nærmede sig pensionsalderen og overvejede så småt, hvem der kunne overtage firmaets fremtidige ledelse. Han havde ikke selv mandlige arvinger, men brodersønnen Hans Just, opkaldt efter firmaets stifter, syntes selvskreven.

Men derudover var der en dark horse. Svigersønnen Peter Karberg, ansat i firmaet siden 1935 og gift med datteren Kirsten i 1936, trængte sig på som kandidat i firmaets inderkreds. Peter var sønnesøn til den Peter Karberg, der havde været medstifter af firmaet Arnhold, Karberg & Co. Hans fader var Axel Andreas Karberg, der i 1892 var fulgt med forældrene til Danmark efter at have fuldendt sin skolegang på University College School med smukke vidnesbyrd.

Kirsten Just på Galopbanen sammen med Børge Moltke-Leth, Nete Dreyer, Barbara Wessel og Ernst Asmussen.

Peter Karberg som student 1928.

Kandidatens familie

Det blev ikke de mandlige efterkommerne forundt at matche gamle Peter Karbergs internationale karriere. Christian, den ældste, var som nævnt udpeget til at

Det har altid været en familietradition at vise generationerne sammen. Fra venstre Axel Karberg med sin søn Peter og bedstefar Peter Karberg.

Efter broderens død i Hongkong var Axel Karberg eneste mandlige familie-medlem til at overtage forretningerne efter sin far Peter, 1903.

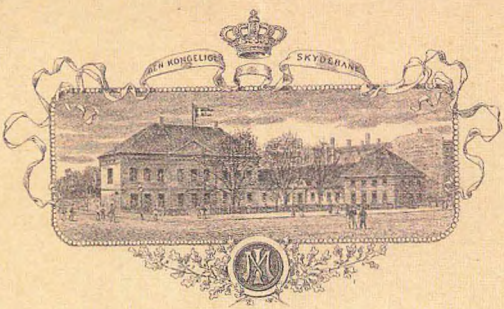

Portræt af Anna Berlème

træde i faderens fodspor i Arnhold, Karberg & Co., men denne kronarving døde blot 23 år gammel af en tropesygdom i Shanghai, hvor han ligger begravet.

Axel Andreas, yngste søn, født 26. august 1874 i Hongkong, blev ansat i ØK på et tidspunkt, da firmaets skæbne endnu vippede mellem sammenbrud og succes. Mon ikke H.N. Andersen har haft sin tur med sejlskibet Noline in mente ved ansættelsen af den unge Karberg. Axel Karberg forlod ØK til fordel for et engagement i Hellerup Tændstikfabrik, arbejdede fra 1906 hos Michaelsen & Heineman, kemikalier og droger, Vester-gade 17, og stiftede Skandia Tørelementfabrik. Hans karriere støttedes utvivlsomt af den indflydelsesrige fader, men førte ikke til de helt store resultater. Så gjorde han imidlertid sin lykke gennem ægtekab med den stenrige Anna Margrethe Høepfner Berlème. En stilfuld vielse i Holmens kirke, efterfulgt af en stor fest i Det kongelige Skydeselskabs lokaler, fik megen presse-omtale. Ret en københavnerbegivenhed.

Frei Ynberg
Kjøbenhavn, d. 22 Marts 1907.

		Kr.	Øre
74 Souvert	a 13.	962	→
8 St. Yalnay	a 400	32	→
2. O O H	a 800	16	→
1/2. Hennessy x x x		10	→
1/2. Gacac		5	→
2. Whisky	a 600	12	→
31. Siphon	a 50	15	50
Sæper		35	→
4 Musikkere betalt		8	→
4 Musikkere betalt m...		44	→
		Kr 1139	50
		48	0

P. Matheson

Peter Karberg 6 år gammel på Krebs' Skole.

Brylluppet mellem Anna Berleme og Axel Karberg blev holdt på Den Kgl. Skydebane på Vesterbro. Af regningen kan man se, at der var 74 gæster ved brylluppet. Det var en Københavnerbegivenhed, som optog megen spalteplads aviserne.

Ægteskabet velsignedes med seks børn, blandt disse sønnen Peter, født i 1909. Med sin familiære baggrund syntes odds gunstige for Peter Karberg II's livsbane. På både fædrene og mødrene side sikrede betydelige formuer ham fra barndommen uafhængighed af timelige sorger. Dertil kom, at han selv havde gode evner.

Bryllup.

Frk. Anna Berléme
og
Grosserer Axel Karberg

Brylluppet var
en københavnerbegivenhed.
Klip fra Dag-
bladet, fredag
den 22.3.1907.

Nice var et yndet udflugtsmål for velstående nordeuropæere.
Her ses Axel og Anna Karberg på deres bryllupsrejse.

Anna Berléme sammen med sin
bedste veninde Gudrun Flensborg
ombord på Malmöbåden på vej til
Lonskult.

Efter brylluppet den 20. marts 1907
foretog Anna og Axel Karberg mange
udlandsrejser. Billedet er fra en rejse
til Sankt Petersborg.

Før Halvsem var Frk. i Cæce begyndt at stille sig op udenfor Holmens Kirke. Stærk af kvinder krængles langt ud paa Fortovet. Nogle af dem var udstyrede med Kort, som behandlede Fingre klemte om med udflytellig Energi, andre ikke. De sidste var de ivrigste, og de viste en næsten paasaldende Iver efter at sikre sig en Plads. Og, o tusindlunde Gama; din var Skylden til denne Fanatisme. Det hed sig nemlig med den allerførste Bestemmelse foran Kirkeøren, at Brudgommen som i Dag skalde rids til Frk. Anna Berléme, var en decideret Kineser, og at hun skalde optræde i Nationaldragt af blaa Silke og med blaa Silkeskjorte i sin lange Hvil. Og man forstod ikke, at den nydelige Frk. Berléme kunde lade sig besvære ... Saaledes talte man igaar foran Holmens Kirke, og da Døren aabnedes, krængles man ind i vildfont Raas.

Bentefiden til Kl. blev 5, gik under aandeløs Spænding fra Galleriets Side. Paa Gulvet, hvor Kortene havde Plads, tog man jo Situationen roligere. For her kunde man jo haabe Bruden og Brudgommen — forunderligt saa mange Bekendte man altid opdager, at man har, naar man skal holde Bryllup med Kort —, og her vidste man jo, at Fr. Axel Karberg vel var søbt i Rina — men at hans Forældres Danstid havde udelukket enhver Antagning af Kinesisk i Ansigt.

... Dørene gaar op og ind træder Brudgommen. Og fra Galleriet lyder en Summen af Skuffelse: Han viser sig at være en smuk og rart ung Mand med blond Skjning. Han følges af sin Grosserer P. Karberg. Snart følger Bryllupsgesterne — Grosserer S. H. v. r., to Arkitekter Inge man jun., B. og B., begge ledjage af deres nydelige Fruer, hvoraf den ene er en Søster til Brudgommen, samt Arkitekternes smukke Søster og hendes Mand, Grosserer Søren Jensen. Damerne er klædt i Silke af forskellige Farve. Pastor D. H. m. o. n. n og Fru i grønt Klej, Konserensraad Galdorsen, Bantdirektor Wilh. ca. Fru, Dr. W. h. z. i. n. g. med Fru, Direktør D. i. s. e. n. (fra Brudgommens Højskole, Rina), Fru Dverretsfagfører S. t. i. t. z. e. r. — (Dverretsfagfører Stitger var Brudens Forlover, men kunde ikke biftage i Brylluppet; Dverretsfagføreren er endnu ikke kommet sig efter sit Ulykkestilfælde), Oberstløjtnant Hansen med Fru og Datter, Frk. T. r. o. e. l. s. Lund (nydelig i Randkrødt Silke med Hæser i Haand), Brudgommens Moder i graa Silke med Knipplingsoberkræ, Grosserer Nordstrand og Fru, f. Carl, et Par, som vi ikke kendte, (og som valte Opmærksomhed, fordi Herren havde sin høje Hat under den ene Arm; og ikke sin Dame under den anden), Grosserer Kierulff og Fru, — men Parrene følger nu hastigt efter hvoerandre, og nu ser vi Brudens Moder Fru Ingeborg Wienberg, f. Hoepfner (i lysegrønt Brocade med Besætning) fort af Prof. T. r. o. e. l. s. Lund i Ordenshistoriografuniform med Odenstjerner, — en lille Pausel og Orkestret toner i — Bruden!

Hvor hun er nydelig i sin hvide Silkesjofe med over hvilken det brede Sær falder som ganske lille Snefnug! Hun er høj og gaar smukt og rolig op over Kirkegulvet ved sin Broders Side. Hun minder os om sine morsomme Japanejerindeagtige Hænder og med sit seje, imidlertid fine Ansigt om et Mærke af Carl Carsson ...

... Probst Jønger har talt — om Barnedomshjemmets Minder, om Fremtidshjemmets Lykke —, og Biffen er fuldbrødt. Arnen i Arnen kommer det unge Par gaende tilbage, ganske ene paa det store Kirkegulv. Alle er enige om, at de klæder hinanden nydeligt. Kun fra Galleriet ser man lidt fornærmet ned paa Brudgommen. Han kunde dog gerne have set mere ud til at være søbt ...

d. 0-12-03.

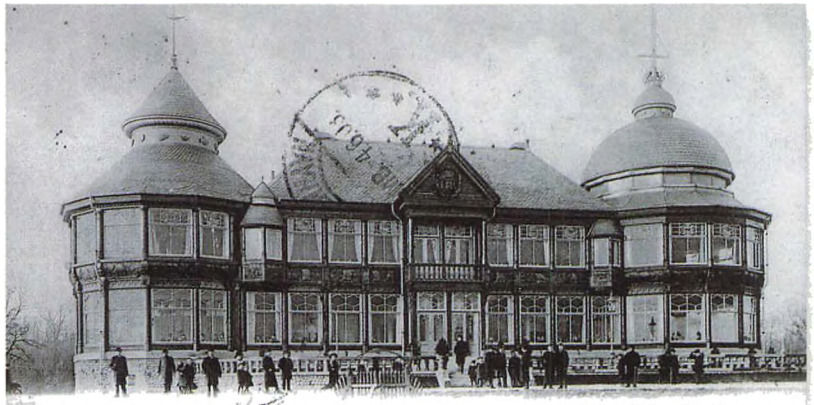
*En her
Dagens*

Strandvejen udfor Charlottenlund *Helsing d. 3-6-1903.* **Hilsen fra Danmark**
 Kære Anna! Tak for Kortedet. I Gaar begyndte jeg at bade
 og du kan se, at det er forfriskende i den her varme.
 De venlige Hilsener sendes fra din
 hengivne Gudrun Flensborg.

Alex. Vincent's Kunstforlag 92

For 100 år siden var det populært at sende postkort til hinanden, specielt blandt veninder. Her er et uddrag af postkort bl.a. sendt til Anna Höepfner fra hendes gode veninde Gudrun Flensborg

Kjøbenhavn

Langellies Pavillon

[Handwritten notes and signatures in cursive script, including a date '1903' and a price 'K. L. F. 50']

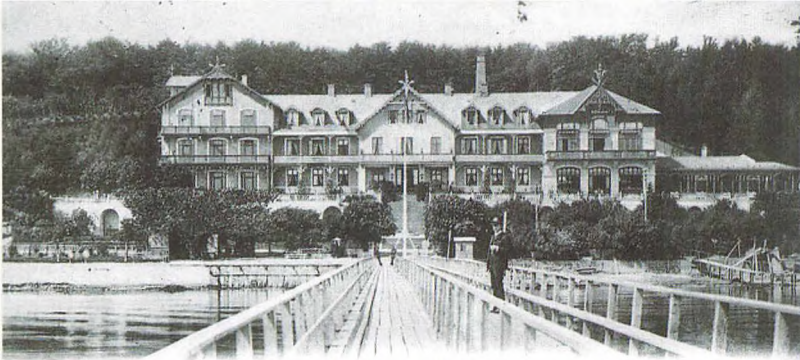
Kjøbenhavn

Kjøbenhavn, d. 0-12-03.

Kære Anna!
 En hyderlig Lykønskning sendes dig i
 Dagens Anledning. Din hengivne
 Gudrun Flensborg

R. A. J. D. 457/100

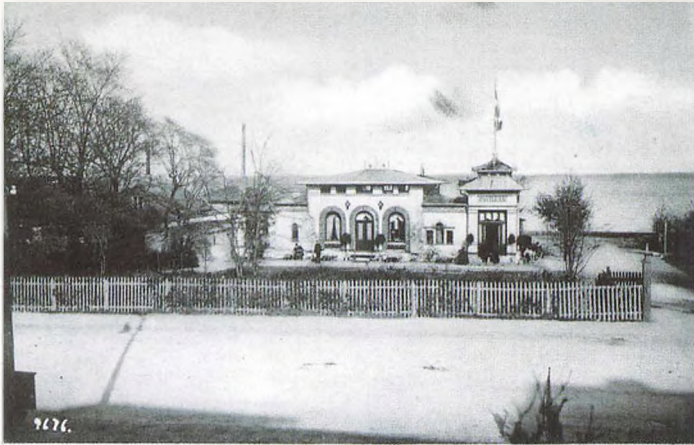
Skodsborg Badehotel.

Kbh. d. 6-12-1904.

Kære Anna!
 Mange hjertelige Lykønskninger sendes Dig i
 Anledning af Din Fødselsdag fra Din
 hengivne Gudrun Klensborg.

G. St. Eneret 583

Skandvej 114.

1076.

Strandpavillonen, Klampenborg.

B. M. & Co. Eneret No. 250

Kære Anna
 Gode den Fe-
 rien hol-
 der op vil
 jeg sende
 dig en Glæ-
 sen herude
 fra.
 Din hengiv-
 ne Gudrun Kl.

Hilsen fra Hellerup.

Skandvej 114. d. 16-8-1902.

Hellerup Bog- & Papirhandel ved Chr. Schmidt.

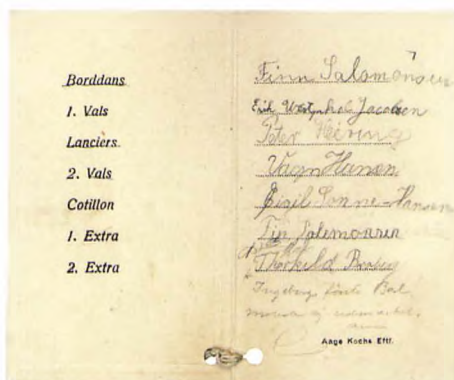
Efter en julegudstjeneste i 1944. Søskeneparret Anna Karberg og Aage Berlème, sidstnævnte født den 3. august 1886 i København, cand. phil. i 1904, uddannet i bedstefaderens firma Carl Høepfner, ansvarlig deltager i 1910 og medlem af bestyrelsen for A/S Carl Høepfner, stiftede i 1924 Dansk/Polisk Kompagni, medindehaver af firmaet Gudmanns Eftf., og i repræsentantskabet for Kgl. Brand, gift den 7. maj 1915 med Karen Kierulff, født den 8. september 1892 i Odense, død 1981.

De to formuer

Familieformuen, eller rettere formuerne, lå fast forankret hos bestefader Peter Karberg på Maglegaard og hos bedstemoder Anna Margrethe Høepfner, der residerede i sin fornemme ejendom på adressen Kvæsthusgade 5. Som enke efter islandsk købmand Carl Julius Høepfner var hun ejer af en millionformue i tidens kroner.

Denne baggrund sikrede Peter Karberg økonomisk, også efter faderens tidlige død, da drengen var i tiårsalderen. Han bestod studentereksamen fra Metropolitanskolen i 1928 og filosofikum fra Københavns Universitet i 1929, hvilket forlenede ham med en smuk dannelse. Han kunne have indledt en akademisk karriere, men hans baggrund inspirerede nok mere til at vælge forretningsvejen. Afgørende blev det, at han knyttede sig til sin onkel Aage Høepfner Berlème, der på dette tidspunkt havde prokura i familien Høepfners islandske købmandshandel.

Peter arbejdede i købmandshandlen, men udstod samtidig to års læretid i vekselererfirmaet Henriques & Zøylner for i 1930 at tiltræde en ansættelse hos Guinness Mohan & Co. i London, hvor han lærte og fik yderligere erfaringer inden for international bankvirksomhed.

For 80-100 år siden var det "in" at herrerne indskrev sig i de unge pigers balkort. Her den ældste datter Ingeborgs første bal, hvor hun ifølge sin mor Anna morede sig udmærket.

Fra venstre: Elizabeth, Peter, moder Anna med Lilian på skødet, Ingeborg, bedstemoder Ingeborg, Margrethe og Agnete.

3 g's nysproglige studenter 1928. Øverst fra venstre ses Schödt, Henrik Tamm, Svend Saabye, Erik Bennicke, Nils Schorring, Niels Harhoff, Ove Logstrup. I midten fra venstre ses Malling, Poul Nielsen, Steen Otto Lüders, Peter Karberg, Richard Nielsen, Jørgen Schübler, Leo Frederiksen. Nederst fra venstre ses Orla Rohde, Henrik Jespersen, Henrik Hart Hansen, Erik Vetli, Henning Andersen Alstrup.

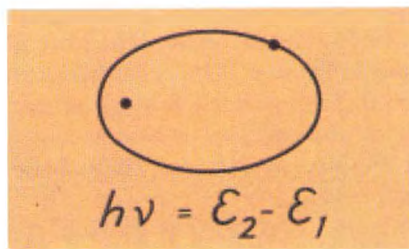

Ved Ingeborg Berlèmes 80-års fødselsdag.
 Stående fra venstre: Poul Berlème - Åge
 Berlème - Lilian Schou - William
 Lihme - Ebbe Krarup - Kirsten Karberg
 - Paul Marke - Peter Karberg - Alver
 Fischer - Margrethe Fischer - Agnete
 Marke. Siddende fra venstre med fødsela-
 rens oldebørn: Elisabeth Krarup - Sune
 Krarup - Ingeborg Lihme - Anita
 Lihme - Merete Fischer - den 80-årige
 Ingeborg Anna Berlème - Flemming
 Karberg - Lone Karberg - Leif Karberg
 - Axel Marke - Anna Karberg - Peter
 Marke og Ann Fischer.

Et fristende tilbud

Det var Peter Karbergs baggrund, da Aage Berlème 6. oktober 1932 skrev til ham med tilbud om partnerskab i sine forretninger. På dette tidspunkt havde onklen flyttet tyngdepunktet i sine forretninger fra Island til Baltikum, hvor han siden 1924 havde drevet forretninger med sit firma Dansk Polsk Kompagni A/S. Onkel Aage oplyste ærligt, at hans selskab havde det dårligt på grund af uindfriede skattekrav fra de polske myndigheder i Warszawa, men at forretningerne i Danzig var lovende. Blot krævedes der en kapitaltransfusion, men den skulle han og Peter vel nok kunne skaffe med deres familiemæssige baggrund.

Sandsynligvis disponerede den tillidsfulde nevø over en del af arven efter fader og bedstefaderen, ligesom han kunne gøre regning på støtte fra de kvindelige arvinger efter den islandske købmand. Godt nok havde onkel Aage allerede trukket på disse, deriblandt sin søster, der nota bene også var Peters mor.

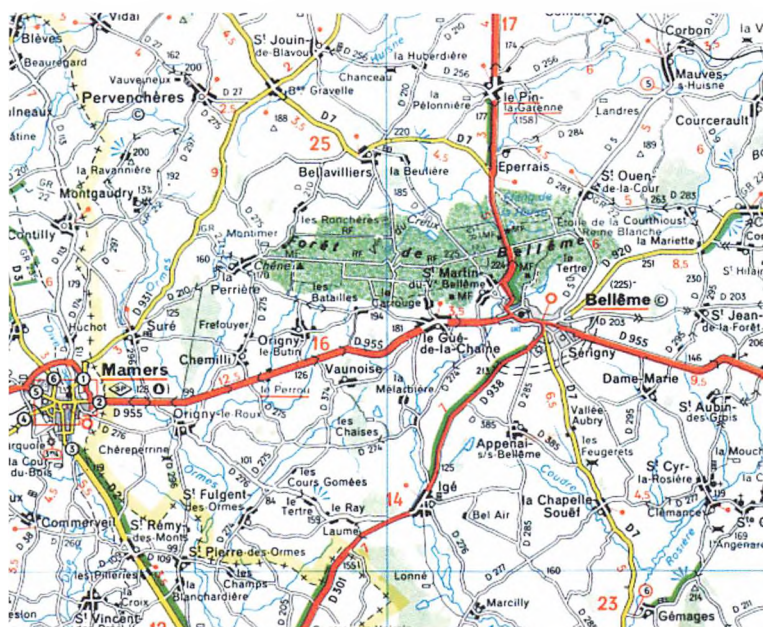

Bohrs berømte formel fra 1913

Niels Bohr og Aage Berlème havde været klassekammerater siden underskolen, og var meget nære venner. Aage Berlème var primus motor for indsamlingen til Niels Bohr Institutet og var medvirkende årsag til, at Bohr blev i Danmark.

“Selv ville han gå til bedstemor, så kunne Peter måske appellere til sine fem søstre om at gøre en indsats”. Forretningen var god nok, meddelte han i et brev af 7. oktober 1932 til den entusiastiske Peter Karberg. “Jeg skal til middag hos Niels Bohr”, sluttede han. “Mange hilsener din onkel”.

Peter Karberg gik i gang med at rekvirere midler fra de kasser, der i stort omfang bestyredes af familien Karberg-Høepfner Berlèmes kvindelige overhoveder.

Slægtsnavnet Berlème stammer fra den franske hjemegn i det sydlige Normandiet.

Den islandske købmand

Carl Julius Hoepfner født 15. august 1827, døbt 12. september 1827 i Munkebjergby Kirke, søn af arvefæstegaardmand Simon Daniel Hoepfner. Islandsk købmand i København. Opdraget på Det Kgl. Vajsenhus, hvor han traf sin hustru.

Gift med Anna Margrethe Petersen, født 7. maj 1828 i Vor Frue Sogn, København, døbt den 3. august 1828 i Domkirken sst. Opdraget i Det Kgl. Vajsenhus, datter af hoker en gros Simon Petersen og hustru Anna Marie født Holm.

Den islandske købmandshandel er et kapitel for sig, men det har sin berettigelse i denne bog, idet en datterdatter af en velhavende islandsk købmand bragte både nyt blod og kapital til Karbergfamilien.

En islandsk købmandshandel, ledet af islandske købmænd med bopæl i Danmark, blev i slutningen af 1800-tallet overtaget af Carl Julius Høepfner, oldefader til Peter Karberg. Carl Julius Høepfner fødtes den 15. august 1827 i Vedde, Munkeby sogn i Sorø amt. Som søn af arvefæster Daniel Høepfner var han bestemt til at arbejde i sit ansigts sved, men Herrens veje er uransagelige. Faderen døde i 1833, hvorefter moderen flyttede med sin seksårige søn til København, hvor hun kunne få hjælp hos formuende slægtninge, blandt disse Sidse Cathrine Kalko, født Høepfner.

Sidse Cathrine var enke efter den rige slagtermester Jens Peder Hilarius Kalko, hun havde båret Carl Julius ved dåben i Munke Bjergby Kirke. Hun og manden var formentlig faddere til drengen.

Sidse Cathrine boede stadig i familiens store gård på Vesterbro 63 med sin 23-årige søn Peter Ferdinand, jurastuderende med store fremtidsudsigter.

Herreværelset i Kvæsthusgade 5. På billedet ses fra venstre arkitekt Wienberg, stående Ingeborg Berlème sammen med sin far Carl Hoepfner. Helt til højre siddende Anna Hoepfner sammen med sit barnebarn Anna Berlème, 1895.

Carl Høepfner.

Telegram Adresse:

Islandshandel.

Kjøbenhavn, den 1ste Januar 1910.
Kvæsthusgade 5.
K.

Det er mig en Glæde at kunne meddele Dem, at jeg fra 1ste Januar 1910 har optaget min Dattersøn, Hr. Aage Berlème, som ansvarlig Deltager i min islandske Købmandsforretning, og beder jeg Dem bemærke hans nedenanførte Underskrift.

Den Hr. Arthur Sørensen meddelt Procura vedvarer uforandret.

Anna Høepfner
Firma Carl Høepfner

Hr. Aage Berlème vil tegne: Carl Høepfner.

Hr. Arthur Sørensen vedbliver
at tegne:

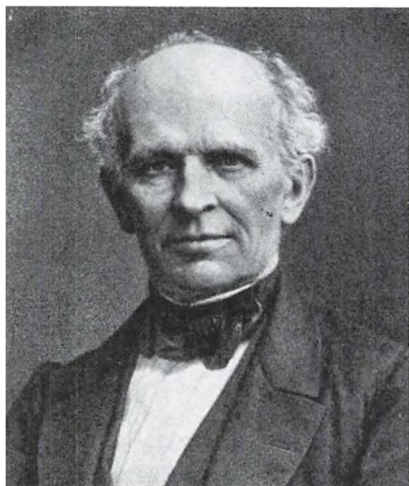
prø Carl Høepfner
Arthur Sørensen

Efter Carl Høepfners død i 1901 fortsatte Anna Høepfner sammen med prokurist Arthur Sørensen den islandske købmandsforretning. Imidlertid optager hun den 1. januar 1910 sin søn Aage Berlème som ansvarlig deltager.

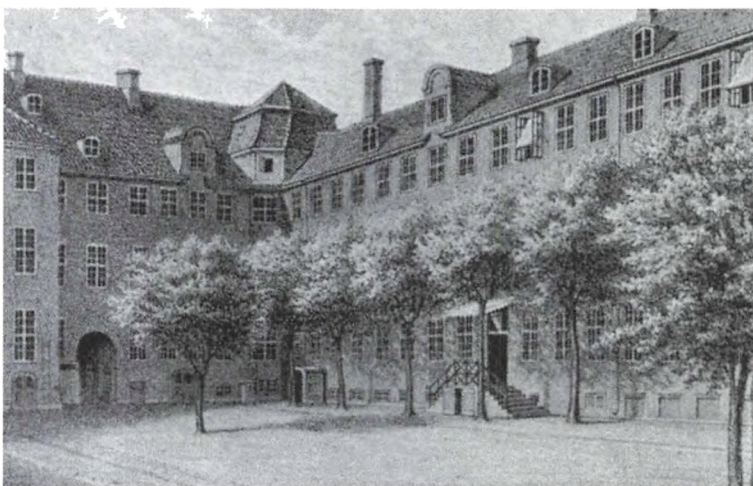

På Vajsenhuset

Vajsenhuset, hvor de forældrelose Carl Hoepfner og Anna Pedersen traf hinanden.

Georg Frederik Rung. Forstander på Vajsenhuset 1833-1868.

Men så døde Sidse Cathrine i 1835, og i 1838 fulgte Carl Julius' mor hende i graven. Sikkerhedsnettet syntes med et revet bort under den 11-årige Carl Julius, men det lysnede, da han blev optaget på Det Kgl. Vajsenhus.

At komme på Vajsenhuset betød en chance for børn uden forældre. Vajsenhuset var stiftet ved kongelig nåde 21. juli 1727 og nød kongelig bevågenhed. På Carl Julius' tid superviseredes det af selveste biskop Jacob Peter Mynster som "direktør" for skolen. Forstander og daglig leder var Georg Frederik Jung, embedsmand fra Det Danske Kancelli.

Vajsenhusets undervisning havde fra starten prioriteret religion, basal naturhistorie, jordbeskrivelse, historie, samfundskundskab og færdighed i regning og skrivning, "selv hos pigebørnene". Lærerne kunne være studiosi af dansk eller tysk nation, men omkring 1840 var de fleste cand. theoler. I 1824 var det lykkedes skolens ledelse at få pensum udvidet med gymnastik ad modum Nachtgall. Det fandt kancelliet overflødig. Børnene havde jo dagligt hele to frikvarterer på 15 minutter, hvor de kunne boltre sig i skolegården, ikke at forglemme en årlig skovtur uden for byens mure og eftermiddagsfri på stiftelsesdagen til dans og leg. Men

de høje herrer bøjede sig. Gymnastik blev indført som særligt fag, og Vajsenhuset fik eget "voltigerhus" bygget i stiftelsens have. Der ansattes to lærere, Staal og Sigetty, og båret af kongelig begejstring besluttedes det i 1838, at pigerne også skulle undervises - dog i særlig kreerede dragter, der ikke krænkede blufærdigheden. I 1831 indførtes matematik, i 1835 tysk og naturhistorie som fag.

Dette imponerende undervisningstilbud, nærmest en slags realskole, ventede Carl Julius på Vajsenhuset.

1874. Ugen fra den 5^{-te} til den 11^{-te} Septem.

Klasse	Mandag	Tirsdag	Onsdag	Torsdag	Fredag	Lørdag	Meddelelse fra Bestyrelsen til Barnets Forældre.
Religion			uj. uj.			uj. uj.	
Historie			uj. uj.			uj. uj.	
Geographi				uj.			
Naturhistorie						uj.	
Dansk	uj. uj.	uj. uj.	uj. uj.	uj. uj.	uj. uj.		
Fransk	uj. uj.	uj.			uj. uj.		
Engelsk	uj. uj.	uj. uj.	uj. uj.	uj. uj.			
Tydske	uj. uj.					uj.	
Regning		uj.					
Skrivning		uj.		uj. uj.			
Tegning		uj.				uj.	
Skriftl. Hjemmearb.							
Broderi				uj.			
Linnedsyning	uj.	uj.					
Strikning	uj.	uj.					
Sang					uj.		
Gymnastik	uj.					uj.	
Holdning						uj.	
Orden						uj.	
Opførsel						uj.	

Klassens Elefantal _____ Nummer _____
 med Points _____
 Hoepfner

Ingeborg Hoepfner var en UG-elev, her ses karakterbogen fra 1874 fra skolefrokken V. Bechs Institut.

Kjøbenhavn den 11 Juni 1841

Skribebog for Anna Petersen

Clæde

Epamenedes en Dronning paa Qon Crota, som, da

hans engang var bleven træt, gik ind i en

Flute, og lagde sig til sovs, men vaagnede

ikke forind efter 47, nogle sige 70 Aar. —

Diasio - Fæsten høitideligholdt Athenerne til

Jupiters Ore med flere Offringer. —

Som man raaber i Skoven faer man Svar.

Kjøbenhavn den 20de August 1841. Anna Petersen.

Det musiske islæt

De musiske fag nød stor anseelse på skolen. Tegning havde været på skemaet siden 1790, men forbeholdtes af uvisse grunde drengene. Musik havde været en integreret del af undervisningen, så længe skolen havde eksisteret, ledet af en kantor og en organist. I 1791 ansattes en kantor, der også var "syngemester". Flere af lærerne var fremragende, deriblandt Carl Joachim Borchorst, der ifølge vennen Weyse forenede pædagogisk talent med et enestående engagement. Da Weyse havde komponeret sin musik til Ingemanns morgen- og aftensange, skrev han til digteren og anbefalede ham at tage til København for at høre dem i firstemmig udførelse på Vajsenhuset under Borchorsts ledelse.

Lærdom og bønner

Flere af lærerne i Carl Julius' tid underviste som springbræt til videre karrierer. Matematiklæreren Christian Gotfred Hummel blev lektor ved Polyteknisk Lærestanstalt, senere direktør, professor og etatsråd. Lærerne var for de flestes vedkommende teologer. Flere blev sognepræster eller provster, og andre ytrede sig i den pædagogiske debat, skrev salmer eller ydede bidrag til kirkehistoriske værker.

Anton Ferdinand Christian Guldbrandsen, pædagogisk førstekraft var lidt for sig selv. Med et meget tidligt ægteskab havde han som 19-årig givet afkald på videre jurastudier, men i kraft af sine pædagogiske evner kom han ind på Vajsenhuset, hvor han blev skolens kapacitet i pædagogik. Mens han med fødselsår 1793 var noget til års, var de fleste andre lærere i trediveerne, en enkelt grønskolling endog kun i begyndelsen af tyverne. Det var Andreas Laurits Carl Listov, nybagt teolog og senere huslærer hos Thorvaldsens datter i Rom.

Man bad morgen, middag og aften; Fader Vor ved de daglige andagter, korte bønner som indledning og afslutning på måltiderne. I skoletiden styrkedes troen med salmer og læsning af den hellige skrift, og tankerne om det himmelske fik næring i søndagsgudstjenesten. Forstander Rung satsede hårdt på at gøre Vajsenhuset til foregangsskole i denne verden. Det forudsatte imidlertid, mente han, at man udvalgte børnene med omhu. Vejledende skulle bedre folks og ikke alt for trængende børn antages. Det rimede ikke med tankerne bag stifelsen. Frederik IV havde talt om

“den bedrøvelige og onde medfart med spæde børns ombringelse og henkastelse i kanalen og andetsteds udi vor residentzstad København”.

Kongen ønskede et sted, hvor

“ugudelige mødre, som sligt, en del af desperation, en del af armod og letfærdighed begår, kunne uden frygt for at blive robet henlægge børnene til forplejning”.

Biskop J.P. Mynster (1775-1854). Sjællands biskop og toneangivende debattør i tidens åndelige debat.

Denne kurs fik Rung ændret i 1843, så uægte børn kun undtagelsesvis kunne optages. Det lykkedes gennem en målrettet indsats Rung at give Vajsenhusets undervisning et løft. Eksamenerne afholdtes med pomp og megen ceremoni. Biskop Mynster og Rung modtog ministre, deputerede fra kancelliet, det højere præsteskab, ja endog majestæterne, fulgt af cremen af rigets mænd.

Mønster elev Carl Julius Høepfner

Eksamenerne var en paradeforestilling for de dygtige. Det fornemme auditorium nikkede sikkert nådigt, når skolens lys fyrede deres viden af i udenadlærte remser eller løste deres matematikopgaver til ug.

Carl Julius hørte ubetinget til de dygtigste med ug som gennemgående karakter. Måske fik han lejlighed til at demonstrere sine færdigheder for dronning Caroline Amalie ved hendes besøg i 1841. Sikkert er, at både Mynster og forstander Rung værdsatte hans indsats. Den forældrelose bondedreng udviklede sig til en ugelev, klassens lys, men rostes også for sin gode karakter. De besluttede at støtte ham i hans videre færd.

Det udmøntede sig i legater til videre uddannelse. En bemærkning i Vajsenhusets protokoller for 1843-44 viser, at hans udgifter til skole og klæde i indeværende regnskabsår beløb sig til 130 rigsdaler.

På det tidspunkt havde skolen fået ham i handelslære hos islandsk købmand Johs. Gudmann, en af et fåtal købmænd, der varetog det profitable danske monopol på handelen med Island. Det skulle blive indledningen til en forrygende erhvervskarriere for den forældrelose vajsenhusdreng.

Fætteren med guldskeen

Moderens og fasterens skytsånder vågede over hans færd, men hans rige fætter støttede ham også. Af de 130 rigsdaler til skolepenge kom de 100 fra Peder Ferdinand Hilarius Kalko, søn af slagtermesteren på Vesterbro.

Det var et betydeligt beløb, langt over hvad vajser ellers kunne regne med, svarende til datidens arbejdsmandslønninger. Men Peder Ferdinand var også umådelig rig. Arven efter slagterforældrene havde sat ham i stand til at købe et fashionabelt hus på Nørrevold 45B. Han boede selv på første etage med sin hustru siden 25. november 1836, Emilie Henriette Charlotte Becker, og deres lille søn Frederik Anthon, født 13. april 1842. De andre etager udlejede han til folk af stand. I 1845 var det en sagfører i søetaten og en justitsråd og assessor i politiretten.

Peter Hilarius Ferdinand Kalko, cand jur., kammerråd/proprietær, født den 21. oktober 1810, død den 5. maj 1867. Understøttede sin yngre fætter Carl Julius Hoepfner.

Lidt lavere på rangstigen residerede en cand. phil. på kvisten. I kælderen fandt man en tømrer og en arbejdsmand.

Folketællingen af 1. februar 1845 fortæller, at Kalko levede af sine midler. Han var født med en guldskæ i munden, men meget dygtig. Efter at have taget studentereksamen i 1829 læste han jura. Han fuldførte sine jurastudier på universitetet i efteråret 1834 med særdeles flotte karakterer, laud og haud illaudabilis, indledte en hurtig opstigen på karrierestigen og avancerede til krigsassessor i 1838.

Kongelig sammenkomst på Bernstorff Slot. Slottet blev tegnet af Nicolas-Henri Jardin og opført af J.H.E. Bernstorff i årene 1759-65 i Louis Seize-stil. Det ejedes 1839-1842 af Peder Ferdinand Hilarius Kalko. Solgt til Kongehuset i 1842.

Herren på Bernstorff

I 1839, just som Carl Julius begyndte sin løbebane på Vajsenhuset, købte den 29-årige fætter Bernstorff Gods af grev Magnus Bernstorff for senere samme år at købe slottet og parken efter arvingerne efter den nys afdøde ejer, den stenrige plantageejer Mac Evoy.

Købet og det, der fulgte, bragte Kalko ud i en sand storm i datidens presse.

Mac Evoy, irsk vestindisk plantageejer og notorisk horekarl, dyrkede med flid Bacchus og Venus. Han havde i 22 år brugt slottet og lignende domiciler i andre europæiske storstæder som ramme om tøjlesløse fester. I København ejede Mac Evoy foruden Bernstorff det fornemme domicil i Amaliegade, hvor Apotekerforeningen har til huse i dag.

Mac Evoy havde ladet slottet i Gentofte forfalde. Bernstorff var i 1812 blevet handlet for 225.000 rigsdaler, men efter elendige bud på flere auktioner solgte Mac Evoy's arvinger det smukke slot til Hilarius Kalko for 26.000 rigsdaler. Det tilhørende gods havde han samme år erhvervet for 50.000 daler fra Bernstorfferne. Det var ren spotpris, et vidnesbyrd om tidens økonomiske situation.

I Københavnerposten hed det 4. juli 1839:

“De sildigere års Conjuncturer og det aftagne Antal af saadanne Capitalister, som aarligen ville anvende betydelige Summer “blot til Lyst” paa Besiddelsen af en stor Villa, havde efterhaanden bragt de store Lyststeder ned til en særdeles lav Pris, og voldet, at der knap længer fandtes Nogen, der ville købe dem”.

Det hed videre, at ejerskabet medførte store udgifter. Selvom slottet var købt billigt, ville afskrivninger, assurance og vedligehold uundgåeligt påføre ejeren store årlige “Ekspenser”, meddelte avisen.

De betragtninger var imidlertid indgået i Hilarius Kalkos kalkulationer. Han annoncerede, at slottet, Gentoftes pyrd, var til salg med henblik på nedrivning. Materialerne var meget gode trods årenes tæring. Assessor Kalko havde i sinde at bygge en mere overkommelig bolig i stedet.

Slottet blev udbudt på auktion.

Ramaskrig og kongelig intervention

Det rejste et ramaskrig i pressen. Dansk Folkeblad skildrede 28. juni 1839 Bernstorff Slot som et nationalt klenodie, Kalko som en vandal, blottet for pietet imod menneskelig storhed. Bladet indrømmede lovligheden af nedrivningen i kraft af ejendomsretten, men påberåbte sig nationalfølelsen for at forhindre udåden. Bladet Den Frisindede bragte 2. juli ved til klagesangen med et langt digt. I et syn ser digteren skovens alfer skælve over truslen mod deres slot. En mytisk kvindeskikkelse, en sorgens mø, fælder tårer under slotsparkens bøgekroner.

*Siig, undres end Du, at min Taare randt,
Når Borgen Du om føye Tid ei seer,
Der hellig var i Tiderne som svandt,
Og skal den skue aldrig, aldrig meer!*

Københavneposten af 4. juli tog Kalko i forsvar. "Hvad har hr. Kalko dog forbrudt". Assessoren havde juridisk adkomst til at nedrive slottet og bygge "et simpere våningshus", hvor han kunne bo uden "fyrstelige depenser". De andre herrer, som bød ved auktionen, havde haft samme kølige bagtanke, hævdede avisen med understregning af ejendomsretten. Man kunne ikke med billighed forlange, at Kalko påtog sig de enorme udgifter til bevarelse af slottet.

Bølgerne gik højt op til auktionen 15. juli. En talrig skare, de fleste blot nysgerrige og engagerede, fulgte forløbet med spænding. Forkæmperne for bevaring åndede lettet op. Efter et højeste bud på 4.100 rigsdaler så Kalko sin fordel i at udsætte afgørelsen til en senere auktion.

Den mistede dog snart sin aktualitet. Blandt dem, der havde engageret sig i Bernstorffs skæbne, var prins

Christian Frederik, arving til den danske krone. Han ejede ikke "kongens" mønt, men formåede i forhandlinger med Hilarius Kalko at rejse 6.000 rigsdaler, et beløb, der skulle anvendes til istandsættelse, men samtidig sikre hans forkøbsret, når den fyrstelige økonomi blev stærkere. Denne situation forventedes at opstå, når kgl. majestæt Frederik VI i ikke for fjern fremtid afgik ved døden.

Det skete som bekendt i december 1839, men købet kom ikke i stand før et par år senere. Christian Frederik, nu kong Christian VIII, købte og forenede slottet og godset, der havde været adskilt i et par generationer for 100.000 rigsdaler.

Før han underskrev salgskontrakten, betingede Kalko sig den kongelige nåde, udtrykt i tildelingen af titel som kammerråd. Den titel bærer han i Vajsenhusets protokol, hvor han nævnes for de 100 rigsdaler, han skænkede til sin unge fætter Carl Julius Høepfners uddannelse.

Handelen på Island

Carl Julius passede sin dont og blev en betroet medarbejder hos den islandske købmand. Senest i 1854 avancerede han til handelsbogholder hos Johs. Gudmann. Dermed blev han tilstrækkeligt konsolideret til at få fod under eget bord og kunne ægte den et år yngre Anna Margrethe Petersen, datter af høker Simon Petersen og Anna Marie født Holm. Anna Margrethe var skolekammerat fra Vajsenhuset og havde ventet trofast på ham. De var 27 og 26 år gamle.

Handelen på Island er et særligt kapitel i dansk handelshistorie. Fra at være under norsk herredømme kom øen sammen med Norge under Danmark i 1380. I det 16. århundrede greb islændingene til våben under biskop Jon Arnason for at forsvare deres katolske tro mod de danske reformatorer. Danskerne slog brutalt igen. Arnason og hans to sønner blev henrettet.

Familiens økonomiske overhoved Anna Høepfner døbt Anna Margrethe Petersen den 7. maj 1828 i Vor Frues sogn. Opdraget i Det Kgl. Vajsenhus, datter af høker Simon Petersen og hustru Anna Marie Holm.

Carl Hoepfner var gennem hans store forretning på Island blevet et kendt navn. Han havde stor tilknytning til byen Akureyri i den nordlige del af øen, og som en tak for hans betydning for byen, blev en gade opkaldt efter ham – Hoepfner Stræde.

Christian IV indførte statsmonopol på Islandshandelen (til 1786, derefter forbeholdt danske undersåtter til 1854) og indledte 200 års kraftig dansk styring af øen som del af det danske monarki. Det var denne handel som Johs. Gudmann drev. Hvert år i sommersæsonen sendte han sejlskibe op til islændingene med alverdens varer. Skibene vendte hjem lastede med alt godt fra Sagaøen. Umiddelbart synes de fattige islændinge ikke at være attraktive handelspartnere. Ludfattige, skulle man vel sige, for næppe over 70.000 i tallet levede de af mælk, fisk og fårekød, forskelligt behandlet. Brød erstattedes tit af tør fisk, og den daglige drik var en blanding af sur valle og vand. En lavart kaldet islandsk mos anvendtes som surrogat for mel til brødbagning og sammen med mælk til en særlig islandsk grød.

Den særlige islandske diæt skærpede sansen for gryn, mel, kaffe og sukker, og ikke at forglemme de såkaldte "pirringsmidler" snustobak og brændevin. Disse varer hørte til det sortiment, som Johs. Gudmann og andre islandske købmænd lossede i Reykjavik. Som modydelse lastede han får, saltet og røget lammekød, torsk og kabliau i saltet tilstand til videresalg i Sydeuropa - og tran. Hvis man kan tale om handelsbalance mellem forskellige dele af det danske monarki, må man sige, at den var skæv, meget skæv, selvsagt til islændingenes bagdel. Island modtog visse refusioner fra Danmark, men langt fra nok, mente en voksende bevægelse for løsrivelse.

Høepfner tager over

Carl Julius og Anna Margrethe flyttede som nygifte ind i Nørregade, men skiftede i 1855 adresse til Nyhavn 18 venstre side, hvor de boede nogle år. I 1861 finder vi parret i Lorentzensgade 6 på 1. sal med deres lille datter Ingeborg Mariane, født 6. juli året før.

Den islandske købmandshandel var omkring 1855 gået over til F. Gudmann, men forretningerne gik særdeles godt, skønt det danske handelsmonopol hævedes endeligt i 1858, hvorefter alle nationer frit kunne handle på Island.

Carl Julius' stjerne voksede støt. Af vejviseren for 1870 ses det, at T. Gudmann stadig ejede firmaets store domicil i Kvæsthusgade 5, men havde meddelt Carl Julius Høepfner uindskrænket fuldmagt til at udføre alle forefaldende forretninger. Denne havde løst borgerskab som grosserer og var flyttet ind på 2. sal med fru Anna Margrethe og den nu 9-årige Ingeborg Mariane. Høepfners holdt 27-årige Karen Marie Jensen fra Asminderød som pige i huset. Eggert Laxdal, 23-årig handelsbetjent fra Oestfjord på Island logerede hos familien. At Høepfner i 1867 havde erhvervet eller købt andel i gården Lönshult med 380 tønder land i Sverige som lystgård, understreger hans økonomiske fremgang.

T. Gudmann fortsatte som ejer af den islandske købmandshandel, men Høepfner tog i stadig højere grad vare om forretningerne. I 1880 boede han fortsat

Kvæsthusgade No

Dagligstuen i Kvæsthusgade 5 hos islandske købmand, Carl Høepfner. Ca. 1902.

*Fru Frederik Carl Magnus Gudmann
fotograferet i 1870'erne*

*Frederik Carl Magnus Gudmann,
islandske købmand, grosserer og ridder
af Dannebrog. Carl Høepfner startede
som lærling, blev udnævnt til prokurist
efter Gudmanns død i 1879, og overtog
senere firmaet.*

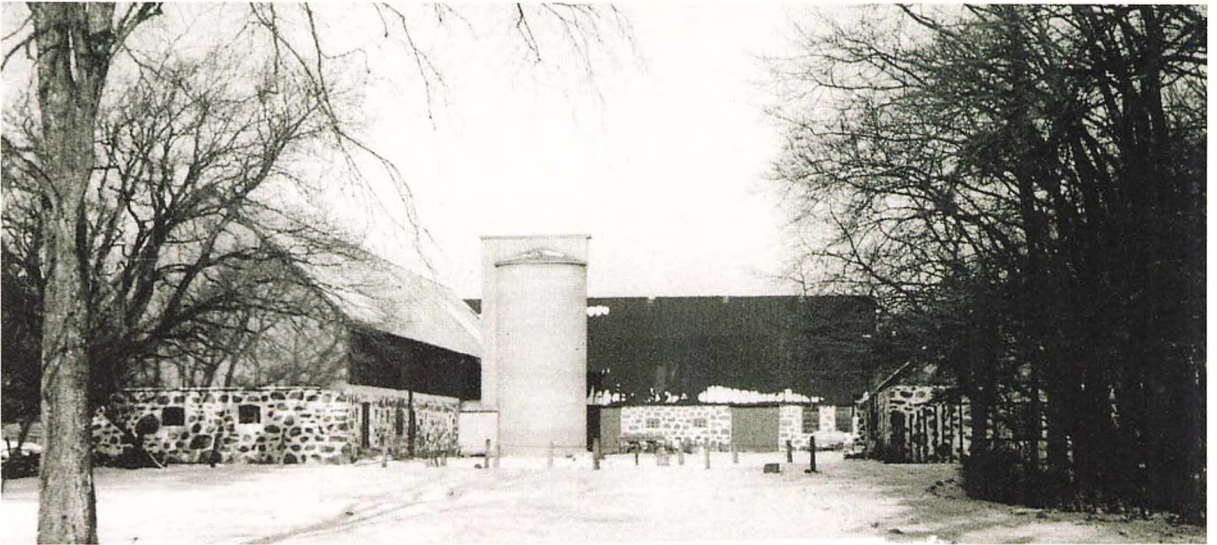
med kone og datter på 2. sal, blot med en ny pige i huset, Elna Persson fra Sverige. 1883 fløj datteren, 23-årige Ingeborg Mariane fra reden. Hun havde giftet sig ind i den fornemme familie Berlème-Nix. Den udvalgte ægtemand hed Fritz Nix.

Efter at Carl Høepfner købte i 1870 gården Lønshult, der blev den ramme om mange lyse timer, hvor der kunne slappes af efter de travle hverdage i København. På billedet ses mor og datter Anna Høepfner og Ingeborg Berlème sammen med de to søskende Aage og Anna i 1890'erne.

I hjemmet i Kvæsthusgade blev der ofte holdt karneval hos Ingeborg Anna Berlème. I midten af billedet ses værtinden Anna. På knæ – og meget forelsket, hendes kommende mand Axel. Stående bag Axel ses Aage Berlème.

Avlsgaarden Lønshult

Tre generationer Karberg, Hoepfner, Berlème på feriestedet Lønshult i Skåne

En stolt mor med sine seks børn, fra venstre Peter, Ingeborg, gift Lihme, Margrethe, gift Fischer, Elisabeth, gift Krarup, Agnete, gift Marke, og Lilian, gift Skov, 1932.

Forpagter Lindgaard på Lønshult med sin bror og Peter Karberg, 1930.

Axel Karberg i haven på Lønshult kort tid før sin død i 1919.

Peter, som var eneste dreng, stiller op til fotografering i begyndelsen af 20'erne sammen med sine søstre, fra venstre Ingeborg, Margrethe, Elisabeth, Agnete og Lilian.

Anna Karberg sammen med et af sine seks børn i 1910.

Mange vidunderlige timer tilbragtes på gården Lønshult i Skåne. Axel Karberg med sit yngste barnebarn Lilian på tur i haven.

Berlème-Høepfner. Gallisk esprit og sild i lage

Ægteskabet med Fritz Nix forlenede den nøgterne købmandsfamilie med et pust af fransk adel. Familien Nix, med slægtsnavnet Berlème (de Belleyme), stammede fra Frankrig, som navnet antyder nok fra Bellème i det sydlige Normandiet, nærmere bestemt departementet Orne. Berlèmeerne blev som aristokrater og huegenotter tvunget i exil under den store revolution. Første generation i Danmark, Fritz' oldefader, mistede størstedelen af sin formue under englændernes bombardement i 1807 og ruineredes yderligere ved statsbankerotten i 1813, men familien havde både evner og gåpåmod til at rejse sig igen. Fritz' bedstefader, Daniel Frederik August Nix, født 1797 i København, gik ind i hæren, hvor han avancerede til kommandersergent. Det var ikke en helt tilfredsstillende position for en Berlème, men hans position styrkedes, da han blev antaget som lærer ved den estimerede gymnastikpædagog Franz Nachtegalls gymnastikinstitut.

I to ægteskaber fik gymnastikpædagogen to sønner, der bragte ny glans og værdighed til navnet Berlème. Sofie Frederikke Neergaard skænkede ham i 1827 sønnen Christian Heinrich Berlème-Nix. I 1834 rejste familien til Haderslev, hvor han efter at være blevet enkemand ægtede Marie Sand. Hun fødte i 1847 sønnen Frederik August Berlème-Nix.

Familien oplevede krigen 1848-1850 på nært hold. Ældste søn Christian Heinrich engagerede sig på dansk side, skønt han ikke havde lært det danske sprog. Efter endt militærtjeneste besluttede han at forlade Haderslev. Han nedsatte sig i 1852 som købmand i Vejle, hvor han i 1854 ægtede Vilhelmine Friedrichsen af den mosaiske trosbekendelse. I dette, med hans egne ord et af de første blandede ægteskaber i Danmark fik han i 1855 sønnen Fritz og endnu to sønner.

Fritz Berlème (-Nix), født den 2. oktober 1855 i Vejle. Døbt 11. november 1855 i St. Nicolaj Kirke i Vejle. Død den 27. maj 1890 i København. Student 1873 i Horsens, lægeeksamen 1881, reservelæge i Søværnet april – august 1881, kandidat ved Frederiks Hospital, september 1881 – marts 1883, praktiserende i København fra november 1883. På døbsattesten står Fritz Nix, og under dette navn traf han sin tilkommende hustru. På vielsesattesten er navnet imidlertid Fritz Berlème-Nix, og tilsvarende på børnenes døbsattester, dog her med bindestreg, Berlème-Nix. Gift 14. november 1883 i Citadels Kirke med Ingeborg Mariane Hoepfner, født 6. juli 1860 i København, Trinitatis sogn, døbt 21. september 1860 i Garnisons Kirke, død 27. januar 1943.

Christian Heinrichs 20 år yngre halvbror, Frederik August Berlème-Nix, blev boende i Haderslev indtil 1864, hvor nederlaget til preusserne tvang resten af familien nordpå.

Her kom han i Horsens lærde skole, hvorfra han i 1865 som student med 1. karakter valgte lægestudiet. Det fuldendte han i 1873, ligeledes med 1. karakter. En afvekslende karriere, de første år som tjenestegørende læge i søværnet, hvor han tillige fungerede som lærer for prins Valdemar på et krydstogt i Middelhavet. Dette og hint bragte ham megen anerkendelse, men tilfredsstillte ikke hans ambitioner. Han kronede sin medicinske karriere med doktorafhandlingen “Om Diphteritis i Svælget og dens Behandling med skarp Ske”.

Christian Heinrich Nix, købmanden fra Vejle, var i mellemtiden avanceret til bankbestyrer, i 1871 i Vejle, 1875 i København, og hans søn Fritz var fulgt i Frederik Augusts fodspor, først som student fra gymnasiet i Horsens i 1873, derefter ved at indskrive sig som lægestuderende. Det kunne se ud til, at han konkurrerede med sin faders halvbroder. Bankdirektøren var i den henseende heldig med sine sønner. Fritz blev læge i 1881, en anden søn fulgte trop som civilingeniør, og en tredje avancerede som faderen til bankdirektør.

Disse akademiske præstationer bibragte familien Nix noget af den gloire, som den havde mistet ved flugten fra Frankrig. I sandhedens navn skylder vi at nævne, at navnet Berlème officielt havde været lagt i mølpose siden ankomsten til Danmark. Det blev nu generhvervet ved kongelig tilladelse i 1883. At både Christian Heinrich og Frederik August med samt førstnævntes bankdirektørsøn, A.E. Berlème-Nix, endte som riddere af Dannebrog, fuldendte familiens sociale opkomst.

Fritz Berlème levede op til familiens forventninger. Efter embedseksamen og nogle måneder som militærlæge blev han kandidat ved Frederiks Hospital i september 1881. 1883 etablerede han sig som praktiserende læge i København og ægtede som nævnt

Ingeborg Mariane Høepfner. Brylluppet stod i Citadellets kirke 14. november 1883. På vielsesattesten tilføjede han det generhvervede navn Berlème. Senere skrottede familien det forstyrrende Nix.

Høepfner-familien havde føjet en esprit af næsten adel til sin sociale profil. Den islandske købmand havde fået en talentfuld læge som svigersøn, Ingeborg en kærlig ægtemand.

Det var for godt til at kunne vare ved. Fritz Berlème oparbejdede en travl lægepraksis, og parret fik tre børn, men så døde han pludselig i 27. maj 1890, kun 34 år gammel. Tredive-årige Ingeborg stod som enke med tre små børn. Fritz' praksis havde ikke kastet meget af sig, da han havde været uhyre beskeden i sine honorarkrav til fattige klienter, men han fik en storslået begravelse, fulgt af fagforeninger og taknemmelige patienter. Hele den triste begivenhed stod at læse i Socialdemokraten.

Ingeborg var dog ikke at beklage. Svigerfar, bankbestyrer Christian Heinrich, havde ganske vist vendt hende ryggen i animositet mod den islandske købmands familie, men hendes stenrige forældre sikrede hende rigelige midler.

Familiebillede af Fritz og Anna Berlème med deres tre børn Aage, Anna og Carl.

24de Maj
1892

Ingeborg 31de Aar
Carl 7 ½
Aage 5 ½
Anna 4de Aar 3de Maaned

dag mangle vi
den bedste iblandt
os, vor elskede
dyrebare uforglem-
melige Fritz og
Freddy som nu
snarst i to Aar
har hvilet hos Gud.
dag gemt er ikke
glemt, jeg faar
ham i søkket.

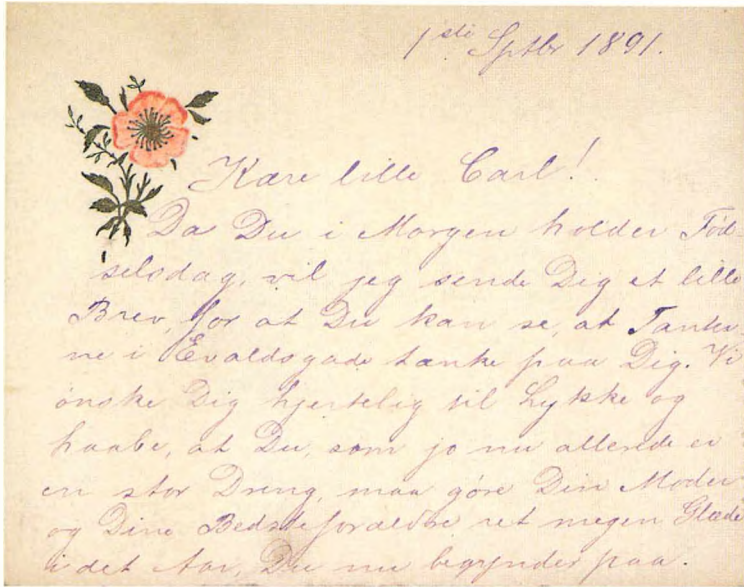
På bagsiden af fotografiet gav Ingeborg fint og følsomt udtryk for sin sorg.

Det var en stor sorg for Ingeborg at miste sin elskede mand Fritz. På billedet fra venstre: Carl, Anna og Aage sammen med deres mor.

En alholdt Sygekasseløge.
Praktiserende Læge Fritz Berlème blev i Søndags under stor Deltagelse begravet fra Holmens Kirke. Han døde i Tirsdags, 34 ½ Aar, af en hæftig Underlivbetændelse, efter kun faa Dages Sygdom.

I de faa Aar, Berlème har praktiseret, havde han ved sit vindende Væsen, medfølsomme Hjerte og sin samvittighedsfulde Behandling af de Syge vundet sig mange Venner blandt de mindre Bemidlede, og en meget stor Praksis. Han var saaledes bl. a. Børge for Lydbeforeningen af 1876, den brøderlige Arbejdsløses Hjelpeforening, Brøderjanfundet, Vagernes Sygekasse, Typografernes Sygekasse, Handelsforeningen af 1884 osv. Han havde fat sig som Princip overfor sine Klienter, som han jagde: at de mindre Bemidlede ikke skulde mærke, at de blev behandlet af en Sygekasseløge. Han skæbe i den Retning intet Middel, og da hans Gælsked kun var forbeholdt, er han samvittighedsfuld. At hans Virken er bleven paakjend, vidnede Deltagelsen i Søndags om. De forskellige Sygekasser noble med Janer og Lovbrøderfranje, og Vagernes marscherende endog op som Korporation for at følge ham til Graven.

Fritz Berlème blev kun 34 år gammel. Han efterlod sig hustruen Ingeborg og børnene Carl, Anna og Aage.

Et brev til lille Carl på hans fødselsdag den 1. september 1891. Desværre overgik endnu en stor sorg Ingeborg, idet Carl blev sparket i skridtet under legen og døde.

Det ses af billedets alvor, at Aage og Anna med hinanden i hånden har mistet deres far Fritz Berlème og deres storebror Carl.

Efter at have mistet sin første mand Fritz Berlème gifter Anna Berlème sig anden gang med arkitekt Wienberg. De nygifte ses her i lejligheden, Koæsthusgade nr. 5.

Anna Margrethe Høepfner Berlème født den 7. december 1887 i København, gift den 21. marts 1907 med Axel Andreas Karberg, født den 26. august 1874 i Hongkong, død den 16. september 1919 i København. Anna Berlème blev døbt den 7. maj 1888 i Garnisons Kirke, konfirmeret den 6. april 1908 i Holmens Kirke. Hun generhvervede sit danske statsborgerskab, som var gået tabt ved ægteskabet med Axel Andreas Karberg.

Høepfner-Berlème, Karberg og Just

For at følge trådene i afslutningen af denne bog, må man bemærke, at Ingeborgs søn Aage efter sin bedstefader Carl Julius død i 1901 havde modtaget prokura i købmandshandelen fra bedstemoder, Anna Margrethe Høepfner. Videre bør det repeteres, at det var denne Aage, der i skikkelse af onkel Aage i 1932 formåede nevøen Peter Karberg, søn af søster Anna Margrethe Høepfner Berlème og Axel Andreas Karberg, til at investere sine midler i Dansk Polsk Kompagni A/S (se side 144).

Det var to velhavende familier, Høepfner-Berlème-Karberg, knyttet sammen gennem ægteskaber, der stod bag Peter Karberg, da han i 1934 meldte sig som frier til Kirsten Just. I 1916 havde gamle Peter Karberg ejet tre numre på Strandvejen, deriblandt det pompøse palæ Maglegaard. Og hans formue vurderedes til 2.235.200 kroner, sammenholdt med en årsindtægt på 84.650 kroner. Peter Karbergs søn, Axel Andreas Karberg, ejede kun en mindre formue på 42.500 kroer, men havde samme år oppebåret en årsindtægt til 62.000 kroner. Vi skal forudskikke, at Axel Karberg døde 1919, efterfulgt af sin gamle fader i 1922. Sidstnævntes enke, Helene Karberg, residerede derefter alene på Maglegaard.

I den islandske købmandshandel var det efter Carl Julius Høepfners død i 1901 også damerne, der sad på formuen. Enkefru Anna Margrethe Høepfner ejede i 1916 1.651.400 kroner, datteren Ingeborg Mariane 1.327.100 kroner, hvormed deres samlede formue overgik selve Peter Karbergs på Maglegaard. Med årsindtægter på 41.450 og 60.500 kroner oversteg deres samlede indtægter også den gamle herres fra Arnhold, Karberg & Co. Disse tal havde imidlertid ændret sig en hel del, da unge Peter Karberg bankede på Hans Justs dør som bejler til Poul Justs datter Kirsten.

Karnevals-billede i lejligheden Kvæsthusgade 5 hos Anna Hoepfner. Ved siden af fru Hoepfner i midten af billedet står Anna under vægtæppet med svigersønnen Wienberg sammen med Ingeborg Berløme. Ved siden af ses siddende Anna Berløme.

Anna Margrethe Hoepfner ved sin 90-års fødselsdag omgivet af den nærmeste familie i 1918.

Det polske eventyr

Harald S. Plum (1881-1929)

Fantasifuld foretager med højtflyvende planer om et globalt forretningsimperium

Der var løbet meget vand i stranden hos Firma Carl Høepfner i Nyhavn under og efter verdenskrigen. Efter Carl Julius Høepfners død i 1901 ledede enken Anna Margrethe Høepfner firmaet med en betroet medarbejder, E.A. Sørensen. Aage Berlème, der i disse år arbejdede i firmaet og havde overtaget firmaet Gudmanns Efterfølger A/S, arbejdede i begge firmaer med handelen på Island, men i 1910 opnåede han borgerskab som grosserer, hvorefter han blev den egentlige leder af Carl Høepfner A/S.

Aage Berlème stilede højt. Handelen på Island var ikke så lukrativ som tidligere, og fremtidsperspektiverne syntes usikre i lyset af islændingenenes ønsker om frihed fra Danmark. Derimod tegnede der sig under verdenskrigen forjættende udsigter på verdensmarkedet, vurderede Aage Berlème. Han havde stiftet bekendtskab med Harald S. Plum, kreativ foretager, der netop i disse år var i færd med at opbygge et vidtforgrenet net af handelselskaber under sit hovedfirma Det Transatlantiske Kompagni. Som mange vil vide, spekulerede Harald S. Plum i et tæt samspil med Landmandsbanken, der også var Carl Høepfner A/S' foretrukne bankforbindelse.

Enkelthederne i Carl Høepfners engagement er ikke beskrevet, men det fremgår af vore kilder, først og fremmest "Beretning om den Danske Landmandsbank vedrørende bankens krak i 1922", at Aage Berlème, der på dette tidspunkt havde lagt navnet Høepfner på hylden ved siden af det skrottede navn Nix, i 1915 bliver valgt ind i bestyrelsen for Russisk Handelskompagni, et nyt firma, som Plum havde stiftet for at samle de russiske forretninger under sin enorme paraply. Tre år senere, i 1918, blev Aage Berlème valgt ind i bestyrelsen for Spansk Transatlantisk Co. A/S, endnu et Plum-selskab. I begge selskaber kom han til at ryge cigarer med Plum selv og betydningsfulde mænd fra inderkredsen i dennes forretningsimperium og fra personkredsen omkring Landmandsbanken.

I Harald Plums arme

1918 blev et skæbneår for Carl Høepfner A/S. Det solide velmeriterede firma investerede penge i de plumske foretagender, men omdannedes samtidig til aktieselskab. "Aktieselskabet Carl Høepfner", står der under 18. april at læse i Registreringstidende for Aktieselskaber. Formål at drive skibsfart og dermed i forbindelse stående virksomhed.

Stiftere og bestyrelsesmedlemmer var enkefru Anna Margrethe Høepfner, grosserer Aage Høepfner Berlème og højesteretssagfører Johannes Frederik Fenger, den sidstnævnte en prominent profil i kredsen omkring Landmandsbanken og Harald Plum. En Julius Erik Jørgensen tildeltes prokura i det nye aktieselskab, og Aage Berlème udnævntes til direktør. Med en betalt aktiekapital på 800.000 kroner styrede det nye selskab i Harald Plums netværk ud med kurs mod øst. Men Plum havde indladt Aage Berlème i sine selskaber, så hvad var mere naturligt, end at han trådte ind i Carl Høepfners bestyrelse. Det skete et par måneder senere. Aage Berlème befandt sig i den syvende himmel, indtil Landmandsbankens krak førte til de plumske selskabers sammenbrud. Høepfner A/S blev stærkt berørt på pengepungen, men klarede sig. Firmaet overlevede, endda med aktiekapitalen intakt.

Aage Berlème sundede sig, men besluttede at fortsætte satsningen i Baltikum.

Dansk Polsk Kompagni A/S

I 1924 stiftede den dristige foretager Dansk Polsk Aktieselskab med støtte fra overretssagfører J.C.V. Jenslev og prokurist J.E. Jørgensen fra Carl Høepfner. Det nye firma startede med 150.000 i aktiekapital, men kunne det følgende år med tilslutning fra grosserer, dir. N.C. Groes-Petersen hæve beløbet til 300.000 kroner,

Russisk Handelskompagni's imponante kontorbygning i Moskva. Aage Berlème var medlem af bestyrelsen.

et par år senere endog til 500.000 kroner. Med "Berlaage" som telegramadresse, husedes Dansk Polsk Kompagni meget bekvemt under samme tag som Carl Høepfner Akts., Kvæsthusgade 5. Her fungerede de to firmaer i de følgende år, begge med Aage Berlème som direktør, aktionær og bestyrelsesmedlem.

Men så gik det galt. Carl Høepfner Akts. måtte i 1932 opgive filialerne på Sagaøen, og da Dansk Polsk Kompagni ikke kunne betale omsætningskat i Polen, satte polakkerne sig på firmaets aktiver i Warszawa. I den situation gav Aage Berlème sin kære nevø Peter Karberg sit generøse tilbud om samarbejde.

Peter Christian Karberg født den 29. juli 1909, døbt den 8. oktober 1909 i Holmens Kirke, konfirmeret den 6. april 1924 i Holmens Kirke, student 1928 fra Metropolitanskolen, cand.phil. 1929, uddannet hos Henriques & Zøylner fra 1. august 1928 til 1. juli 1930, i London fra august 1930 til november 1932, i banken hos Guinness Mahon & Co. fra januar 1933 til august 1935, direktør i firmaet P. Karberg & Co., Danzig i Polen, lukket i 1936, ansat i firmaet Hans Just i 1935, medlem af bestyrelsen for Carl Høepfner A/S, død den 16. januar 1986.

P. Karberg & Co.

Som nævnt havde Aage Berlème ikke lagt skjul på sine vanskeligheder, men han havde forsikret Peter Karberg om mulighederne i Danzig-afdelingen, blot de sammen kunne formå slægtninge og venner til at spæde til med 100.000, helst 150.000 kroner.

Det lykkedes at skrabe de 100.000 sammen og blive enig om en aftale, der tilsyneladende sikrede Peter Karberg mest muligt, idet han fik prokura i Carl Høepfner samtidig med, at der stiftedes et nyt firma i hans navn.

Det var næppe efter Aage Berlèmes inderste ønske, men en dyd af nødvendigheden, idet man dermed kunne afparere de polske skattemyndigheders krav på Dansk Polsk Kompagni eller et nyt firma med navnet Berlème på menukortet. Hvorom alting er, stiftede man firmaet P. Karberg & Co. med Peter Karberg som direktør og bestyrelsesformand. Aage Berlème sad dog med i bestyrelsen, der desuden besattes med hr. Albert V. Jørgensen, højesteretsadvokat med et imponerende curriculum i Kraks Blaa Bog. Det skal bemærkes, at Albert også var gammel studenterkammerat af onkel Aage, student anno 1903 fra Gammelholms Latin- og Realskole, hvor de herrer i øvrigt havde gået i klasse med Niels Bohr.

Sukker og kakao fra Polen

Peter Karberg satsede det meste af sin formue på onkel Aage Berlèmes polske eventyr. Det var arven efter faderen, Axel Karberg, og det, han på onkel Aages opfordring havde fået ud af sine kvindelige slægtninge, i første række bedstemoder Ingeborg Berlème samt sine søstre. Peters kommende arv efter sin nys afdøde bedstemoder Helene Karberg på Maglegaard spøjte også i Aage Berlèmes beregninger. Alt i alt havde onkel Aage kalkuleret med, at disse indskud kunne hobe sig op til mindst 100.000 kroner. Men forretningen er god nok, “en going concern med alle børnesygdomme overstået”, havde han understreget i sit brev af 7. oktober 1932.

Hvor mange penge onkel og nevø fik skrabet sammen, vides ikke, men et par år senere stod det klart, at deres investeringer inden for sukker- og kakaobranche i Polen ikke bar frugt. Tværtimod, må man sige. Dansk Polsk Kompagni gik ned i Polen og hjem til Danmark stærkt forslået. P. Karberg & Co. gik samme vej, formelt likvideret i 1938.

Firmaet Carl Høepfner overlevede derimod, men med halveret aktiekapital. At Peter Karberg var prokurist i firmaet, var en pauver erstatning for de tab, han havde haft i Polen. Den Høepfnerske pengetank var temmelig slunken.

Karberg & Just

Den unge mand, der nytårsaften 1934 var blevet forlovet med Kirsten Just, lignede et godt parti, men i løbet af de næste par år dalede hans stjerne. Onkel Aages "når vi bliver rige" visioner i korrespondancen fra 1932 var i 1936 afløst af realistiske udsigter til likvidation af både Dansk Polsk Kompagni og P. Karberg & Co. Peter Karbergs akkreditiver kunne derfor ikke begejstre Poul

Kirsten Just til venstre med tre veninder, Bente Grut, Nete Dreyer og Barbara Wessel, på ski i Dyrehaven ca. 1933.

Just, den kommende svigerfader. Unge Karberg havde ikke en medgift, som medindehaveren af Hans Just ønskede til gengæld for datteren Kirstens hånd.

Peter Karberg fik alligevel tilbudt en beskeden stilling i sin kommende svigerfars firma, men her gjorde han sig imidlertid så godt bemærket, at Poul Just besluttede at bringe ham i position som sin arvtager, dog ikke uden betingelser. Just kunne fremdeles ikke tilbyde ham det halve kongerige gratis, så meget desto mere som dette kongerige havde kørt på pumperne i flere år. Peter Karberg måtte skaffe en passende kapital, før svigerfader gav grønt lys.

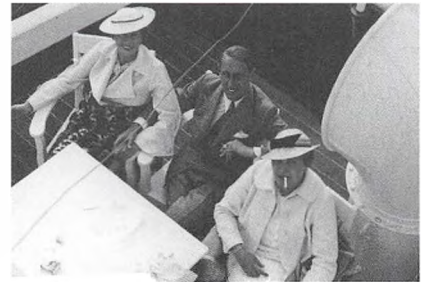
Det lykkedes, måske ved hjælp af arven efter Helene Karberg, der næppe var faldet tidsnok til at blive opslugt i de mislykkede polske forretningers gabende svælg, måske med rester af aktiekapitalen fra det kuldsejlede firmas likvidation i 1938. Alt i alt formåede han at rejse de 100.000 kroner, som Poul Just skal have fundet rimelige for datteren Kirstens hånd.

Bryllupsbillede af Kirsten og Peter Karberg 18. januar 1936.

Vanskelige tider

Peter Karberg blev sammen med Jens Carls søn, Hans Just, optaget i firmaet efter nogle års prøvetid. I 1942 blev de to ledere af vinafdelingen, medens seniorerne Poul og Jens Carl videreførte den del af firmaet, der kaldtes Hans Just' Magasiner.

Øverst det nyforlovede par Kirsten Just og Peter Karberg fotograferet i Danzig. Nedenunder fra venstre Kirsten Just, Peter Karberg og dennes søster Elisabeth.

Gennem 47 år var Gamle Have Allé i Charlottenlund rammen om mange familie og forretningsmiddage hos Kirsten og Peter Karberg.

I anledning af firmaets Hans Justs 75 års jubilæum den 18. juni 1942 var der inviteret til middag hos Poul Just, Øster Allé 3. Fra venstre siddende fru Petrea Gronlund, Lis Johansen, Margrethe Krarup, Eva Jouhaneau, Ingeborg Just. Stående fra venstre ses Ebbe Krarup, tandlæge Carl Just, hr. Gronlund, I.C. Just, Erik Øigaard, Kirsten Karberg, Poul Just, Elisabeth Krarup, Hans Just jr., Peter Karberg, Vivian Just, Vivian Lundbeck, Erik Lundbeck og Edith Øigaard.

Middagsselskab hos vinhandler Vind Andersen i Gentofte den 20. maj 1947. Siddende fra venstre Bente Vind Andersen, Kaj Fugl Olsen, Helge Wandel, Ulla Vind Andersen og Jens Korner. Stående fra venstre Niels Korner, Bjarne Herseth, Sigurd Müller, Peter Karberg, I.C. Thygesen, Johannes Klein, Laue P. Lauemoller, Evald Bach, Einer Vind Andersen, Ebbe Krarup, Max Andersen-Højer, Robert Jørgensen, Walther Rasmussen, Peter Heering og ubekendt.

Det var ikke ligefrem strålende tider for branchen, der allerede havde været belagt med importrestriktioner i tredive år. Det betød, at lagrene var begrænsede, og med tyskernes besættelse måtte man se forbindelserne til flere gamle forretningspartnere afskåret. Man kunne ikke få bordeauxvine. Lidt større kvanta fra Tyskland og Italien erstattede tabet, men alt i alt betød bortfaldet af det frie marked, at man fik ringere varer for de samme penge. Situationen kontrasterede markant med forholdene under første verdenskrig, hvor Hans Just havde lagret 6.000 oksehoveder bordeauxvin à 300 flasker i kældrene i Århusgade, ikke at forglemme 1.000.000 flasker aftappet vin samt for 1.300.000 mio. kroner rom fra Cuba, Jamaica og St. Croix, og endelig 400 piber madeira, der i mangel på plads i Århusgade blev lagret i Frihavnen.

Der forestod et sejt træk efter krigen, før tingene kom i lave. Hans Just måtte primært klare sig med lejeindtægter fra magasinerne, indtil medio 1950-erne, hvor bortfaldet af de sidste restriktioner på import atter gav vind i sejlene.

De sidste halvtreds års historie skal ikke skrives her, men nævnes bør, at Hans Just har stået distancen takket være en inspireret indsats fra ledelse og ansatte, men også tilsmilet af fru Fortuna i skikkelse af en historisk udvikling, der i løbet af et par generationer har gjort danskerne til en nation af vinnydere. Firmaet har bevaret sin karakter af familiefirma med Peter og Kirsten Karbergs søn, Flemming Karberg, som seniorchef med to sønner Peter og Thomas som medindehavere og deltagere i ledelsen.

Den glade bedstefar Poul Just med sine to ældste børnebørn Nulle Øigaard og Flemming Karberg. Nulle Øigaard blev senere gift med tegneren Ib Spang Olsen. 1938.

Langelinie 1940. Fra lejligheden i Christianiagade blev der gæet mange ture i omegnen, her ses Flemming Karberg sammen med sine tvillingesøskende Lone og Leif. I anledning af julen kom en skilling i kapsekkoen som hjælp til fattige børns fodbeklædning.

Det Kgl.
Kjøbenhavnske
Skydeselskab og
Danske Broderskab

Stifteren Hans Just var i 1888 blevet proponeret som broder i det ærværdige "Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab" af prokurator, justitsråd Carl Torp fra Nakskov.

Selskabet, Danmarks fornemste af sin art, kan med sikkerhed føres tilbage til 1400-tallet og er dermed formentlig Danmarks ældste eksisterende selskab.

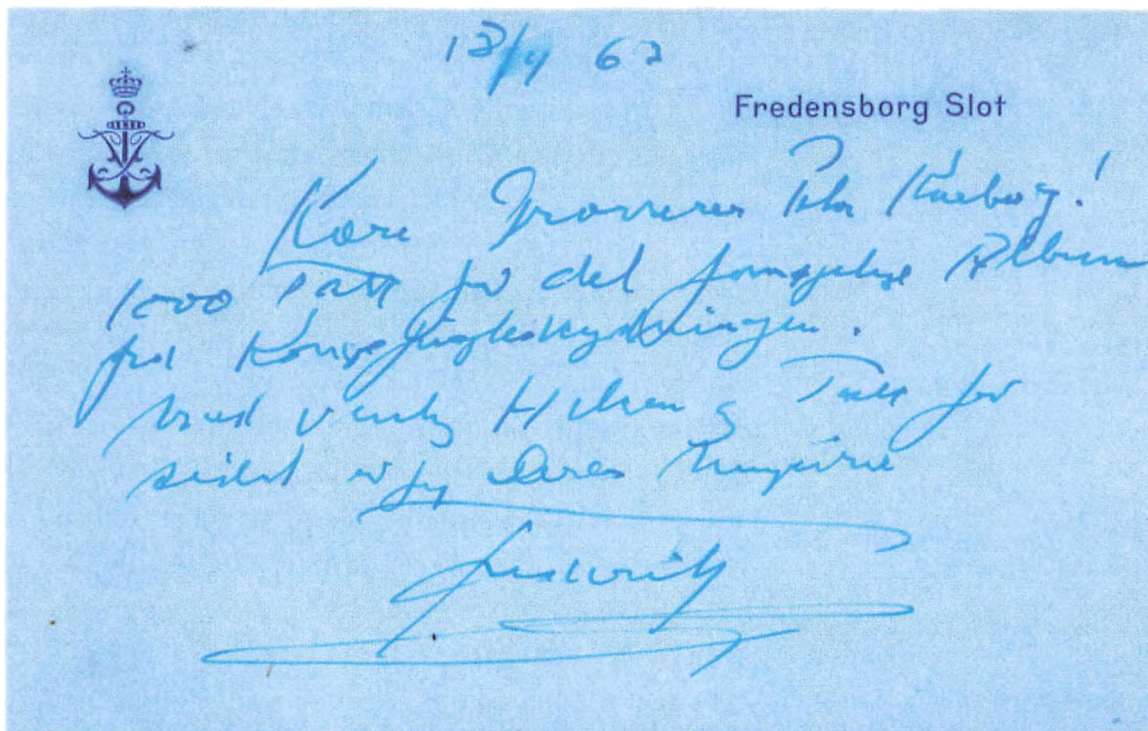
En tradition vil vide, at det oprindeligt var oprettet under navnet Det Danske Compagnie som pendant og modvægt til Det Tyske Compagnie 100 år tidligere, da Danmark var pantsat til tyske grever.

Poul Just i haven ved skydebanen på Vesterbro i samtale med Kong Christian X. Anledningen var kongefugleskydningen den 22. august 1916.

Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab har i hele selskabets historie haft nære forbindelser til kongehuset, der i erkendelse af skydebrødrenes troskab har deltaget trofast ved kongefugleskydningen og andre lejligheder.

Blandt de regenter, der i særlig grad har deltaget i selskabets arrangementer, møder vi Frederik VI,

Frederik VII og Christian X, men der er næppe en regent, som ikke har vist skydebrødrene passende bevågenhed. Også den nuværende kongefamilie lever op til traditionen ved deltagelse i brødrenes arrangementer på Sølyst. Enkelte misstemninger har der dog været, en især i 1848-51, hvor Skydeselskabet ikke kunne skjule en stærk uvilje mod Christian VII's dronning, Caroline Amalie, da dennes brødre, de augustenburgske prinser, Christian August og Frederik (prins af Nør), støttede slesvig-holstenernes oprør mod Danmark.

Skydebrødrene har alle dage været prominente mænd fra erhvervslivet, i de første århundreder mest håndværksmestre, senere skibsredere og storkøbmænd, i nyere tid også folk fra storindustrien og finansverdenen. Ledende folk fra militæret og forvaltningen, kulturpersonligheder og akademikere kunne tidligere ses som skydebrødre, men er i dag en minoritet. Navnene på et fåtal advokater, speciallæger og tandlæger kan endnu ses på de skydeskiver, der pryder Sølysts vægge, men det faldende lønniveau for offentligt ansatte hindrer de fleste i at forcere indgangen til det dyre selskab.

Kongelig hilsen til formanden Peter Karberg i anledning af kongefugleskydningen.

Skiverne har længe været overset trods den historie og de fortællinger, der ligger i motiverne, som ofte er malet af prominente kunstmalere. Det blev der bødet på i 1997 med en udstilling, "Fremskridtets mænd", arrangeret på Det Nationalhistoriske Museum på Frederiksborg slot af historikeren Thorkild Kjærgaard. Han og fagfællen Gerd Malling udarbejdede et fortræffeligt katalog til udstillingen med billeder og omtale af en række udvalgte skiver.

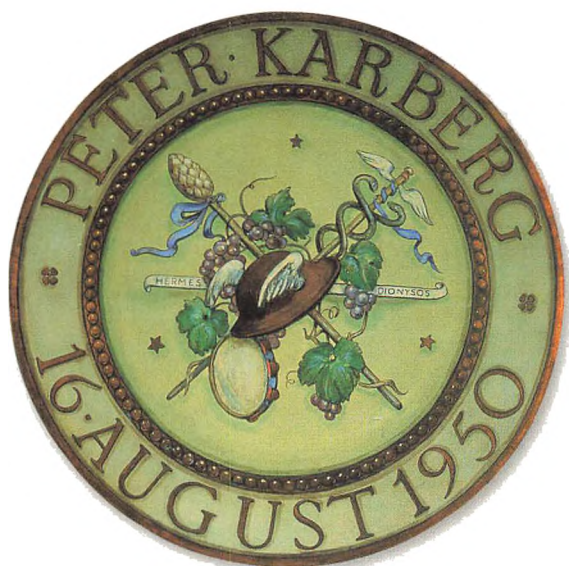
Skydeselskabet holdt under sit gamle navn "Det Danske Kompagni" til i det indre København, hvor navnet Kompagnistræde stadig erindrer om dem. Derfra flyttede de en kort periode til Christianshavn, før de etablerede sig på Vesterbro, hvor de i 1751 fik egen skydebane uden for Vesterport, siden 1787 bebygget med et anseeligt gildehus, der under navnet Den Kongelige Skydebane kom til at spille en stor rolle i Københavns selskabelige liv indtil 1949, hvor Compagniet, i mellemtiden omdøbt til Det Kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, flyttede til Sølyst i Klampenborg, hvor man med deltagelse af kong Frederik IX og dronning Ingrid indviede de fornemme lokaler, som stadig er centrum for brødrenes aktiviteter.

For den nationalt sindede Hans Just følte medlemskabet, kronet med valg til formand i 1894, hvor han blev fuglekonge, som en stor ære. Han blev efterfulgt i Skydeselskabet af sønnen Poul Just, svigersønnen Peter Karberg og dennes søn, nuværende leder af Hans Just, Flemming Karberg.

Hans Just havde i 1894 optaget prins Christian i Skydeselskabet, og sønnen Poul kunne byde prins Knud velkommen i 1929, da han bestred formandskabet. Ved prins Knuds optagelse kvitterede Christian, der i mellemtiden var blevet konge som Christian X, med en venlig erindring om sin egen optagelse under Hans Justs formandskab i 1894.

Skydeskiverne

De nye generationer

*All the world's a stage,
and all the men and women merely
players:*

*They have their exits, and their
entrances; and one man in his time
plays many parts....*

William Shakespeare
"As you like it" II-7

Man plejer at sige "efter et godt skuespil, er der ikke brug for nogen epilog".

Men I dette tilfælde er skuespillet endnu ikke slut, og det sidste kapitel i krøniken om Just & Karberg er endnu ikke skrevet.

Fortsættelsen ligger i hænderne på de nye unge generationer af børn og børnebørn.

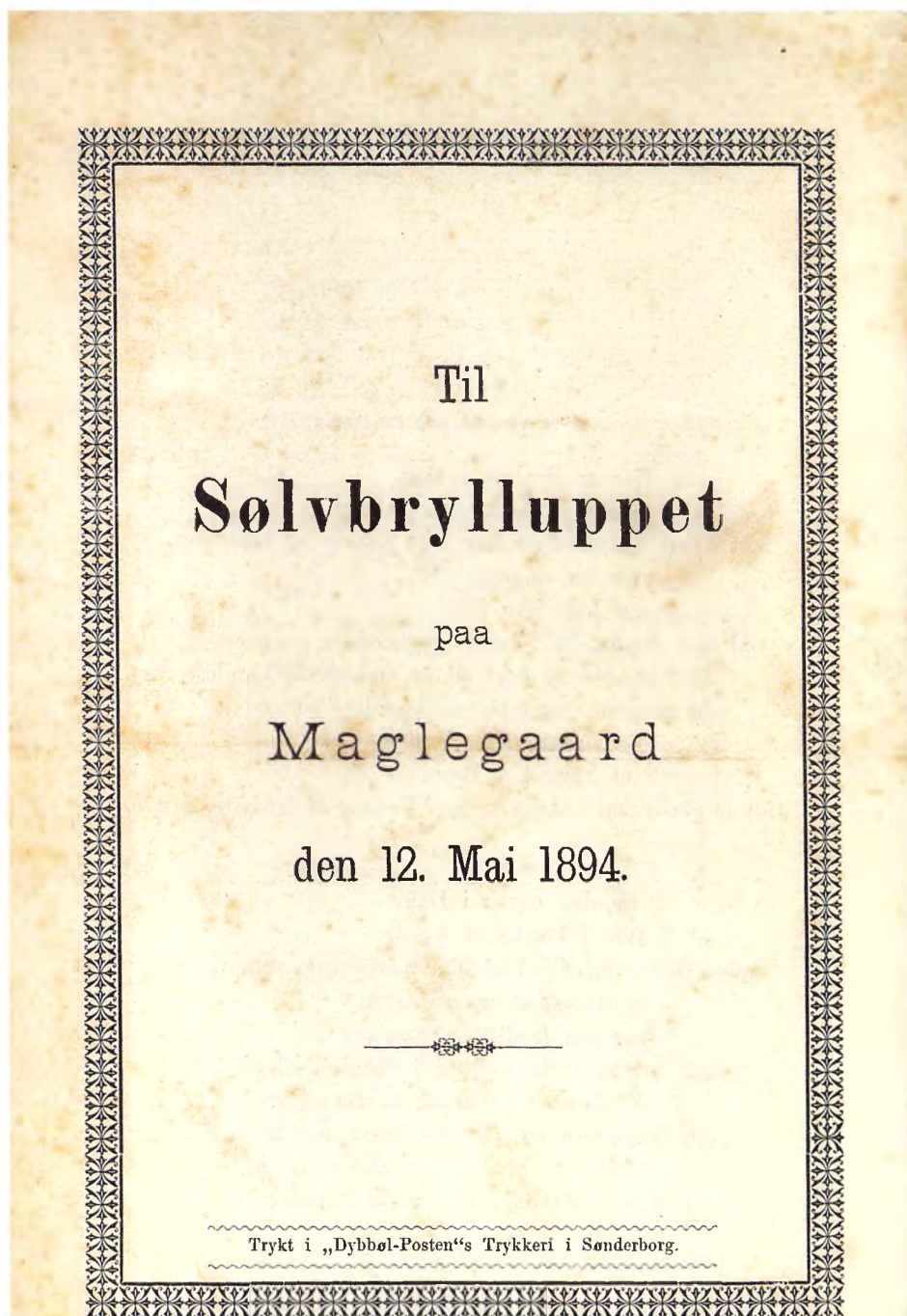
4 generationer

Foto: Kgl. Hoffotograf Klaus Møller

Billedligt talt står generationerne på skuldrene af hinanden. I en kort stund har vi blot det hele til låns. Men vi kan give stafetten videre til vore efterkommere, og dermed påvirke fremtiden.

Maglegaard Sangene

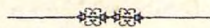

Til
Sølvbrylluppet

paa

Maglegaard

den 12. Mai 1894.

Trykt i „Dybbøl-Posten“s Trykkeri i Sønderborg.

Mel.: Vi elske vort Land....

Her er Bryllup i Dag,
men vor Brudgom og Brud
i et kvart Hundrebaar har delt Sorrig og Gammen,
ved den tropiske Sol,
den kinesiske Ris,
ved den londonske Taage de glædedes sammen.
Men droges de bort til de fremmede Lande,
de længtes dog efter de hjemlige Strande.
— Nu paa Hjemlandets Kyst
i et hyggeligt Hjem
tidt de glædes med Slegt og med Venner de trofaste, sande.

Saadan ogsaa i Dag,
hvor i tætsluttet Kreds
findes Grene og Skud af den Karbergske Stamme,
og den Maglegaards-Gren
har saa frodig en Væxt,
og dens kraftige Skud gjør ej Slegten til Skamme.
Af Sønner jo to og af Døtre trønde,
(en Svigersøn og, maaske snart dog tvende?)
ej alle til Stede, men alle som én
deres Tanker og Ønker til Sølvbrudeparret vil sende.

Vi synge en Sang
for at hædre det Par,
i hvis yndige Hjem vi til Glæde os samle.
Vi vil drikke en Sknal
af bredefuldt Maal,
den skal tømmes af unge sanvel som af gamle:
„For Sølvbrudeparret al Hæder og Lykke!
Med Sundhed, Tilfredshed de Fremtiden bygge!
Gid ad Aare igjen
vi maa mødes hos dem,
naar de bære det sjældne og kost'lige Guldbryllups-
smykke“.

Til
Guldbrylluppet

paa

Maglegaard

den 12. Maj 1919.

Trykt i „Dybbøl-Posten“s Trykkeri i Sønderborg.

Mel: Vi elske vort Land . . .

Her er Bryllup i Dag,
men vor Brudgom og Brud
i et halvt Hundrebaar har delt Sorrig og Gammen,
ved den tropiske Sol,
den kinesiske Ris,
ved den londonske Taage de glædedes sammen
Men droges de bort til de fremmede Lande,
de længtes dog efter de hjemlige Strande.
— Nu paa Hjemlandets Kyst
i et hyggeligt Hjem
tidt de glædes med Slægt og Venner de trofaste, sande.

Saadan ogsaa i Dag,
hvor i tætsluttet Kreds
findes Grene og Skud af den Karbergske Stamme,
og den Maglegaards-Gren
har saa frodig en Vækst,
og dens kraftige Skud gør ej Slægten til Skamme.
En Søn og tre prægtige Døtre vi skuer.
Tre Døtre, som er avanceret til Fruer.
Ej alle til Stede,
men Hjerter i Flok
Med de kærligste Tanker for Guldbrudeparret dog luer.

Vi synge en Sang
for at hædre det Par,
i hvis yndige Hjem vi til Glæde os samle.
Vi drikko en Skaal
af bredefuldt Maal,
den skal tømmes af unge saavel som af gamle:
„For Guldbrudeparret al Hæder og Lykke!
Med Sundhed, Tilfredshed de Fremtiden bygge!
Gid ad Aare igjen
vi maa mødes hos dem,
Naar i Guldkransen smukt Diamanten skal sættes
som Smykke.

Ved

Peter Karbergs

50-aarige Fødselsdag.

Mel.: Keiseren af Chinesiens Land.

Dengang P. Kar. var ung og kjæk
 Længtes han svært fra Danmark væk;
 Derfor i hele Sønderborg
 Opstod en ganske navnløs Sorg.
 Men Petermand det nu inte rørte
 En Dchunke ham til China førte,
 ∴ Strax, strax slog han sig né'
 Handled' med Riis og Affaldsthé. ∴

Penge han tjente nu som Græs,
 Laved' en vældig business;
 Han ad den rigeste Mandarin
 Kunde sig ta' et lille Griin.
 Derfor han ogsaa skrev til Lene
 „Tør Din Taare, oh kom Cousine,
 ∴ Kom, kom, Lene oh kom,
 Se dog min Hytte er ganske tom“! ∴

Lene hun pakked' rask sit Tøi
 Petermand glad om Halsen fløi.
 Deres Hjerter slog svære Slag,
 Glæde der var den hele Dag.
 Straalende deres Saloner bleve,
 Livet det gik som Pantelege.
 ∴ Leg, Leg, blot det var mig
 Hvisked' den ganske Stad Shanghai. ∴

Keiseren dengang hed Li Hun Chang
 Han var en vældig Lækkertand,
 Da han Sir Peters Lykke saa,
 Ruden han bankede listigt paa;
 Strax lukked' Døren op Sir Peter,
 „Vil Keiseren inte ha' en Bitter?“
 ∴ „Nei, nei! Gu' vil jeg ei,
 Jeg vil blot lege Panteleg!“ ∴

„Skænk mig Din buttede Fru Helen,
 Her er mit gamle Koumodeben!“
 Karberg han fik en større Skræk,
 Hastede strax fra Landet væk. —
 Vel er det fint og en gru'lig Ære
 I China Keiserens Svog'r at være;
 ∴ Men, men, tænk what a risk,
 Alle Drengene med en Pisk“. ∴

Karberg sig atter en Dchunke fik,
 Satte for England sit Bestik.
 Hele Lasten var fuld af Taels
 Chinabitter og Silkeschawls,
 Ædelt han til Vennen Heine
 Skjænked' de gamle Kommodebeine,
 ∴ Heinemann denne ækle John
 Solgte dem strax til Levysohn. ∴

Ovre i England gik det sløjt —
 Altid Taage, det er for drøjt.
 Dag og Nat han i London laa,
 Lene han kun om Julen saa.
 Dollaren faldt halvtres Procente,
 Sølv et det fik man for at hent' det.
 ∴ Hjem, hjem, derfor igjen
 Sejled' nu hele Familien. ∴

Her paa den skjøne Maglegaard
 Endelig Ro Sir Peter faar.
 Masser af Børn omkring ham gik,
 Skæve Øine ei nogen fik.
 Her er i Danmark godt at være,
 Vennerne holder ham høit i Ære;
 ∴ Men, at han snød Li Hun Chang
 Derfor ham skjænkes denne Sang. ∴

og saa sang Selskabet den her omdelte Sang
i Anledning af

P. Karberg Esq.^s 70-aarige Fødselsdag

d. 17. Aug. 1910.

Kejseren af Kinesiens Land,
Han er en meget ulykkelig Mand.
Han har kun Sorger af første Sort
Siden Sir Peter er draget bort.
Han var jo Konge blandt alle Honkonger,
Han kunde klippe de største Kuponer.
∴ Kejseren græd dengang Karberg drog a':
»Nu vil jeg dunkes paa Maven hver Dag«. ∴

Folkene i Kinesiens Land
Sagde om Karberg: he is a man
Business-man! og paa Lager han har
Alt — fra en Sax til en Man-of-war!
Børsen rystede for ham grulig.
Ja, selv den usleste Hund af en Kuli
∴ Sa' naar han saa paa P. Karberg esq:
Ligner han ikke komplet en Lord-Mayor? ∴

Ligner Lord-Mayor! — Næ hør nu blot
Snarere ligned han Belgiens Drot
Allerhøjstsalig Kong Leopold,
Nobel. behersket, af Ydre stolt.
Han kunde ta' Majestætens Rolle,
Kun ku' han ikke som Leopold solde.
∴ Han vilde heller ej danse Kancan
Privat med en Baronesse Vaughan. ∴

Og naar Du ikke har det saa godt,
Vejret herhjemme bli'r koldt og raat,
Prøver Du Kur i fremmede Lande,
Karlsbader, Vichy og andre Vande.
Gamle Rom er dog en Livselixir,
Det er gevaltige Kræfter den gi'r.
∴ Efterkur saa Du ved Nordkap nød,
Det Du dog ikke Din Kone bød. ∴

Bedstefa'r, hvor kan vi tyde Dit Smil,
Tænker Du smaat paa at kjøbe en Bil?
Eller — maaske om et Øjeblik
Sér vi Dig sysle med Aviatik.
Sér vi Dig slaa en Record som Svendsen,
Sér vi Dig svæve hen over Grænsen.
::: Saadan en Lufttur — helst med en Ven,
Herfra til Als — og saa hjem igen! :::

Det er i Grunden vældig Kommers
At Du i Dag er blevet 70!
Du er den meget beundrede,
Tænk, naar engang Du bli'r 100!
Og som en Eg med en Masse Grene
Knejses Du højt med den skønne Helene.
::: Afkom Du har som en Mandarin,
Bedstefa'r for halvandet Dusin. :::

Se og paa denne din Hædersdag
Hejser forskellige Lande Flag,
Danmark og Sverrig og Schweitz gør klar,
Hylder den gam'le Bedstefa'r.
Dejlige Døtre sér Du som Fruer,
Svigerbørn — naa naa — som duer!
::: Axel er go'! -- Han ejer privat
En ny P. Karberg i Lommeformat. :::

Gid Du maa ha' det som helst Du vil,
Vinde gevaltigt i L'hombrespil.
Mange Ture med Christian gøre.
Gode Beregninger inden Døre.
Har Du af Ønsker en Snes eller flere,
Gid det maa gaa — kan vi ønske mere?
::: Gid Du maa nyde med Glæde hver Dag,
Din Skaal, Sir Peter, Hurra! Hurra! :::

Denne sang er af

MAGLEGAARD

1840 — 17. Aug. — 1910.

M e l.: Ved Vintertid.

Ved Sønderborg en Skov der staar,
Og gamle Ege gror derude,
Af dem man gode Planker faar
Hvoraf der tømret blev en Skude,
Den flød paa Søen, kækt og stolt
Solid og sejt var Spant og Bolt,
:,: Og akkorderet Fart den holdt,
Og flot den skar for alle Klude :,:

Til Østen ud, til Kinaiand
Godtfolk den stoute Skude sendte,
Den bragte Bud fra Danmarks Strand
Og gav sin Rheder Konge-Rente,
Respekt for gamle Danmarks Flag,
Thi ellers gav den glatte Lag,
:,: Men Skuden foer dog helst i Mag,
Og did, hvor der var Guld at hente. :,:

Og fra det stille Ocean,
Og Storme paa den hede Zone,
Drog Sejleren for en Orkan,
For i Europa Flag at tone.
Snart pejled Lodsens Englands Kyst,
Hurra! Her kommer vi fra Øst
Good bye! Good bye! i Land med Lyst
Hvor Themsen kysser Albions Throne! :,:

80

80

Sil

Bedstemor

den 27 September

1925

80

80

Nu vi Børnebørn vil be
lad Tert Bæger fylde
at den kære Bedstemor
nu vi ret kan hylde.
Med hurraraab og Jubelklang
slutter nu vor lille Sang —
lad det rigtigt runge
fra gamle som fra unge.

Bedstemoder nu tilfreds
sidder her og smiler
midt i Slægt og Venners Krebs
tænk hvor Tiden iler —
firsindstyve Aar mon gaa
siden hun i Buggen laa
Sønderborg den skønne By
fæstet hendes Ry.

Da hun voksed og blev stor
blev hun snart forlovet
rejste bort fra Far og Mor
over Hav sig voved
med sin kære Ægtemand
rejste til Sinesiens Land
blev Prinsesse laaret
og paa Hænder baaret.

Dog af Nina de blev fed
til Europa længtes
De i London slog sig ned
Børn nu om dem trængtes
Forretningen gif mægtigt frem
de stiftet der ett herligt Hjem
som Tilflugt blev for Danske
der aldrig glemmes ganste.

Efter strænge Arbejdsaar
Danmark dem dog loffed
Paa det skønne Maglegaard
Venner om dem flotted
Nu blandt Slægt og Venner her
sidder Bedstemoder kær
endnu ung i Ginde
en ægte Dannedvinde.

Baskerville

Denne bog er sat med Baskerville, opkaldt efter den engelske bogtrykker John Baskerville (1707 - 1775). John Baskerville blev født i Worchestershire, men levede næsten hele sit liv i Birmingham, hvor han som de fleste bogtrykkere på den tid delte sin alsidige begavelse ligeligt mellem at tegne og støbe skrifter, sætte og trykke. Hans krav til papirkvaliteter og tryksværte fik lige så stor betydning som hans nye skrift. Med sin første bog Virgil i kvartformat indledte Baskerville i 1757 en produktion på ca. 50 bøger, der ikke har mange rivaler i bogtrykkerkunstens historie.

Foliobibelen fra 1763 regnes for hans mesterværk - et særlig lykkeligt samspil mellem skrift, tilrettelæggelse, papir og tryksværte. Et af Baskervilles bidrag til moderne bogtrykkerkunst er hans krav om, at den rene og enkle typografi skal danne grundlaget for bogen. Denne tanke var revolutionerende på en tid, da en bog mere blev bedømt efter illustrationerne end efter sætterens og trykkerens indsats.

Baskerville var profeten, der var agtet overalt undtagen i sit eget fædreland. Forarmet og bespottet prøvede han gentagne gange at sælge hele sit udstyr, men det lykkedes først i 1779 for hans enke, og derefter blev hans stempler, matricer og presser solgt og videre solgt i Frankrig, indtil man fuldkommen havde glemt, hvor de stammede fra.

Først i 1917 blev Baskervilles skrifter genopdaget af Bruce Rogers fra Cambridge University Press.

John Baskerville reformerede ikke blot samtidens engelske bogtryk, men øvede varig indflydelse på typografien i alle de lande, hvor man bruger det latinske alfabet.

Baskervilles higen efter en æstetisk tilfredsstillelse i hvert bogstavs elegante form gør, at skriften er velegnet til næsten alle formål. Den er i besiddelse af den store dyd at være beskeden og overordentlig letlæselig.

Baskerville kommer aldrig mellem læseren og forfatteren.

Ivan Landler

Forfatter

Forfatter, redaktør Kjeld Simon Villadsen, f. 1936, er cand. mag. i historie fra Københavns Universitet 1974 med en afhandling om den økonomisk-demografiske udvikling i 1600-tallet. Specialeafhandlingen blev i 1976 udgivet af Lokalthistorisk Institut ved Københavns Universitet under titlen "Pest, skatter og priser, Befolkningsudviklingen i Køge 1629-1672".

Forfatteren har arbejdet som arkivar og gymnasielærer, indtil han i 1984 stiftede Erhvervshistorisk Bureau EHB-Forlag sammen med tre andre historikere. Han har i bureauets regi været med til at researche, skrive og udgive publikationer og bøger for erhvervsvirksomheder, fagforeninger og institutioner, oftest i tekstforfatterens rolle.

Personregister

- Adeler, brødrene, deltagere i turen til Sønderjylland 1896, 38
 Ahlmann, Hans, kaptajn på Nicoline 1861-1876, 69, 86, 87, 109
 Alstrup, Henning Andersen, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Andersen, Bente Vind, vinhandler, 182
 Andersen, Einar Vind, vinhandler, 182
 Andersen, Hans Christian (1805-1875), eventyrfortæller, 54, 55
 Andersen, Hans Niels (1852-1939), skibstømrer og stifter af ØK, 41, 69, 86, 87, 101, 136
 Andersen, Ulla Vind, vinhandler, 182
 Andersen-Høyer, Max, vinhandler, 182
 Arnason, Jon, islandsk oprører mod Danmark, 159
 Arnhold, Jacob, (1837-1903), tysk entreprenør og forretningsmand, 106, 107
 Asmussen, Ernst, 135
 Asmussen, L.R., kaptajn på Canton 1862-1865, 88, 109
 Bach, Ewald, vinhandler, 182
 Baltazar, 64
 Batseba, gift med Urias, Kong Davids elskerinde, 93
 Beauvais, 35
 Bech, V., skolefrøken, 151
 Bech, kirkesanger i Høve kirke, 18
 Becker, Emilie Henriette Charlotte (1817-1898), gift med P.H.F. Kalko, 155
 Bender Söhne, firma i Mannheim, 49
 Bennicke, Erik, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Berg, violonist, 46
 Berlème, Aage Høepfner (1886-1967), 142, 144, 145, 149, 162, 167, 168, 169, 170, 174, 175, 176, 177, 180
 Berlème, Anna Margrethe Høepfner (1887-1966), gift med Axel Karberg, 120, 122, 124, 136, 137, 139, 140, 142, 143, 144, 148, 149, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 171
 Berlème, Carl (1884-1894), 167, 168, 169
 Berlème, Fritz, før 1883 Fritz Nix (1855-1890), læge, 162, 165, 166, 167, 168, 169
 Berlème, Poul (1920 - ?), 144
 Berlème-Nix, August Emil (1859-1949), direktør i Haandværkerbanken, København, 165, 166
 Berlème-Nix, Christian Heinrich (1827-1911), bankbestyrer i Landmandsbanken, 165, 166
 Berlème-Nix, Frederik August (1847-1919) læge, dr.med. tit. professor, 165
 Bernstorff, Johan Hartvig Ernst (1712-1775), greve, udenrigsminister, 156
 Bismarck, Otto von (1815-1898), tysk rigskansler, 27, 99
 Bjørner, Anna (Larssen), 1875-1955, skuespillerinde, 45
 Blixen, Karen (1885-1962), dansk forfatterinde, 22
 Boas, William (1846-1933), grosserer, 43
 Bohr, Niels (1885-1962), dansk atomfysiker, 145, 176
 Borchorst, Carl Joachim, syngemester på Vajsenhuset 1831-1844, 153
 Borthig, Elisabeth Dorothea (1780-1843), gift med P. Terkelsen Just, 14, 16, 17, 18
 Borup, Johan (1853-1946), stifter af Borups Højskole, 46
 Bouchard, Julien, seniorchef i Bouchard pere é fils, 52
 Bourjau, A., partner i Oxford & Co., 107
 Boysen, H., partsreder, 85
 Brammer, Gerhard Peter (1801-1884), sognepræst og forstander i Snedsted 1830-1842, udnævnt til biskop i 1842, 19, 20
 Bredesen, forvalter i Hans Just, 134
 Bruhn, Hans (1813-1893), kaptajn på Perlen 1825, 76
 Brøgger, Hedeveg Frederikke (1783-1847), datter af Jacob Brøgger og Dorte Marie Langhoff, gift med præst Christen Thygesen, 22
 Brøgger, Jacob, (1744-1820), kammerråd, toldinspektør i Kerteminde, Vejle og Randers, far til Hedeveg Frederikke Brøgger, 22
 Caroline Amalie (1796-1881), dansk dronning, gift med Christian VIII, 155, 187
 Christian II (1481-1559), konge af Danmark 1513-1523, 12, 64
 Christian IV (1577-1648), konge af Danmark 1588-1648, 66
 Christian VIII (1786-1848) konge af Danmark 1839-1848, 159, 187
 Christian IX (1818-1906), konge af Danmark 1863-1906, 101, 160
 Christian X (1870-1947), konge af Danmark 1912-1947, 186, 187, 188
 Christian August (1798-1869), hertug af Augustenborg, 187
 Christian Frederik, prins, senere kong Christian VIII, 159
 Christiansen, frk., mangeårig medarbejder i Hans Just, 134
 Clausen, Anna Ida (1775-1858), gift med Andreas Valentin Karberg I, 97
 Clausen, Johannes, kahytsdreng og dagbogforfatter, 91
 Columbus (1446-1506), opdagelsesrejsende, 81
 Conradi, skibsbygger i Kiel, 86
 Cortzen, Dietrich, gæstgiver, 99
 Dahl, Balduin (1834-1891), musikkdirektør, 46
 Dam, Dorothea Kathrine, født 1703, gift med Anton Just, 13
 Danner, Louise Christine (1815-1874), grevinde, gift med Frederik VII, 25
 Dansiger, Henry, 107
 David, jødisk konge, 93
 Detlevsen, J.A., partsreder, 84
 Drachmann, Holger (1846-1908), forfatter, 44, 45
 Dreyer, Nete, f. 1915, 135, 180
 Elisabeth Isabella (1501-1526), dronning af Danmark, g. m. Christian II, 12
 Fenger, Christine, Theodor Justs 2. hustru, 29
 Fenger, J.F. (1881-1933), højestetssagfører, 175
 Fernand, duc de Montebello, 53
 Fischer, Alver (1905-1977), 144
 Fischer, Ann, f. 1934, g. m. Windfeld-Hansen, 144
 Fischer, Merete (1936-1976), gift med Cres Augsberg, 144
 Flensborg, Gudrun, veninde til Anna Berlème, 139, 140
 Frederik IV (1671-1730), dansk konge 1699-1730, 154
 Frederik VI (1768-1839), dansk konge 1808-1839, 19, 73, 159, 186
 Frederik VII (1808-1863), dansk konge 1848-1863, 25, 30, 186
 Frederik IX (1899-1972), dansk konge 1947-1972, 188
 Frederik Emil August (1800-1865), prins af Nør, 187
 Frederiksen, Leo, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Friedrichsen, Niels Christian (1840-1905), nationaløkonom og politiker, 41, 42
 Friedrichsen, Vilhelmine, d. 1882, g. m. C.H. Berlème-Nix, 165
 Gedalia, Gottlieb A. (1816-1892), foretager, initiativtager til Landmandsbanken, 133
 Gladstone, William Ewart (1809-1898), engelsk statsmand, 117
 Glückstadt, Isak (1839-1910), direktør i Landmandsbanken, 40, 41, 42, 43, 51, 131, 133
 Glückstadt, Emil (1875-1923), direktør i Landmandsbanken, 131
 Grut, Bente, 180
 Grønlund, hr., 182
 Grønlund, Petrea, 182

- Gudmann, F.C.M., islandsk købmand, 161
 Gudmann, fru F.C.M., 101
 Gudmann, Johs., islandsk købmand, 155, 159, 160
 Guinness, Mohan Ltd., bankiers i London, 142
 Guldbrandsen, Anton F.C., f. 1793, lærer på Vajsenhuset 1820-1865, 153
 Hambroe, Carl Joachim (1807-1877), finansmand og bankier, 40
 Hammerich, Holger Aagaard (1845-1915), ingeniør og politiker, 40, 41, 42, 43
 Hansen, Henrik Hart, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Hansen, Julius, vinhandler, 43
 Hansen, Valdemar, 118
 Harald (1876-1949), prins af Danmark, Christian X's yngre broder, 58
 Harbou, dansk oberst under 1. verdenskrig, 128
 Harhoff, Niels, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Hass, Heinrich I., købmand, 34
 Hauschild, H. H. (1813-1876), skibsbygger i Sønderborg, 80, 84, 86, 22
 Haut Pied, Louis de la, flygtning fra den franske revolution 1789, 22
 Heering, Peter (1908-1984), likørfabrikant, 182
 Heise, Peter (1866-1936), overretssagfører, 131
 Helena (1888-1962), prinsesse, gift med prins Harald, 58
 Heltzen (1815-1898), kammerherre, amtmand i Åbenrå, 27, 29
 Henriksen, kromand i Gislinge, 47
 Henriques, vekselerer, 142
 Herseeth, Bjarne, vinagent, 182
 Hessen, kammerherre, rigsråd, 75
 Holberg, Ludvig (1684-1754), dansk forfatter, 12
 Holm, Anna Marie, gift med hoker Simon Petersen, 148, 159
 Holmer, C.A., etatsråd, 26, 29
 Holm-Petersen, F., forfatter, 76
 Hoyer, kaptajn på Frederik VII, 109
 Hubener, C.A., partner i Oxford & Co., 107
 Hummel, Christian G., matematiklærer på Vajsenhuset 1833-1843, 153
 Hvalsoe, Hans G., grosserer, 26, 27, 29, 34
 Hvalsoe, Thora, Theodor Justs 1. hustru, 27, 29
 Høepfner, Carl Julius (1827-1901), islandsk købmand, g. m. Anna Margrethe Petersen, 142, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 159, 160, 161, 162, 170, 174
 Høepfner, Daniel, død 1833, arvefæster i Munkeby sogn, Sorø Amt, 148
 Høepfner, Ingeborg Mariane (1860-1943), g. m. læge Frits Berleme, 138, 143, 144, 148, 151, 160, 161, 162, 166, 167, 168, 171, 177
 Ibsen, Henrik (1828-1906), norsk dramatiker, 25
 Ingemann, B.S. (1789-1862), salmedigter, 153
 Ingemann, Bernhard Svane (1869-1923), arkitekt, g. m. Ida Karberg, 139
 Ingemann, Esben (1902-1988), 122
 Ingemann, Torben (1905-1969), 122
 Ingerslev, Hans Peter (1831-1896), indenrigsminister, gennemførte loven om Københavns Frihavn 1891, 40
 Ingrid, dansk dronning (1910-2000), 188
 Jardin, Nicolas-Henri (1720-1799), fransk arkitekt, 156
 Jebsen, skibsrederfamilie fra Aabenraa, 65
 Jensen, Chr., jr., partsreder, 84
 Jensen, H., skibsbygger i Sønderborg, 86
 Jensen, Karen Marie, pige hos familien Høepfner, 161
 Jensen, R., partsreder, 84
 Jenslev, J.V.C., 175
 Jespersen, Henrik, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Johannsen, Knud (1867-1936), gift med Elisabeth Just, 46
 Jorck, Georg, 34, 118
 Jork, Chr. Valeria (1833-1860), læge, g. m. Hedevig Just, 34
 Joughaneau, Eva (1885-1960), gift med Jens Carl Just, 58, 183
 Just, Anton, død 1774, godsforvalter på Fuglsang, Lolland, 12, 13
 Just, Carl, far til Hans Just, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 29, 30, 31, 34
 Just, Carl, tandlæge, 24, 25, 182
 Just, Daniel Andreas Carl (1805-1885), skolemester i Udesundby, 31
 Just, Edith (1906-1985), g. m. Erik Øigaard, 58, 182
 Just, Einar (1875-1932), søn af Hans Just I, 36, 38, 46, 47, 57, 58
 Just, Elisabeth (1874-1964), g. m. sagfører Knud Johannsen, 46
 Just, Frederik, 28
 Just, Hans Jacob Hvalsoe (1840-1912), etatsråd, grosserer, stifter af Hans Just, 24, 28, 29, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47, 48, 49, 51, 55, 56, 57, 58, 60, 127, 186, 188
 Just, Hans II (1903-1981), søn af Jens Carl Just, 134, 135, 181, 182
 Just, Hedevig (1837-?), g. 1. m. læge Jork og 2. m. forstander Alfred Povlsen, 17, 20, 23, 26, 48, 57
 Just, Hedevig (1872-1929), datter af Hans Just I, g. m. boghandler Frederik Lunning, Odense, 36
 Just, Henning (1879-1907), søn af Hans Just I, 36, 38, 57, 58
 Just, Herman, bror til Hans Just I, 24, 27, 29
 Just, Jens Carl (1882-1951), søn af Hans Just I, grosserer og vinimportør, 36, 38, 57, 58, 134, 181, 182
 Just, Johan, Daniel, Antonsen (1732-1785) præst i Aagerup, 13
 Just, Kirsten, f. 1915, g. m. Peter Karberg, 58, 135, 144, 170, 180, 182, 183, 192
 Just, Lis, datter af Hans Just, 36, 38, 182
 Just, Margrethe, 183
 Just, Otto, f. 1845, broder til Hans Just I, 24, 26, 28, 35
 Just, Peter Terkelsen (1774-1834), præst i Hove og Flakkeberg, 14, 21
 Just, Poul (1877-1958), vinagent, grosserer og vinimportør, 35, 36, 38, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 122, 131, 133, 134, 135, 180, 181, 182, 183, 186, 188
 Just, Peter Theodor, f. 1832, storebror til Hans Just, medindehaver af firma Sterup & Just, søn af Carl Just, 18, 20, 26, 27, 28, 29, 34, 36
 Just, Thomasine, 15
 Just, Thora Margrethe (1870-1953), g. m. direktør for statskovbruget Frederik Krarup, 36, 46
 Just, Vivian, 182
 Jørgensen, Albert V. (1886-1970), højesteretssagfører, 176
 Jørgensen, Christian, vogmmand i Bredgade, 138
 Jørgensen, Julius Erik, 175
 Jørgensen, Peter, vinhandler (1845-1925), 42
 Jørgensen, Robert, vinhandler (1910-1984), 182
 Kalko, Frederik Anthon, (1842-?), 155
 Kalko, Jens Peder Hilarius, slagtermester, 148
 Kalko, Peter Ferdinand Hilarius (1810-1867), jurist, kammerråd, 148, 155, 156, 157, 158, 159
 Kalko, Sidse Cathrine, d. 1835, født Høepfner, 148, 150
 Kang-Xi, kinesisk kejser 1661-1722, 116
 Karberg, Agnete (1914-1950), gift med Paul Marke, 143, 144, 164
 Karberg, Albert, f. 1999, 5, 192
 Karberg, Alice, f. 2002, 5
 Karberg, Andrea f. Rygg, f. 1970, magister i kunsthistorie, 192
 Karberg, Andreas Valentin I (1773-1814), købmand og skibsreder, 97, 98, 99, 100, 101, 109
 Karberg, Andreas Valentin II (1814-1892), købmand, skibsreder og rådmann i Sønderborg, 80, 85, 97
 Karberg, Andreas Valentin, søn af Andreas Valentin Karberg II, 99

- Karberg, Andreas, født 1968, cand.polit., medejer af Hans Just, 64, 192
- Karberg, Anna (1771-1853), gift med Christian Petersen, 77, 97, 98, 99
- Karberg, Anna Margrethe Gunver (1910-1942), gift med Alver Fischer, 144
- Karberg, Axel Andreas (1874-1919), søn af Peter og Helene Karberg, 118, 119, 120, 121, 122, 135, 136, 137, 139, 164, 170, 177
- Karberg, Baltazar, nævnt i diverse kilder 1556-1570, 64
- Karberg, Birgitte Margrethe, født Cortsen (1820-1902), 81, 99, 100
- Karberg, Birgitte Marie (1854-1940), datter af Andreas Valentin II, 99, 109
- Karberg, Camille, f. 1994, 5, 192
- Karberg, Christian (1804-1896), skibsreder, 64, 65, 66, 67, 77, 78, 81, 84, 86, 88, 89, 97, 98, 99, 108, 120, 136
- Karberg, Christian (1873-1896), søn af Peter og Helene Karberg, 65, 118, 119, 120, 121, 122
- Karberg, Christian, yngste søn af Andreas Valentin Karberg II, 99
- Karberg, Elisabeth Helene Andrea (1912-2001), g. m. Ebbe Krarup, 143, 144, 164, 181, 182
- Karberg, Ellen Nicoline (1871-1944), gift med Wilhelm Pestalozzi, 118, 119, 122, 125
- Karberg, Flemming, f. 1937, grosserer, medejer af Hans Just, 144, 183, 188, 192
- Karberg, Frederik, f. 1991, 5, 192
- Karberg, Gustav, f. 1993, 5, 192
- Karberg, Hanne, f. 1939, g. m. Flemming Karberg, 192
- Karberg, Helene Dorothea (1845-1932), g. m. Peter Karberg, 80, 81, 99, 106, 109, 110, 118, 122, 123, 125, 170, 177, 181
- Karberg, Holger f. 1997, 5, 192
- Karberg, Ida (1874-1958), datter af Peter og Helene Karberg, 119, 120, 122
- Karberg, Ingeborg (1908-1973), g. m. William Lihme, 142, 143, 144, 164
- Karberg, Leif (1939-1998), 144, 183
- Karberg, Lilian (1918-1992), g. m. Jørgen Schou, 143, 164, 183
- Karberg, Lone, f. 1939, g. m. Mogens Gronwald-Larsen, 144
- Karberg, Lorentz, f. første halvdel af 1600-tallet, 64
- Karberg, Margrethe (1910-1944), g. m. Alver Fischer, 143, 144, 164
- Karberg, Maria, f. Johansen 1964, bromatolog, 192
- Karberg, Marianne, f. Gjedde Theisen 1959, cand.merc., 192
- Karberg, Mathias (1810-1848), søn af Andreas Valentin Karberg I, 80, 85, 97, 98
- Karberg, Paul (1648-1729), søn af Lorentz Karberg, 64
- Karberg, Peder, f. første halvdel af 1600-tallet, 64
- Karberg, Peter (1805-1882), købmand og skibsreder, 77, 82, 85, 106, 107
- Karberg, Peter (1840-1922), medstifter af Arnhold, Karberg & Co., 58, 65, 66, 80, 81, 85, 99, 106, 107, 109, 110, 115, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 135, 136, 142, 143
- Karberg, Peter (1909-1986), grosserer, medejer af Hans Just, 58, 122, 124, 134, 135, 137, 142, 143, 144, 145, 148, 163, 164, 170, 176, 177, 180, 181, 182, 187, 188
- Karberg, Peter, født 1962, direktør, medejer af Hans Just, 183, 192
- Karberg, Thomas, født 1964, direktør, medejer af Hans Just, 183, 192
- Karberg, Thora Margrethe (1877-1945), g. m. Emil Mazetti Nissen, 119, 120, 122, 125
- Karberg, William, f. 1995, 5, 192
- Karl V (1500-1558), spansk konge, tyskromersk kejser 1519-1556, 12, 13
- Kierkegaard, Søren (1813-1855), dansk forfatter og filosof, 16
- Kierulff, Karen (1892-1976) gift med Aage Berléme, 142
- Kinch, Andreas (1861-1929), søløjtnant, direktør i ØK, 46
- Kinck, Otto Peter (1785-1852), cand. jur., byfoged i Vordingborg 1815-1830
- King George IV (1762-1830), engelsk konge, 57
- Kirstein, Camille, partner i Schröder & Schyler, 54
- Kjær, Hans, medstifter af Styhr & Kjær, 118
- Kjærgaard, Thorkild, f. 1945, historiker, dr. phil., 188
- Klein, Johannes, vinagent, 182
- Knud, dansk arveprins (1900-1976), 188
- Koch, H.C., 48, 49
- Kolling, Christen Ludvig Valdemar (1834-1915), kongelig skuespiller, 43
- Krarup, Ebbe (1899-1967), vinagent, 144, 182
- Krarup, Karen, direktionssekretær i Hans Just, 134
- Krarup, Sune (1939-2000), 144
- Kunst & Albers, repræsentanter for rederiet Karberg i Nikolajevsk, 94
- Kørner, Jens, advokat, 182
- Kørner, Niels, advokat, 182
- Krohn, direktør i Wiese & Krohn, 56
- Lagerlöf, Selma (1858-1940), svensk forfatterinde, 58
- Lange, kirkesanger i Høve kirke, 18
- Lange, Hans Rasmus (1837-1897), konsul og købmand i Frederikssund, 34, 40
- Langhoff, S.L., vinhandler, 41
- Lannes, duc de Montebello, (1769-1809), marskal i Napoleons armé, 53
- Larsen, C.A., norsk skibsreder, 84
- Lauemøller, Laue P., vinhandler, 182
- Laursen, L.P., prokurist i Hans Just, 134
- Laxdal, Eggert, islandsk handelsbetjent, 161
- Lebert, L.E., tysk forretningsmand, 107
- Le Chat, restauratør i Beaune, 52
- Lembcke, Oscar, deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
- Lemmermann, kaptajn på skibet Falck 1864, 97
- Lensgreve Friedrich Adolph af Holsteinsborg (1784-1836)
- Lensgrevine Vilhelmine Juliane født Reventlow (1760-1838)
- Levy, Mouritz (1824-1892), nationalbankdirektør, 42
- Levysohn, Alexander Cosman, d. 1897, partner i Arnhold, Karberg & Co., 106, 107
- Li Hung-chang (1823-1901), kinesisk general og embedsmand, 117
- Lihme, Anita, født 1939, datter af William Lihme og Ingeborg Karberg, 144
- Lihme, William (1902-1981), 144
- Lindgaard, forpagter på Lønshult, 163
- Linn, kommissionær, 116
- List, kaptajn på Frederik VII, 77
- Listov, Andreas L.C. (1817-1889), lærer på Vajsenhuset 1839-1843, 153
- Lorange, vinhandler, 38
- Lundbeck, Erik, 182
- Lundbeck, Vivian, 182
- Lnning, Frederik (1879-1952), boghandler, g. m. Hedeveg Just, 36
- Luther, Martin (1483-1546), teolog og reformator, 12
- Lüders, Steen Otto, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
- Løgstrup, Ove, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
- Mac Evoy (1760-1838), plantageejer, ejer af Bernstorff, horekarl
- Madsen, Christian, fra Hellevad, ven af rådmænd Andreas Valentin Karberg, 100
- Magnusson, Arni, islandsk sømand, 68
- Malling, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143, 188

- Malling, Gerd, f. 1947, dansk historiker, 188
 Manicus, Emil (1823-1904), redaktør på Berlingske Tidende 1873-1896, 43
 Marie af Chartres, dansk prinsesse (1865-1909), 121
 Marke, Axel (1938-1994), 144
 Marke, Paul (1912-1996), 144
 Marke, Peter, 144
 Meldahl, Ferdinand (1827-1908), 123
 Meyer, C.H., brændevinsbrænder, 40, 41, 43
 Miang, styrmand, førstestyrmand på Juno i 1877, 94
 Michaelsen, 118
 Mohr, Henrich, grosserer, 29, 34, 35, 36
 Mohr, Margrethe, født Hvalsoe, g. m. gross. Henrich Mohr, 34, 36
 Moltke-Leth, Børge (1910-1989), 135
 Mortensen, J.C., 118
 Müller, tysk repræsentant for Karberg rederiet i Korsakov i 1877, 92, 94
 Müller, Sigurd (1904-1997) vinhandler, 182
 Mynster, Herman Balthasar Adde Stephen, 29
 Mynster, Jacob Peter (1775-1854), biskop og forfatter, 30, 150, 154, 155
 Møller, Poul Martin (1794-1838), dansk forfatter, 70
 Möllinger, direktør i Duc de Montebello, 53
 Maaløe, hovedbogholder i Hans Just, 54
 Nachtgall, Vivat Victorius F.F. (1777-1847), gymnastikpioner m.m., 150, 165
 Neergaard, Sofie Frederikke, 165
 Neiiendam, hotelejer, 55
 Nelson, Lord Horatio (1758-1805) engelsk admiral, 70
 Nielsen, sporvognskonduktor, deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
 Nielsen, Hans, kaptajn på Juno 1877, 90, 92
 Nielsen, Poul, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Nielsen, Richard, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Nissen, Gunnar Mazetti (1902-1984), 125
 Nissen, Gösta Mazetti (1900-1990), gift med Thora Margrethe Karberg, 125
 Nix, Daniel Frederik August (1797-1866), militærmand og gymnastiklærer ved grev Nachtgalls Institut, 165, 166
 Olsen, Ib Spang, født 1921, tegner og forfatter, 183
 Olsen, Kaj Fugl, vinhandler, 182
 Olsen, Margrethe, mangeårig medarbejder i Hans Just, 133
 Otzen, kaptajn på skibet Waldemar, 109
 Overgaard, forvalter i Hans Just, 134
 Oxford, Joseph, hovedpartner i Oxford & Co, 107
 Pade, Erik, mangeårig medarbejder i Hans Just's Magasiner, 56, 134
 Pade, Ingeborg (1877-1955), g. m. Poul Just, 58, 60, 61, 131, 182
 Paganini, Nicolo (1782-1840), italiensk violinvirtuos, 46
 Paulli, Jacob P. M. (1844-1915), sultprovst i Vor Frue kirke, 27
 Pedersen, P., skibsbygger Nyborg, 86
 Persson, Elna, ung pige i huset hos F. Gudmann, 162
 Pestalozzi, Alfred Peter (1898-1984), 125
 Pestalozzi, Charles William (1896-1958), 125
 Pestalozzi, Ellen Margrethe (1899-1991), 125
 Pestalozzi, Harald Georg (1901-1953), 125
 Pestalozzi, Leonhard Christa (1895-1965), 125
 Pestalozzi, Wilhelm (1861-1945), manuakturfabrikant, konsul, 125
 Petersen, Anna Margrethe (1828-1920), g. m. Carl Julius Høepfner, 148, 150, 152, 159, 160, 161, 162, 170, 171, 174, 175
 Petersen, Christian (1768-1858), skibsreder, 77, 85, 98
 Petersen, Lorentz, vinimportør, 133
 Petersen, Nicoline J.M. (1814-1851), g. m. Christian Karberg, 78, 81, 99
 Petersen, P., partsreder, 84, 86
 Petersen Simon, en gros høker, fader til Anna Margrethe Petersen, 148, 159
 Petersen-Gross, N.C., 175
 Plum, Harald Skovby (1881-1929), dansk foretager, 174, 175
 Poesnecker, Lorenz, P. Karbergs afløser i Hongkong, 118
 Poulsen, Adam (1879-1969), skuespiller, søn af Emil Poulsen, 43, 44, 45
 Poulsen, Christian Emil (1842-1911), skuespiller, 43
 Poulsen, Johannes (1881-1938), skuespiller, søn af Emil Poulsen, 43, 44, 45
 Poulsen, Svenn, søn af Emil Poulsen, 43
 Povlsen, Alfred (1852-1934), forstander på Ryslinge, g. m. Hedevig Just, 48
 Prah, vinagent, 49
 Prehn, F., partsreder og kaptajn på Virginie 1864-1867, 82, 83, 86
 Raaschou, H.G., vinhandler, 41
 Raasløff, W.R. (1815-1883), dansk diplomat og politiker, 75
 Rasmus, bager og bordelfar i København o. 1870, 69
 Rasmussen, Johannes, 38
 Rasmussen, N.C., vinhandler, 55
 Rasmussen, Walther, vinhandler, 182
 Reimer, Johan David Heinrich (1801-1871), ejer af Reimers Værft i Aabenraa, 86
 Reyn, vinhandler, 54, 133
 Ringberg, Ove (1883-1921), direktør i Landmandsbanken, 131
 Rohde, Orla, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Ross, William H., generaldirektør, Destillers Company Ltd., 57
 Rung, Georg Frederik, forstander på Vajsenhuset 1833-1868, 150, 154, 155
 Salomonsen, J.S. (1830-1916), etatsråd, vekselerer, 40, 41, 43
 Sand, Marie, 165
 Schmidt, M., kaptajn på Valdemar, 84
 Schou, I. frk., mangeårig medarbejder hos Hans Just, 134
 Schou, Lillian, 144
 Schübler, Jørgen, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Schyler, Armand, direktør for Schröder & Schyler & Cie 1912-1939, 48, 49
 Schyler, Oscar, direktør for Schröder & Schyler & Cie 1873-1912, 54, 55
 Schödt, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Schørring, Nils, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Sibbern, Frederik Christian (1885-1872), dansk filosof, 16
 Sigetty, Carl, gymnastiklærer på Vajsenhuset 1824-1868, 151
 Simonsen, Niels Juel (1846-1906), kammersanger, 38, 43
 Sinclair, George, skotsk kaptajn i svensk tjeneste, død 1612 i Norge, 14
 Smith, frøknerne, deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
 Smith, redaktør, deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
 Sterup, F. grosserer, medindehaver af firma Sterup & Just, 29
 Styhr, Hans H., medstifter af Styhr & Kjær, 118
 Sundby, Ida, kassererske i Hans Just A/S, 134
 Staal, Peter Martinus, gymnastiklærer på Vajsenhuset 1824-1844, 151
 Sørensen, Arthur, prokurist hos Carl Høepfner, 149, 174
 Saabye, Svend, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Tam, Henrik, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
 Thejll, J.A., (1852-1908), 123
 Thygesen, Christian (1775-1833), præst i Hasle, Skejby og Lisbjerg, 21, 23
 Thygesen, Dorothea Severine (1805-1880), g. m. Carl Just, 15, 17, 18, 20, 21, 22, 23, 26, 30, 31
 Thygesen, I.C. (1901-1995), cand. jur., direktør i De Danske Spritfabriker, 182
 Tietgen, Carl Frederik (1829-1901), dansk foretager, 40, 41, 51

- Tofft, A., 118
Tofte, H.M., deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
Torp, hotelejer, deltager i turen til Sønderjylland 1896, 38
Torp, Carl, justitsråd, 186
Urias, jødisk soldat, 93
Valdemar, dansk prins (1858-1939), 121, 166
Vetli, Erik, Metropolitanskolen 3.g 1928, 143
Wandel, Helge, vinagent, 182
Wegener, baltisk oberførster i Korsakov 1877, 93, 94
Welsh, konsul fra Welsh Brothers, 60
Wengel, H.J., vinimportør, 133
Wessel, Barbara (1915-1984), 135, 180
Weyse, Cristoph E. F. (1774-1842), dansk komponist, 153
Wienberg, arkitekt, Ingeborg Høepfner Berlêmes 2. mand, 138, 148, 169, 171
Wichorst, skibsbygger i Hamborg, 86
Wiehe, Michael, 118
Wilhelm I, Friedrich Ludwig (1797-1888) tysk konge og kejser, 100
White, Albert S., Destillers Company Ltd., 57
Wood, Lawson, skotsk tegner, 59
Zøylner, vekselerer, 142
Øigaard, Erik (1908-1992), borgmester i Søllerød 1959-1974, 182
Øigaard, Nulle, f. 1934, datter af Erik og Edith Øigaard, 183
Ørsted, Anders Sandøe (1778-1860), dansk jurist, 16
Ørsted, Hans Christian (1777-1851), dansk fysiker, 16
Aae, Camilla Theodora (1842-1886), g. m. Hans Just, 34, 35
Aarøe, B.M.C. (1828-1886), kaptajn, chef for guerillakorps, 28

Litteraturhenvisninger

- Aktieselskabsregistret
 Allers illustrerede konversationsleksikon, Carl Allers Etablissement, København 1909
 Beretning om Forholdene i Den Danske Landmandsbank, København 1924
 Birk, Exsekutor Boer 103, 169/32, på Landsarkivet for Sjælland, København.
 Bonefeld, Olav J., Profiler omkring en Alsinger, Amtmand A.V. Karberg slægt og venner, Dy-Po Bogforlag 1978
 Christoffersen, Knud B., Købstaden Frederikssunds historie 1801-1970
 Chronicle & Directory for China, Japan, & The Philippines, Hongkong 1876
 Danmarks Ældste Forretninger, København 1940
 Dansk biografisk Leksikon
 Dansk sofarts historie, bd. 3-5, redaktion: Ole Feldbæk, Gyldendal 1997-2001
 Den danske Lægestand 1479-1900 og 1907-1915
 Den Store Danske Encyklopædi, Danmarks Nationalleksikon, Gyldendalske Boghandel, Nordisk forlag A/S, 1994-2001
 Eggers-Lura, A., Etatsråd H.N. Andersens Livserindringer, Odense Universitetsforlag 1993
 Eilstrup, Per og Niels Eric Boesgaard, Fjernt fra Danmark, København 1974
 4 Erhvervs mænd på Østerbro, Lampshoppens publikation 1994.
 Gotfredsen, L., Gentofte Kommunestyre 1842-1942, August Olsens Forlag, 1942
 Holm-Petersen, F., Hundrede år i Sønderborg, i Fra Als og Sundeved, hefte 56, 1978
 Holm-Petersen, F., Under Sejl i Fjernøstlige Farvande, Egon Heinemann-Norderstedt (privat tryk), 1975
 Hsü, Immanuel C.Y., The Rise of modern China, Oxford University Press, New York, London, Toronto 1970
 Illustreret Tidende 29, 1887/88, p. 8 f.
 Just, Poul, Erindringer, Nordlundes Bogtrykkeri, København 1956
 Karberg, Flemming, Privatarkiv og billedsamling
 Karberg, Peter og Helene, Testamenter, Landsarkivet for Sjælland
 Kjærgaard, Thorkild, Fremskridtets Mænd, en udstilling af skydeskiver fra Det kongelige Kjøbenhavnske Skydeselskab og Danske Broderskab, Det Nationalhistoriske Museums katalog 1997
 Knudsen, Niels, Sønderborg Skipperlaug, i Fra Als og Sundeved, hefte 49, 1970
 Kvolsgaard, C.M.C., Seminariet i Snedsted 1812-48 og Ranum 1848-1898, Stiftsbogtrykkeriet, Aalborg 1898
 Lange, Ole, Den hvide elefant, H.N. Andersens eventyr og ØK 1852-1914, Gyldendal 1986
 Mørk, Søren, Det store Bankkrak: Landmandsbankens sammenbrud 1922-23, Gyldendal 1986
 Nystrom, Eiler, Fra Nordsjællands Øresundskyst, Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag 1937
 Ordenskapitlet, Christian VIII's Palæ, Amalienborg.
 Ottesen, Chr., Det Kongelige Vajsenhus gennem to hundrede Aar, P. Haase & Søn, København 1917
 Plum, Erik, Russisk Handelskompagni 1915-1922, Hasselbalchs Forlag, 1923
 Poulsen, Carl og W. Th. Benthin, Lærerne og Samfundet, Folkeskolens kendte Mænd og Kvinder, Fr. Bagges Kgl. Hofbogtrykkeri, København 1914
 Povlsen, Hedevig, Brodrene Justs Historie, Odense 1912
 Registreringstidende for aktieselskaber 1918-1922
 Rødsgaard, Bente, En Analyse af 5 Skolelærerindringer fra Tiden omkring Grundloven, speciale på danskstudiet juni 1988
 Salomonsens Konversations Leksikon, A/S J.H. Schultz. Forlagsboghandel,
 Smith, Carl, artikel i Royal Asiatic Society Publication, vol. 34, 1994
 Socialdemokraten maj-juni 1890
 Vajsenhusets arkiv, Rigsarkivet
 Vajsenhusbladet nr. 5, København, maj 1920
 Vejvisere og Blå Bøger, diverse årgange 1750-1979
 Wiberg, S.V., Almindelig Dansk Præstehistorie, Rosenkilde og Bagger 1959
 Wright, Arnold, The Twentieth Century Impressions of Shanghai and other Treaty Ports of China, London 1908

